

Aposol

Urata Ke Di Aposol Ke Yesu

*Yesu Itara Betanga Medana Nen
Bet Ole Iwanga Maro Amunu Silene A Isi*

¹ Tool kiau, Tiopilus, nga bet awete pong ye rau kiau yo awode pong mugu i.* Ye rau tani in awode ye so le imot yo Yesu iyei nga, inbe ye betanga yo ipatomonai di tooltool ye nga,

²⁻³ ngan ye kene tani yo ipamaditi urata ki ye i, le lo imot ye lal yo Maro ikauu a bet ilo pang ye malala ki ye i. Ngan ye kene tani yo isolu masngana maiyoko a imata motong imagur mulu a imadit nga, ngan le ye taunu pombe pang ye di aposol ki, inbe iyei so matana matana nga a tikamata a bet nen ngan lodi galanga ye, bet ye in imadit mulu oo. Ngan le ye ke sangaul pai ngan ye in pombe pang ye di, inbe iwetewete pang di ye dada yo Maro bet matan kala di tooltool ki ye i. Inbe Maro Amunu Silene ipamede bet ikap betanga pang di aposol ki tina yo ipootoo di nga, ngan ye urata yo bet tiyei nga.

⁴ Ngan ye kene atu in iye di aposol ki tina ngan tigaua bet tikan so, motong la iwete pang di nen, “Ai, ken kagege Yerusalem be. Bong kanepene nanga, inbe kanam ye so dook mata yo Tamak ipamede betanga medana ye bet ole ikauu pang

---

* **1:1** Ngan rau tani yo iwode mugu i, in la Bingi Dook Mata Yo Luka Iwode I.

ye lo ponana ki i. Mugu ngan awete pang ye bet ole ikauu pang.

⁵ Ngan nanga, Yowan in irriu di tooltool ye ran sorok leu, bong ole mooloo tiap, inbe Maro irriu ang ye Amunu Silene.”

⁶ Le nga ye kene atu in Yesu iye di aposol ki tigaua, inbe titoru nen, “Tool Mai, nga bet am-torong. Dookoot nga ole kupamedam tooltool ke Isrel mulu a nen ngan tool kiam atu iyei tool kuto mai a matan kalam am le imot lapau, too tiap?”

⁷ Motong la Yesu iraua betanga kidi nen, “Ai, i ang so kiang bet lomu galanga ye ke le lal yo Tamak ye taunu itaru ye gurana ki, in tiap.

⁸ Bong ye kene yo bet Maro Amunu Silene isi yang le ipamedang ye gurana ki koot nga, ngan ole kakaua betanga kiau a la kaweta pang di tooltool ye so yo kakamata koot nga. Ngan ole kamadit ye betanga pang di tooltool nanga la Yerusalem nga, inbe ye malala nga le imot yo iken ye tana mai Yudia nga, inbe ye tana mai Samaria, inbe ipa so le la itaua ni yo tana i imot ye i.”

Yesu Ilo Pang Ye Malala Ke Maro

⁹ Yesu iwete pang di nen a imot, motong la matadi kenen ye, inbe ilo pang ye malala ke Maro, ngan le eng tene iduku le ke bet tikamata mulu tiap.

¹⁰ Le nga di aposol ki tina matadi kenen pang lang katene go ye ni yo ipa ye a ilo i, inbe pattu leu be di tooltool ru pombe a tikodo potai pang ye di. Ngan di tooltool ru tina ngan sousoungu kidi kookoonoo.

¹¹ Motong la tiwete pang di aposol ke Yesu nen, “Ai, ang tooltool ke Galili nga, nga gelei a kakododo ni, inbe matamu lo pang lang katene nga? Yesu tani yo Maro ikauu le igegang a ilo pang ye malala ki i, in ole imulu a isi dawa ben tina yo dookoot nga kakamata inbe ilo pang ye malala ke Maro nga.”

Titara Matias Bet Ilo Yuta

¹² Motong la di aposol ke Yesu tina, ngan timadit a tigege kawal Olip, inbe timulu a tilo pang Yerusalem. Ngan kawal Olip tani in iken manga mooloo ye malala mai Yerusalem tiap.

¹³ Le nga ye kene yo tipa le lo pombe ye in nga, ngan tilo le lo tinepe ye rumu sokalana ke ete yo bet tinepe ye i. Ngan di aposol tina ngan edi nen; Pita ye Yowan ye Yemis ye Antares ye Pilip ye Tomas ye Batolomiu ye Matiu ye Yemis san yo Alpias natunu i, inbe Simon yo tool ke sorringi di Rom ye tana kidi Yuda i, inbe Yuta san yo Yemis natunu i.

¹⁴ Di ngan kanakana ngan tiye Madia yo Yesu tinana i, inbe di garup kapala tiye Yesu di taini, ngan di le imot man tigaua inbe tipatarau.

¹⁵ Ye kene tani in di tooltool yo titara lodi medana pang Yesu koot nga, ngan kinkatingi kidi ben 120. Motong la Pita imadit le lo ikodo kataunu kidi, inbe iwete pang di nen.

¹⁶ Iyei ne, “Ai, ang diek kapala yo katara lomu medana pang Yesu nga, mukot yege ni ngan Maro Amunu Silene ila Dawiti lono le iwete betanga atu a tiwode ilo ye Rau ke Maro. Ngan le betanga tani in kanono pombe moolmool ye Yuta yo irara di tooltool bet la tikaua Yesu a tiparama i.

17 Mugu ngan ye in ede atu yo taye tagaua inbe taye taye'i urata gaongo i.”

18 (Ngan Yuta tani in tiyimoo a ikap pat ye urata dook tiap ki yo iyeei i, in kootoonoo. Motong la ikap pat ki tina ngan la iyimi tana atu ye. Motong la imol ke ete a ipamu kutono le du irauu ye tana ki tani le kaponno perbe, inbe kodokodo ki imasukurai a idu tana.

19 Le nga di tooltool le imot yo tinepe Yerusalem nga, ngan tilongo bingi ki, motong la tisu tana tani in ene ye Akeldama ye di tapdi koodi nga. Ngan betanga yo Akeldama i, in punu ben, Tana Ke Rara.)†

20 Motong la Pita iwete mulu nen, “Ngan betanga yo tiwode ilo ye Rau ke Woungu in nen, ‘Rumu ki tani in sila iken sorok.

Le ken tooltool sa inepe ye be.’✧

Inbe betanga damono ki yo iken ye rau tani i, in iwete nen,

‘Katara tool atu mulu a ikoli ye urata.’✧

21 “Ngan nen le dada dook mata yo bet tatoo a tatara tool in nen. Ole takamata di tooltool yo kanakana ngan taye di tanepe, inbe taye Tool Mai Yesu tapa a tala be taman nga.

22 Le takamata di tooltool yo taye di tanepe ye kene yo Yowan ipamaditi urata ke rriungu di tooltool ye i, in le ise ye lal yo Maro ikaua Yesu a igegidi inbe imulu a ilo pang ye malala ki i. Ngan

---

† **1:19** Di tooltool kapala yo lodi galanga ye Rau ke Maro nga, ngan lodi tar nen bet betanga yo iken siri lono ye arono 18 le 19 nga, ngan betanga ke Pita tiap, bong betanga ke Luka ye taunu. ✧ **1:20** Rau ke Woungu (Buk Song) 69:25 ✧ **1:20** Rau ke Woungu (Buk Song) 109:8

ole tataru tool yo nen i, ngan la bet ole isu idi inbe taye taraia bingi dook mata pang di tooltool ye maditingi ke Yesu nga.”

²³ Ngan Pita iwete pang di nen a imot, motong la tipootoo di tooltool ru edi. Ngan atu in Yosep yo tikiuu ye Basabas, inbe tiwete ene san ye Yastus i, inbe tool san in ene la Matias i.

²⁴ Motong la di tooltool tina tipatarau pang Maro nen, “Tool Mai, ong in lom galanga yam am tooltool nga le imot lomam. Le di tooltool ru nga nangai kupootoo i, in kupaposi pam

²⁵ a bet nen ngan iyei aposol a ikolo Yuta, yesoo igege urata ki ke aposol, inbe ikoo a la inepe so ye malala dook tiap ki yo bet la inepe ye i.”

²⁶ Motong la tikatte madamada bet tikamata, ngan le madamada ipaposo Matias. Le nga titaru bet ikaua urata tani in a ila iseke di aposol tina yo sangaul be atu nga.

2

Maro Amunu Silene Isi Tana

¹ Ngan lal maiyoko kidi Yuda yo tiwete ene ye Pentekos i,* in pombe. Le nga di tooltool yo titara lodi medana pang Yesu nga, ngan di le imot tila tigaua ye ni atu.

² Motong la palbe leu be tilongo so mununu ben muru mai ipa ye malala ke Maro a isi le si ipapono rumu lono yo tigaua inbe tiwur ye i.

---

* **2:1** Lal maiyoko kidi Yuda yo tiwete ene ye Pentekos i, in punu ben lal kidi ke bet tigaua, inbe tikana so matana ye. Ngan ye yo tiweta ye Pentekos nga, ngan yesoo ke 50 ikapusu lal maiyoko kidi Yuda yo tiwete ene ye Paskimoolooningi ke Maro i.

³ Ngan le di tooltool tina tikamata so ben ei loloana yo iyei dawa ben di tooltool medi nga, inbe imayiriyiri a la tukbe ye di tooltool tina ngan di atu atu le imot.

⁴ Le nga Maro Amunu Silene ipapon di, le di tooltool tina ngan di le imot timadit a tiwetewete ye koodi ki ki, ben tina yo Maro Amunu Silene ikap pang di bet tiwetewete ye nga.

⁵ Ngan ye kene tani in di Yuda yo tinepe ye ni mai i le imot nga, ngan timan le man tinepe Yerusalem lapau. Di ngan, di tooltool tina yo titoo dada kidi Yuda yo bet tinepe la Maro parmana nga.

⁶ Le nga ye kene yo tilongo so tani in mununube nga, ngan le di tooltool malala mai la man tigaua nga. Inbe titar talngadi, ngan tilonga le titakrai, yesoo tilongo di tooltool tina yo titara lodi medana pang Yesu nga, ngan tiwetewete ye di tooltool yo la tigaua ngan di atu atu koodi.

⁷ Ngan nen le titakrai, le nga tiyei ne, “Ai, di tooltool nga talongo di tiwetewete nen, bong di nga di tooltool ke Galili leu e?”

⁸ E nga gelei bet idi atu atu talongo di ngan tiwetewete ye idi taudu koodoo nga?

⁹ Idi nga tooltool kapala ke tana mai Patia, inbe Midia, inbe Elam. Inbe idi tooltool kapala nga tanepe ye tana mai Mesopotemia le Yudia, inbe Kapadosia, inbe Pontus le Esia,

¹⁰ inbe Pirigia le Pampilia, inbe Isip, inbe Libia potai pang ye malala mai Sairini. Inbe idi tooltool kapala nga ke malala mai Rom yo man tanepe ni nga.

¹¹ Idi nga Yuda, inbe di tooltool rara san yo

tigege momo kidi a man taye di tagaua ye sungunu kiidi nga. Inbe idi tooltool kapala nga ke motmot Kirit inbe ke tana mai Arabia. E nga gelei bet idi atu talongo di tiwetewete ye so maimai yo Maro iyei nga, ngan ye idi taudu koodoo nga?”

¹² Le nga di le imot titakrai a koodi danganga, inbe di tapdi tipartortor nen, “Ai, i soo so nen i?”

¹³ Bong ngan di tooltool kapala tiyei sere ye di a tiwete nen, “Ona, ngo tiyin ran medana mai mata le kutodi moo ye la o tiwetewete nen nga.”

Pita Iwetewete Bingi Dook Mata Pang Di Tooltool Malala Mai

¹⁴ Motong la Pita iye di diene aposol kapala tina yo sangaul be atu nga, ngan tikodo, inbe iwetewete le koonoo maimai pang di tooltool malala mai tina yo man tigaua ngan nen. Iyei ne, “Ang di Yuda, inbe di tooltool kapala le imot yo kaman kanepa Yerusalem nga, ngan ole kapalongo a katar talngamu dook ye betanga kiau yo bet awete nga, a nen ngan awete nini so yo dookoot katai ngan pombe a kakamata i, in punu pang.

¹⁵ Ang nga o lomu tar bet di tooltool nga tiyin le kutodi moo la tiwetewete nen nga, too? Tiap, kakamata, nga muntu go, le dookoot yege sa ke matana ise ye limi be pai leu nga.†

¹⁶ Bong so yo dookoot pombe a kakamata i, in ben betanga tina yo mugu ngan Maro koonoo yo Yoel in iweta i. Ngan Yoel tani in ikaua Maro koonoo a iwete nen,

---

† **2:15** Ngan ye momo kidi Yuda ngan ke bet tiyin ran medana ye muntu le kemai tiap. Bong bet ke idu le rrai ni sil ngan la bet tiyin ran medana kasin nga.

17 'Au, Maro, awete nen, ye lal yo ataru bet akarata betanga kidi tooltool ye i, in potai bet pombe nga,
ngan ole apati Amuk Silene a idu ye di tooltool nga le imot.

Le di natumu tamoto le di garup ole tikaua kook inbe tiwete betanga kiau ben di Maro koonoo.

Inbe di tamoto kiang yo kakase paunu nga, ngan ole tikamata so ye matadi ben mianga.

Inbe di tamoto kiang yo kolman nga, ngan bet tiken mata nga, ngan ole apapos mianga pang di lapau.

18 Inbe ye kene tani in, ole apati Amuk Silene a idu ye di tamoto le di garup yo tiyei ben di kapraingi kiau nga,
a nen ngan tikaua kook, inbe tiwete betanga kiau ben di Maro koonoo.

19 Inbe ole ayei mos matana matana a pompombe ke lang katene,
inbe du ayei mos tana lapau a nen ngan iyei ben tarkilanga pang di tooltool.

Ngan ye mos tina yo bet ayei nga,
ngan ole di tooltool tikamata ngan dawa ben rara, le ei, le ei kutana.

20 Ngan ke ole iportak le matan todotodo,
inbe taudu ole ikoro ben rara.

Ngan kumata le bet so yo nen ngan pombe nga,
ngan ole lomu galanga bet lal maiyoko ke Tool Mai
yo bet tayeie ene le ilo ete ke bet di tooltool tipayiti ye i, in nga bet pombe.

21 Ye kene tani in di tooltool le imot yo tikiui Tool
 Mai bet ilon di nga,
 ngan ole ikap di a ipamulu di ye so dook tiap
 yo bet igarung di i.'☆ ”

22 Motong la Pita tani in iwete mulu nen, “Ai,
 ang di tooltool ke Isrel nga, katar talngamu dook a
 kalongo betanga kiau. Yesu ke Nasaret iyei urata
 maimai inbe mos matana matana kataunu yang a
 kakamata oo. Ngan ye in Maro ikap gurana panga
 le iyei urata nen a bet kakamata ngan ole lomu
 galanga nen, Maro ye taunu la iwanga a isi i.

23 Ngan Maro ye taunu in lon galanga ye soo so
 yo bet kayei panga nga, motong la itaru la bemu,
 ben tina yo mukot ngan lon tar bet ole iyei nga.
 Ngan la le ang kaye di tooltool dook tiap kapatota
 lo kai palasingi kaini a imata nga.

24 Bong ngan Maro ipamaditi Yesu mulu ye ni
 ke matenge, le se igege masngana dook tiap ke
 matenge yo isola i, yesoo matenge in taukan gu-
 rana yo bet itokolani a iparama nga.

25 Mukot yege ni nga, ngan Dawiti iwodo be-
 tanga nen ilo ye rau. Le betanga tina yo iwodo
 ngan iwete nen,

‘Au i akamata Tool Mai inepe potai yau.

Ye in kanakana ngan inepe ke arok oonoo,
 le ke bet lok sakarungu a atattadai, ngan tiap.

26 Ngan nen le lok ponana kaiye, inbe apayiti.

Le Maro, au i atar matak pong bet ole kupa-
 maditau mulu,

27 yesoo ong i ke bet kugegau sila akino ye ni kidi
 tooltool matedi tiap.

☆ 2:21 Yoel (Joel) 2:28-32

Inbe ong i ke bet kugegau, Tool Tani Yo
Kupootoo Pong Ong Taum I,
a sila akino a bobok ibi tiap lapau.

²⁸ Ngan dada yo bet anepe ye nepongo dook mata
yo taukan motingi i, in kupaposi pau oo.

Inbe ong in ole kunepe yau ye ke tina
yo kanakana nga le imot, le lok ponana
kaiye.✠

²⁹ “Ang di diek nga, nga bet awete pobe pang ye
sasa kiidi yo Dawiti i, in imata a tikelmaii oo. Le
agoro ki ke matenge yo titaru ye i, in la iken le se
dookoot katai i.

³⁰ Bong Dawiti tani in Maro koonoo atu, le lon
galanga ben Maro ipamede betanga a iwete mool-
mool le ete bet pang dama ni nga, ngan ole itara
sasa ki atu le ikoli a iyei tool kuto mai yo bet matan
kala tana kidi Isrel le imot dawa ben ye i.

³¹ Ngan Dawiti lon galanga ye soo so yo bet pang
dama ni ngan Maro iyeii i, in oo. Ngan la ye kene
yo iwete bet ole Maro igege sila ikino ye ni kidi
tooltool matedi, inbe ole igege sila ikino a bobono
ibi, ngan tiap nga, ngan iwete ye ye taunu tiap,
bong iwete ye maditingi ke Kirisi.

³² Ngan Maro ipamaditi Yesu a imadit, le am le
imot nga amkamata ye matamam yo imadit mulu
nga, ngan la awete pang ye soo so yo amkamata i.

³³ Le Yesu tani, in Maro ikauu a ilo le lo iyitmaki
le iwur ye bene oonoo. Inbe ikaua Maro Amunu
Silene yo Tamana ipamede betanga medana ye
bet ole ikauu panga i. Ngan la dookoot nga Yesu

✠ **2:28** Rau ke Woungu (Buk Song) 16:8-11

ipati Maro Amunu Silene tani a isi tana, ben tina yo kalonga inbe kakamata ye matamu koot nga.

³⁴ Ngan Dawiti ye taunu in ilo ye malala ke Maro tiao, bong iwete betanga san mulu nen.

‘Maro yo Tool Mai i, in iwete pang Tool Mai kiau nen,

“Kuwur ye bek oonoo a kunepe nen

³⁵ le lo arautoo di koi kiong a tidu tinepe ke kem parmana.” ☆

³⁶ “Ngan nanga, ang di tooltool le imot ke Isrel nga, ngan ole lomumu galanga nen: Yesu tani yo kapatota lo kai palasingi kaini i, in Maro itaru le iyei Tool Mai inbe Kirisi yo Maro ipootoo bet si ikap di tooltool ki a ipamulu di i.”

³⁷ Ye kene yo di tooltool tina ngan tilongo betanga ke Pita nga, ngan le betanga ki iso di le lodi madoko. Le nga titoro Pita iye di aposol kapala nen, “Ai, di diemam nga, ngan ole amyei balai na?”

³⁸ Motong la Pita iraua betanga kidi nen. Iyei ne, “Ang atu kaportak lomumu a bet nen ngan amrii ang ye Yesu Kirisi tani in ene, ngan la bet Maro igiri sennene kiang nga. Kumata le bet kayei nen nga, ngan la bet Maro ikaua Amunu Silene pang ye lo ponana ki nga.

³⁹ Mukot yege ni nga, ngan Maro itara betanga medana nen, bet ole ikaua Amunu Silene pang, inbe pang di natumu, inbe pang di tooltool le imot ye tinepe manga mooloo, inbe pang di tooltool le imot ye Tool Mai kiidi Maro ikiu di panga nga, ngan lapau.”

☆ **2:35** Rau ke Woungu (Buk Song) 110:1

⁴⁰ Pita iwete pang di nen a imot, motong la iseke betanga ki mulu ye betanga kapala, inbe iwete betanga medana pang di nen, “Ken kakap tutang dook ye di tooltool yo dookoot ngan tinepe kataunu yang nga, ye dada dook tiap matana matana kidi yo tiyei nga, yesoo bong ole nen ngan Maro igarungang kaye di.”

⁴¹ Le ye kene tani in di tooltool yo tilongo betanga ki a titara lodi medana ye nga, ngan la tirriu di nga. Ngan kinkatingi kidi ben 3,000 la lo tiseke di tooltool tina yo titara lodi medana pang Yesu mugu nga.

*Di Tooltool Yo Titara Lodi Medana Pang Yesu Nga,
Ngan Tigauagaua Dook Mata*

⁴² Di tooltool tina, ngan ye ke kanakana nga, ngan di tapdi tigaua lodi le atu pang di aposol tina, inbe titar talngadi a tilongo betanga yo kidi nga, inbe tiye di diedi tigauagaua dook mata a tiparere ye kaningi so le kaningi medana, inbe ye pataraungu lapau.

⁴³ Ngan di aposol ke Yesu tina ngan tiyei gogo mos matana matana a iyei ben tarkilanga pang di, a di tooltool tina ngan tikamata le titakrai ye mai san.

⁴⁴ Ngan nen le di tooltool tina yo titara lodi medana pang Yesu nga, ngan di le imot tigauagaua dook mata san, inbe tiye di diedi tiparere dook mata lapau ye so kidi nga le imot.

⁴⁵ Le tiyawar tana le so kidi kapala a tikap pat ye, motong la tikap pat tina ngan a tilon di diede kapala yo timaka ye so nga.

⁴⁶ Inbe ye ke kanakana nga, ngan tilo tigaua koongoo lono ke bareme mai ke sungunu. Inbe tiye di diedi tigaua lodi dook mata a lodi ponana le tipa a tila ye rumu kidi diedi kapala a la tiye di tigaua a tikana medana, inbe tikan so gaongo lapau.

⁴⁷ Le ye ke kanakana nga, ngan tiyitmaka Maro ene, inbe di tooltool kapala yo se tiye di tigaua tiap nga, ngan lodi ponana ye di lapau. Ngan nen le ye ke kanakana ngan Tool Mai iseke kinkatingi kidi tooltool tina yo titara lodi medana koot nga, ngan ye di tooltool paunu mulu yo dookoot ikap di a bet ipamulu di ye so dook tiap tani yo bet igarung di i.

3

Tool Atu Kene Ikap Rama In Dook Mata Mulu

¹ Ye kene atu in ke idu le rrai ye so ben ke matana tol, ngan igoro lal kidi Yuda ke pataraungu. Le nga Pita ye Yowan tipa a bet tilo pang ye bareme mai ke sungunu.

² Yeru tipa a bet tilo, ngan tikamata di tooltool pattu takaua tool atu yo kene ikap rama in a timan. Ngan ye ke kanakana nga, ngan tisololo tool tani man titaru ye dada koonoo ke bareme mai ke sungunu yo tiweta ye Dada Taunu Punu i, a bet nen igau pat le so ye di tooltool yo tipa a bet tilo pang ye bareme mai ke sungunu tani nga. Ngan tool in kene yo inepe tinana kaponono lono nga, ngan kene ikap rama nen, motong la tinana ipasuiu nga.

³ Motong la tool tani in matana nen, ngan ika-mata Pita ye Yowan yo bet tilo pang bareme mai

ke sungunu lono nga, le nga itor di yeru bet tikap kan pat sa.

⁴ Ngan itor nen, le nga Pita ye Yowan tina ngan matadi ikenen ye, inbe Pita iwete panga. Iyei ne, “Ai! Matam pang yam ngan!”

⁵ Le nga tool tani in matan kenen ye di yeru. Iyeisa ole bet yeru tikaua kan so sa.

⁶ Bong ngan Pita iwete panga nen, “Atoo! Au i taukak pat silba too gol yo bet akauu pong i, bong so yo bet akauu pong i, in ye Yesu Kirisi ke Nasaret ene nga, ngan awete pong nen, kumadit a kupa.”

⁷ Motong la Pita itoko bene oonoo, inbe iloni a ipamaditi le lo ikodo. Ngan le pattu leu inbe kene le kene gargarunu tina ngan gurana.

⁸ Le nga tool tani in ipa inbe ipases. Motong la ipa a itoo Pita ye Yowan a tilo pang koongoo lono ke bareme mai ke sungunu nga. Tilo, ngan ipa a ipases, inbe iyitmaka Maro ene.

⁹ Ngan di tooltool le imot tikamata tina yo ipa inbe iyitmaka Maro ene nga,

¹⁰ le nga titakrai belebele ye so yo pombe panga i, yesoo tikilla ngan ye in tool tani yo kanakana ngan iwurur dada koonoo ke bareme mai ke sungunu yo tiweta ye Dada Taunu Punu i, inbe igaugau pat le so ye di tooltool i.

Pita Iwetewete Pang Di Tooltool Bareme Mai Ke Sungunu Lono

¹¹ Di tooltool le imot tilongo bingi ke tool tani le titakrai, inbe tidada a timan bet man tikamata. Timan ngan tikamata yo iparama Pita ye Yowan a iye di tikododo ye kakawa ke bareme mai ke sungunu yo tiweta ye Kakawa ke Solomon i.

¹² Ngan Pita ikamata di tooltool tina yo tiyei nen nga, le nga iwete pang di nen, “Ai, ang di tooltool ke Isrel nga, ngan gelei a katakrai ye so yo pombe i nga? Inbe nga gelei a matamu ikenen yam amru nga? Ngan o lomu tar bet amru gurana kiam am tapmam, ngan la le amyeyi a ipa nga, too? Tiap! Too, o lomu tar bet amru amtoo dada dook mata le imot yo Maro lono bet amtoo nga, ngan la le amkarata a ipa nga, too? Tiap lapau!

¹³ Bong Maro ke di sasa kiidi yo Awaram ye Esaka ye Yakop, in la iyei nen i, a bet nen ngan iyeie kapraingi ki yo Yesu i, in ene le ilo ete ke bet di tooltool tipayiti. Ngan Yesu tani, in la kataru la di koi ki bedi a bet tiraumate i. Le tikauu lo ye Pailot, ngan Pailot ikamata ngan taukan busunu le bet ipamule a isi, bong ngan kawala murimu panga le kawete pang Pailot bet tiraumate a imata.

¹⁴ Yesu in tool noonoonoo tani yo Maro ipootoo panga ye taunu i, bong ngan kawala murimu panga, inbe katoro Pailot a kamangmang ye bet ipadu tool dook tiap yo ke raumatenge di tooltool in a isi tana.

¹⁵ Ngan tool tani yo bet ikaua nepongo dook mata yo taukan motingi in paidi i, in la ang karuamate koot i. Bong ngan Maro ipamaditi mulu ye ni ke matenge. Le amru nga amkamata ye matamam ngan la amwetewete pang ye bingi ki nga.

¹⁶ Amru nga amtara lomam medana pang Yesu, ngan la ye Yesu tani in ene nga, ngan iyeie tool tani yo kakamata a lomu galanga ye i, in le gurana mulu i. Yesu ye taunu la ipamede lomam nga, ngan la le ye lomam medana tani yo amtaru panga i, in la ikarata tool i a le dook mata ben tina yo

dookoot nga kakamata ye matamu nga.

¹⁷ “Ang di diek nga, ngan au i lok galanga bet ang kaye di kuto maimai kiang, ngan lomu galanga dook tiap, ngan la le kayei dada nen pang Yesu nga.

¹⁸ Bong mukot yege ni nga, ngan Maro iwete pang di Maro koonoo ki le imot bet tiwete nen, bet Kirisi tani yo ipootoo bet si ikap di tooltool ki a ipamulu di i, in ole isolo masngana mugu ngan. Ngan nen le dada yo dookoot kayei pang Kirisi i, in iyei betanga ke Maro tina yo iwete ngan le itar kanono moolmool.

¹⁹ Ngan nanga, ole kaportak lomu ye dada dook tiap kiang, inbe kamulu pang ye Maro, a bet nen ngan igiri sennene yo kiang nga.

²⁰ Kumata le bet kayei nen nga, ngan la bet Tool Mai ikaua gurana paunu pang, inbe ole iwanga Kirisi yo ipootoo bet si ipamulu di tooltool ki i, in pang. Ngan Kirisi tani yo Maro ipootoo pang i, in la Yesu i.

²¹ Le Yesu tani in ole inepe la malala ke Maro ngo, inbe inam ye lal yo Maro itaru bet ole iyei so tina nga le imot a iportak le iyei paunu mulu ye i. Ngan ole iyei nen ben tina yo mukot yege ni nga, ngan ipamede betanga medana pang di tooltool yo ipootoo di panga ye taunu nga, inbe tikaua koonoo a tiwete nga.

²² Ngan le Mose iwete nen, ‘Maro yo Tool Mai kiang i, in ole itara tool kiang atu kataunu yang le iyei Maro koonoo pang dawa ben au i. Le ken katoo betanga ki le imot yo iwete pang nga.

²³ Ngan kumata sei tool bet ilongo betanga ke Maro koonoo tani in tiap nga, ngan ole Maro

itirkede la diki le ke bet inepe kataunu ye di tooltool ki mulu tiap.’✧

²⁴ “Mukot yege ye Maro koonoo yo Saumel i, in le ise ye di diene Maro koonoo kapala nga, ngan di le imot tiwetewete ye so yo dookoot pompombe nga.

²⁵ Ngan ang nga sasa ke di Maro koonoo tina, le ang nga la bet kakap so le imot yo Maro ipamede betanga medana ye pang di sasa kiang nga. Ngan Maro iwete pang Awaram nen, ‘Ngan ye sasa kiong yo bet pang dama ni ngan pombe i, in la bet ole ayei urata dook mata pang di tooltool ke tana mai i le imot ye i.’✧

²⁶ Ngan nanga, ye kene yo Maro iwanga kapraingi ki a isi i, in isi pang yang mugu nga, ngan bet si iyei urata dook mata pang, inbe ilonang atu atu le imot a kaportak lomu ye dada dook tiap kiang yo kayei nga.”

4

Pita Ye Yowan Tikodo Dama Kidi Tooltool Kuto Maimai Kidi Yuda Yo Matadi Kala Di Tooltool Ye Momo Le Nepongo Kidi Nga

¹ Pita ye Yowan tiwetewete pang di tooltool go, inbe di tooltool ke paroranga so pang Maro, tiye tool kuto mai yo matan kala di gaunu yo tikodo kala bareme mai ke sungunu nga, inbe di Sedusi, ngan tise pang ye di.

² Tise tikamata di, le nga katedi malmal pang di, yesoo lodi galanga nen, di aposol ru tina ngan tipatomonai di tooltool ye Yesu yo imadit mulu

ye ni ke matenge i, inbe tiwetewete pang di ye di tooltool yo timatamata koot nga, ngan ole timadit mulu lapau.

³ Le nga tiparama Pita iye Yowan tina a tiyololo di bet la tikodo dama ke di kuto maimai kidi ke karatanga betanga. Bong ngan rrai a ke du le bet bong, le nga tikap di yeru la titar di lo rumu dook tiap kidi talnga dikidiki lono bet lo tiken le muntu ngan.

⁴ Bong ngan di tooltool yo tilongo betanga ke Pita iye Yowan nga, ngan alunu kaiye la titara lodi medana pang Yesu, le tiseke di diedi kapala yo mugu nga. Ngan nen le kinkatingi kidi tamoto leu yo titara lodi medana nga, ngan ben 5,000.

⁵ Le nga mongmongini ki, motong di kuto maimai yo matadi kala di Yuda tiye di tooltool maimai kidi Yuda kapala inbe di pannoongoo ke wer ke Maro nga, ngan tilo tigaua Yerusalem.

⁶ Ngan di tooltool yo tilo tiye di tigaua ngan nanga: di tooltool kuto maimai ke paroranga so pang Maro, ngan edi la Anas iye Kepas, inbe Yowan iye Aleksanda, inbe di rara ke Anas kapala lapau la tise tiye di tigaua nga.

⁷ Motong la tikaua Pita iye Yowan tina lo tipa-tokodo di a tikodo dama kidi tooltool kuto maimai tina, inbe nga titor di yeru nen, “Ai, angru nga sei ikap gurana pang bet kayei urata nen ye i? Too, sei imalum pang bet kayei urata yo nen ngan ye ene i?”

⁸ Motong la Maro Amunu Silene si ipapono Pita, le nga iraua betanga kidi nen. Iyei ne, “Ai, ang di kuto maimai yo matamu kala di Yuda nga inbe ang kapala yo di tooltool maimai kidi Yuda nga,

ngan kalongo!

⁹ Nga gelei, dookoot katai nga kakiu am amru a amse ni nga bet se katoram ye so dook mata yo pombe pang ye tool atu yo kene kap rama bong amloni le kene dook mata mulu i, too?

¹⁰ Bet nen nga, ngan ang kaye di tooltool ke Isrel le imot ole lomu galanga nen. Ye Yesu Kiri si ke Nasaret in ene, ngan la le ikarata tool tani yo kene ikap rama i, in le dook mata mulu a dookoot nga se ikodo matamu nga. Ngan Yesu tani in ang la kapatota lo kai palasingi kaini a imata nga, bong ngan Maro ipamaditi mulu ye ni ke matenge oo.

¹¹ Ngan Yesu in ben,
 ‘Pat yo ang tooltool ke reнге rumu lomu panga tiap a kasukraii i,
 in la iyei pat dook mata yo ipamede rumu le imede i.’[☆]

¹² Ngan ni tool sa mulu ke bet ikau idi a ipamulidi ye so dook tiap yo bet igarungidi i, in tiap. Yesoo, Yesu yetaleu la Maro iwanga a isi bet si ipamulidi i.”

¹³ Ngan di tooltool maimai tina ngan lodi galanga ye Pita iye Yowan bet yeru ngan tilo toko ye ni ke patomonaingi pitiap, inbe di ngan ben tooltool sorok ke malala lono. Bong tiwetewete ngan koodi mede ye betanga dook, inbe yeru titatadai tiap lapau. Le di tooltool maimai tina ngan titakrai, inbe lodi galanga nen, yeru ngan mugu ngan tiye Yesu tinepe.

¹⁴ Inbe tikamata tool tani yo tika rata le tinini dook mata mulu i, in iye Pita ye Yowan tina ngan

---

[☆] **4:11** Rau ke Woungu (Buk Song) 118:22

tikodo gaongo nga. Ngan nen le di tooltool tina ngan tisere betanga yo bet tiweta i.

¹⁵ Le nga tiwete pang di yeru bet tigege rumu tani kidi kuto maimai i, inbe tipas a tidu tana ngan. Le nga yeru tidu tana, motong la di kuto maimai tina ngan di tapdi tiwetewete pang di diedi nen,

¹⁶ “Nga ole tayeie soo so pang di tooltool ru nga? Ngan yeru tiyeie mos atu ye tool yo kene ikap rama i, inbe di tooltool le imot yo tinepe Yerusalem nga, ngan lodi galanga ye oo. Ngan nen le ke bet tapataukala di tiap sa.

¹⁷ Bong bet talele di a nen ngan betanga i ila imasar kataunu ye di tooltool nga le imot tiap nga, ngan ole tawete betanga medana pang di, inbe tawetekala di bet ken yeru tiwete betanga nen mulu pang di tooltool ye Yesu ene be.”

¹⁸ Motong la tikiui Pita iye Yowan tina mulu a tise se tiwete betanga medana pang di bet yeru ken tiwetewete pang di tooltool too tipatomonai di mulu ye Yesu ene be.

¹⁹ Bong ngan Pita ye Yowan tina ngan tiraua betanga kidi nen, “Ai, nga ole ang tapmu matamu too dook ngan? Ngan dada nangai dook mata ye Maro matana bet amtoo i? Bet amru amtoo betanga ke Maro, too bet amtoo betanga kiang?

²⁰ Ngan amru nga, o ke bet ampakom koomam tiap. Bong ole amkaua bingi ye so yo amkamata ye matamam nga, inbe ye betanga yo am tapmam amlongo ye talngamam nga.”

²¹ Motong la di kuto maimai tina ngan tiwete betanga medana pang di a bet tipatangarur lodi ye mulu, inbe tiwulai di yeru a tidu. Ngan tipusye

dada sa yo bet tiyemenai di ye, in tiap, yesoo bong titattadai ye di tooltool le imot yo tiyitmaka Maro ene ye so yo tikamata ye matadi koot nga.

²² Di tooltool tina ngan tiyitmaka Maro ene nen, yesoo tool tani yo kene ikap rama i, in inepe nen le lo rai ki sangaul pai, motong la Pita ye Yowan tiyeie mos nen ye a tika rata le dook mata mulu nga.

*Pataraungu Kidi Tooltool
Yo Titara Lodi Medana Pang Yesu Nga*

²³ Di kuto maimai tina ngan tiwulai Pita ye Yowan a tidu diki. Motong la yeru timulu a tila pang ye di diedi kapala la tikaua bingi pang di ye betanga le imot kidi tooltool maimai ke paroranga so pang Maro tiye di tooltool maimai kidi Yuda yo tiwete pang di ye nga.

²⁴ Ngan di diedi tina ngan tilongo betanga nen, ngan le di le imot tigaua lodi, inbe tipatarau pang Maro nen. Tiyei ne, “Tool Mai yo kuyei kuto mai pang so nga le imot i, ong in la kutar lang le tana le tiek, inbe so tina le imot yo iken ye nga.

²⁵ Ngan mukot yege ni nga, ngan Amum Silene ila kapraingi kiong yo sasa kiam Dawiti i, in lono le iwete nen,

‘Nga gelei a di tooltool yo rara san ngan katedi malmal mata nga?

Inbe nga gelei a di tooltool kidi Yuda lodi tar sorok dada dook tiap yo bet tiyeii, in nga?

²⁶ Ngan di tooltool kuto maimai yo matadi kala tana mai i le imot nga, ngan tikodo a tipanat ye patokongo.

Inbe di kuto maimai kapala tigaua bet tirautoo Tool Mai Maro inbe tool tani yo ipootoo panga ye taunu bet si ikap di tooltool ki a ipamulu di i.’☆

27 Ngan nen le betanga tina itara kanono mool-mool, le Erot iye Pontius Pailot tiye di tooltool yo tipa ye rara kidi Yuda tiap, inbe di tooltool ke Isrel yo tinepe ye malala mai i nga, ngan tigaua bet tirautoo Yesu, kapraingi kiong noonoonoo yo kupootoo pong ong taum i.

28 Ngan ye kene yo di tooltool tina ngan tiyei dada nen pang Yesu nga, ngan titoo ong taum lom leu. Yesoo, mukot yege ni nga, ngan ye gurana kiong ong taum ngan kuwete nen bet ole dada yo nen ngan pombe pang ye Yesu.

29 Ngan nanga, Tool Mai, dookoot nga lom kaua urata ye betanga yo tiwete pam a bet tipatangarur lomam ye nga, ngan kulonam a kupamedam am kapraingi kiong a bet nen ngan amkodo le ammede, inbe amraia betanga kiong.

30 Le nga ole ong taum kupaposo gurana kiong a kukarata di tooltool yo matamatenge ikap di nga, le tinidi dook mata mulu. Inbe ole kuyei mos le so maimai ye kapraingi kiong Yesu yo ong taum kupootoo pong i, in ene, a nen ngan iyei ben tarkilanga pong.”

31 Tipatarau a imot, motong la rumu tani yo tigaua a tinepe ye i, in golong golongbe. Inbe Maro Amunu Silene si ipapon di le ke bet titattadai tiap, bong tikodo le timede, inbe tiraia betanga ke Maro.

☆ 4:26 Rau ke Woungu (Buk Song) 2:1-2

*Di Tooltool Yo Titara Lodi Medana Pang Yesu
Nga,
Ngan Tiye Di Diedi Tiparere Dook Mata*

³² Di tooltool le imot yo titara lodi medana pang Yesu nga, ngan tigaua lodi le kutodi le atu. Le di atu sa ke bet lon pasakala so ki a iken panga ye taunu, ngan tiap. Bong di le imot tiparere ye so tina yo kidi nga le imot.

³³ Ngan di aposol tina ngan tisitoo raingi be-tanga ke Tool Mai Yesu ye yo imadit mulu ye ni ke matenge nga. Inbe betanga kidi yo tiwete nga, ngan gurana ki mai san. Ngan nen le Maro lono pang di a iyei dada dook mata le dook mata kaiye pang di.

³⁴ Le di tina ngan sa kataunu ye di yo bet imaka ye so, ngan tiap. Yesoo, di tooltool tina le imot yo tana le rumu kidi nga, ngan tiyawa a tikap pat ye, lo ngan bet tikap pat tina

³⁵ ngan la titar lo di aposol bedi, a nen ngan di aposol tina ngan tikap pang di diede kapala yo timaka ye so nga.

³⁶ Ngan tool atu yo ene Yosep i, in inepe lapau. Ye in di aposol tikiui ene san ye Banabas. (Ngan ene yo Banabas in punu ben Tool ke Pamedenge Di Tooltool Lodi.) Ngan Banabas tani, in ipa ye rara ke Liwi, inbe ye in tool ke motmot yo ene Saipras i.

³⁷ Ye in iyawara tana ki atu a ikap pat ye, motong la ikap pat tina ngan la itar lo di aposol ke Yesu bedi nga.

5

Annias Iye Rimana Sipodo Tillungu Maro

¹ Ye kene tani in, tool atu yo ene Annias i, in iye rimana Sipodo tinepe lapau. Ngan yeru tiyawar tana kidi pattu a tikap pat ye.

² Motong la Annias ipoto pat tina ngan kapala a iken panga ye taunu, inbe ikap kapala la illung di aposol ke Yesu ben pat tina le imot yo ikap nga, ngan la ikap la ikap pang di koot nga. Ngan rimana in lon galanga ye dada yo nintooroo iyeii i, in oo.

³ Motong la Pita iwete panga nen, “Atoo, Annias nga gelei a Satan idiwidiwong a bet kullungu Maro Amunu Silene nga? Ong in kutarkoo pat kapala yo kop ye tana kiong nga, too?”

⁴ Ngan tana in kiong, le ong taum lom le matam bet kuyawari a kop pat ye. Le pat yo kop nga, ngan pat kiong ong taum ke bet kuyei urata kiong ye lapau. Bong nga soo so iyeie ong a le lom kua urata ye dada dook tiap i nga? Ngan ken lom tar bet nga kullung di tooltool leu be. Tiap, nga kopge bet kullungu Maro lapau.”

⁵ Ngan Annias ilongo betanga yo Pita iwete nga, le tina imol du tana a imata. Ngan nen le di tooltool yo tilongo betanga, inbe tikamata so yo pombe pang ye Annias nga, ngan le titattadai belebele.

⁶ Motong la di tamoto koskos pattu timan tiduku bobono ye mala, inbe tikauu du tana a tisola la tikelmaii.

⁷ Ngan ye kene tani in tinepe le mooloo mata tiap,* inbe Annias rimana yo Sipodo i, in ise. Ngan

---

* **5:7** Tinepe le mooloo mata tiap, in dawa ben “aua” tol ke ke matana yo bet ipa ye i.

lon galanga ye so yo pombe pang ye nintooroo i, in tiap.

⁸ Motong la Pita itoru nen, “Ai, kuwete pau. Pat tina yo kuye Annias kakap ye tana kiang nga, ngan nanga leu, too?”

Ngan Sipodo tani in iyei ne, “E, pat tina nangan leu.”

⁹ Motong la Pita iwete panga nen, “Nga gelei a kuye nimtooroo karaua betanga a kakapge bet kallungu Tool Mai Amunu nga? Kulongo, di tooltool yo tisoloo nimtooroo la tikelmaii nga, ngan di nangan la tipa a tise pang dada ngan. Ole tisolong lapau a kadu.”

¹⁰ Pita iwete nen, le tina pattu leu inbe Sipodo tani in imol a idu Pita kene punu, le imata yege. Motong la di tamoto koskos tina ngan tise rumu lono, ngan tikamata yo imata koot nga. Le nga tikauu du tana, motong la tisola lapau a tila la tikelmaii potai pang ye nintooroo tani in gigini.

¹¹ Ngan nen le di tooltool yo tigaua ye bareme ke Yesu nga, inbe di tooltool kapala yo tilongo bingi ke so tina yo pombe nga, ngan di le imot titattadai belebele.

Mos Matana Matana Pompombe

¹² Di aposol tina, ngan tiyei gogo mos matana matana kataunu ye di tooltool, a iyei ben tarkilanga pang di. Inbe di tooltool le imot yo titara lodi medana pang Yesu nga, ngan kanakana ngan tilo koongoo lono ke bareme mai ke sungunu, lo tigaua ye ni yo tiwete ene ye Kakawa ke Solomon i.

¹³ Ngan di tooltool kapala yo titara lodi medana tiap nga, ngan tiyitmak di tooltool yo titara lodi

medana pang Yesu, ngan edi. Bong di ngan titatadai, le lodi bet man tiye di tigaua tiap.

¹⁴ Di ngan lodi nen, bong kanakana ngan di tamoto le di garup alunu le alunu san la titara lodi medana pang Tool Mai nga, le tiseke kinkatingi kidi tooltool yo titara lodi medana panga mugu nga, ngan pang ete.

¹⁵ Ngan tina di tooltool ngan tikamata mos yo di aposol tiyei nga, le nga tisololo di tooltool yo matamatenge ikap di nga, ngan a tidu ke diki du tipataken di lo moi le kakawa pono kidi, a tiken dada gigini. Ngan tiyei nen a bet nen ngan Pita bet itoo dada tani in a ise le ke iso kannungana le iloko lo di tooltool tina ngan podi nga, ngan ole tinidi dook mata mulu.

¹⁶ Inbe di tooltool yo tinepe ye malala maimai potai pang ye Yerusalem nga, ngan tikap di tooltool yo matamatenge ikap di nga, inbe di tooltool yo so sidi igarung di nga, ngan a timan pang ye di aposol tina man tikarata di le imot.

Bangabangana Ke Maro Ilon Di Aposol Ke Yesu

¹⁷ Ngan tool kuto mai ke paroranga so pang Maro i, in iye di diene kapala yo tiwete di ye Sedusi nga, ngan tikamata so tina yo di aposol ke Yesu tiyei nga, le nga lodi dook tiap pang di ye.

¹⁸ Motong la tiparama di aposol ke Yesu tina, inbe titar di lo rumu dook tiap kidi talnga dikidiki lono.

¹⁹ Le nga tinepe a bong, motong la bangabangana atu ke Maro isi si iso dada ke rumu dook tiap tani, inbe ipadu di aposol tina a tidu tana.

²⁰ Motong la iwete pang di nen, “Kalo lo kakodo koongoo lono ke bareme mai ke sungunu ni, inbe

kawetewete pang di tooltool ye dada yo bet tikaua nepongo paunu ye i.”

²¹ Di aposol tina, ngan tilongo betanga nen, le nga muntu yege inbe tilo bareme mai ke sungunu lono lo timadit ye patomonaingi di tooltool.

Ye kene tani in tool kuto mai ke paroranga so pang Maro, in iye di diene man pombe, motong la tikiu di tooltool kuto maimai kidi Yuda yo matadi kala momo le nepongo kidi nga, ngan tise a se tigaua. Motong la tiwanga di gaunu bet du tikap di aposol ke Yesu tina a tise.

²² Le nga di gaunu tina ngan tidu bet du tikap di a tise, bong tidu pombe ngan tikamata di tiap. Motong la timulu a lo tiwete pang di kuto maimai tina ngan nen,

²³ “Ai, dada ke rumu dook tiap ni titiukala, inbe tipamede le imede san. Inbe di tooltool yo tikodo a matadi kala dada nga, ngan amdu ngan tikododo. Bong kene yo bet anso dada ye in nga, ngan amkamata toko tooltool siap.”

²⁴ Ngan tool kuto mai yo matan kala di gaunu yo tikodo kala bareme mai ke sungunu i, in iye di tooltool maimai ke paroranga so pang Maro tilongo betanga nen, le nga lodi sakarungu ye, inbe tiyei ne, “Ona tiap! Di tooltool nga tilledi balai na?”

²⁵ Motong la tool atu se iwete pang di kuto maimai tina nen, “Kakamata! Di tooltool tina yo katar di lo rumu dook tiap kidi talnga dikidiki lono nga, ngan di nango lo tikododo koongoo lono ke bareme mai ke sungunu a tipatomonai di tooltool ngo.”

²⁶ Motong la tool kuto mai tani yo matan kala di gaunu i, in iye di gaunu tilo a lo tikap di aposol tina ngan dook mata a tisi. Bong tiyeie so sa pang di tiap, yesoo titattadai di tooltool bet ole tikatmatamata di ye pat nga.

²⁷ Le nga di gaunu tikap di aposol tina a tilo le lo tipatokodo di dama kidi tooltool kuto maimai kidi Yuda yo matadi kala momo le nepongo kidi nga. Motong la tool kuto mai ke paroranga so pang Maro in itor di nen,

²⁸ “Ai! Kalongo, ang nga amwete betanga pang, inbe amkodokalang bet ken kapatomonai di tooltool mulu ye tool tani in ene be. Bong ngan tiap, kasak koomam, inbe kasudungu patomon-aingi di tooltool. Le di tooltool le imot yo tinepe Yerusalem nga, ngan tilongo betanga kiang oo. Inbe kasuku betanga pam a kawete bet am la amraumata tool tani in a imata nga.”

²⁹ Motong la Pita iye di diene aposol tiraua betanga ke tool kuto mai tani in nen, “Am nga bet amtoo betanga ke Maro leu, bong bet amtoo betanga ke di tooltool tiap.

³⁰ Ngan Yesu yo kapatota lo kai palasingi kaini a imata i, in Maro kidi sasa kiidi la ipamaditi a imadit mulu ye ni ke matenge i.

³¹ Le Maro ikauu a ilo le lo itaru a iwur ye bene oonoo, inbe iyei tool mai bet matan kalidi tooltool nga le imot, inbe iyei tool yo bet ipamulidi ye so dook tiap yo bet igarungidi i. Ngan Maro iyei nen, a bet nen ngan idi tooltool ke Isrel taportak lodo ye dada dook tiap kiidi yo tayei nga, ngan ole igiri sennene kiidi.

³² Ngan nanga, so tina yo Maro iyei a amkamata nga, ngan la amwetewete pang di tooltool ye nga. Inbe Maro Amunu Silene la iwetewete ye so tina ngan lapau i. Ngan Maro ikaua Amunu Silene tani in pang di tooltool yo tilongo betanga ki a titoo, ngan oo.”

³³ Di kuto maimai tina ngan tilongo Pita yo iwete nen nga, le tina katedi malmal le dook tiap yege, inbe lodi bet le tiraumatamata di aposol tina a timmata.

³⁴ Bong ngan di Paresi tina ngan atu yo ene Gamaliel i, in inepe lapau. Ye in pannoongoo ke wer ke Maro, inbe di tooltool le imot tipayiti ye urata ki lapau. Ngan Gamaliel tani, in imadit le lo ikodo kataunu kidi tooltool kuto maimai tina, inbe iwete bet tikap di aposol tina ngan a tidu tana du tinam kasin ngan.

³⁵ Ngan tikap di a tidu tana, motong la Gamaliel tani in iwete pang di kuto maimai kapala nen, “Ai, ang tooltool ke Isrel nga, ngan lomu bet kayeie so sa pang di tooltool ngo nga, ngan dook mata, bong ole lomu kaua urata dook ngan.

³⁶ Ngan lomu galanga ye tool yo ene Tiodas i. Ye rai kapala yo ila koot nga, ngan Tiodas tani in imadit tina le iwete bet ye in tool mai inbe ene mai lapau. Ngan nen le di tooltool yo titoo nga, ngan kinkatingi kidi ben 400. Bong yeiso bet di tooltool tiraumata Tiodas a imata, ngan le di tooltool tina yo titoo nga, ngan timayiriyiri le urata ki tani yo ipamaditi i, in ikino.

³⁷ Le mooloo tiap, inbe ye lal yo ke bet tiwodo di tooltool edi lo ye rau mai i, in pombe, ngan tool ke Galili atu yo ene Yuta i, in koon paweserai di

tooltool kapala bet titoo a iye di tiraua tool kuto mai yo iyei mata koro in a ikoo. Bong yeiso bet tiraumata Yuta tani in, ngan le di tooltool ki yo titoo nga, ngan timayiriyiri a tikoo lapau.

³⁸ Ngan nanga, dookoot nga bet awete pang nen, ken kayeie so sa pang di tooltool ngo be. Bong kawulai bemu ye di a tila, inbe takamata di. Kumata bet dada le urata kidi yo tiyei ngo, ngan bet pombe ye di tapdi lodi leu nga, ngan ole urata kidi taukan kanono.

³⁹ Bong kumata bet Maro ye taunu la ikap urata ngo pang bet tiyei nga, ngan o ke bet kalele di tiap. Bet nen ngan ole kakamata ben nga kakapge bet kaye Maro kapatoko.”

Ngan betanga ke Gamaliel tina ngan iso di kuto maimai lodi,

⁴⁰ le nga tikiu di aposol tina a tise. Motong la tiwete pang di gaunu a tiwalis di ye koro leu. Inbe tiwete tootoo pang di bet ken tiwetewete betanga nen mulu pang di tooltool ye Yesu ene be, inbe tiwulai di a tila.

⁴¹ Le nga di aposol tigege di kuto maimai tina a tidu tana, ngan le lodi ponana kaiye, yesoo Maro ikamata di ngan ipayit di ben di la ke bet tisoloo moonoo nen ye Yesu ene nga.

⁴² Ngan nen le ye ke kanakana nga, ngan di aposol tina timaryoo tiap, bong tilo koongoo lono ke bareme mai ke sungunu, inbe tila ye rumu kidi tooltool atu atu a la tipatomonai di tooltool ye bingi dook mata ke Yesu, ben ye in Kirisi, tool tani yo Maro ipootoo bet si ikap di tooltool ki a ipamulu di ye so dook tiap tani yo bet igarung di i.

6

Tipootoo Di Tooltool Limi Be Ru Bet Tilon Di Aposol Ke Yesu

¹ Ye ke kanakana nga, ngan di tooltool kapala mulu titara lodi medana pang Yesu le se tiseke di galiunu tina yo mugu nga, ngan le di alunu le alunu san. Le Yesu di galiunu yo tiwete di Girik koodi nga, ngan lodi dook tiap a tipasak pang di galiunu yo tiwete di Ibru koodi nga. Le nga tiwete nen, “Ai, kanakana ngan kamalimi kaningi le so bet kalon di tooltool yo timaka nga, ngan gelei a kamalimi so dook pang di garup kiam yo tap, ngan tiap nga?”

² Motong la di aposol ke Yesu yo sangaul be ru nga, ngan tikiu di galiunu kapala tina ngan man tigaua, inbe tiwete pang di nen, “Ai, kumata bet amsuku urata ke patomonaingi di tooltool ye betanga ke Maro, inbe amtoko urata ke loningi di tooltool ye kaningi leu nga, ngan o dook tiap.

³ Le bet nen nga, ngan di diemam nga, ole ang tapmu kakamata di tooltool kiang yo kaye di kanepe nga, inbe kapootoo limi be ru. Di tooltool tina ngan ole nepongo kidi dook mata ye di tooltool le imot matadi, inbe Maro Amunu Silene ipapon di le lo galanga kidi dook mata nga, ngan di la bet amtar di a bet nen ngan titoko urata tani i.

⁴ Inbe am tapmam nga ole kanakana ngan amtoko urata ke pataraungu inbe ke patomonaingi di tooltool ye betanga ke Maro leu.”

⁵ Di tooltool tina le imot tilongo betanga kidi aposol tina, ngan dook mata le lodi ponana ye.

Motong la tipootoo Tepan, tool tani in itara lono medana mai san pang Yesu le Maro Amunu Silene ipaponi. Inbe tipootoo Pilip iye Porokurus, inbe Nikanor iye Timon, inbe Pamenas iye Nikolas. Ngan Nikolas in tool ke Antiok, inbe ye in tool rara san yo igege momo ki a iman igaua ye sungunu kidi Yuda i.

⁶ Motong la tikap di la tipatokodo di lo tikodo dama kidi aposol, inbe di aposol tina ngan tipaloko bedi lo podi a tipatarau ye di.

⁷ Le betanga ke Maro ipa a ingaua ni mai i le imot. Ngan nen le di tooltool alunu titara lodi medana pang Yesu, le tiseke di galiunu yo tinepe Yerusalem nga, le kinkatingi kidi palbe leu be lo mai. Inbe di tooltool ke paroranga so pang Maro alunu kaiye la tilongo betanga ke Maro a titoo, inbe titara lodi medana ye lapau nga.

Di Yuda Tikan Paseme Tepan

⁸ Maro lono pang Tepan a iyei dada dook mata panga, inbe ikaua gurana mai panga lapau. Le Tepan tani in iyei gogo mos matana matana kataunu ye di tooltool a iyei ben tarkilanga panga.

⁹ Bong di tooltool ke Yuda pattu ngan tikan paseme Tepan le nga tiye tiparsu ye betebetanga. Di ngan budanga atu yo di tooltool tiwete rumu kidi ke gaongo ene ye Rumu Ke Gaongo Kidi Tooltool Yo Tigege Urata Kidi Ke Poranga Koot nga. Di tooltool tina ngan kapala ke malala mai Sairini, inbe kapala ke malala mai Aleksandia, inbe di kapala ngan ke tana mai Silisia le Esia.

¹⁰ Bong Maro Amunu Silene ipamede Tepan, inbe ikaua lo galanga dook mata panga, le di

tooltool tina yo iye di tiparsu nga, ngan ke bet tillosi ye betebetanga tiap.

¹¹ Motong la di tooltool tina ngan titarkooledi a la koodi paweserai di tooltool pattu a bet tillung pang Tepan ye betanga nen, “Ai, am nga amlongo Tepan bet ikan paseme Mose ye Maro.”

¹² Ngan di tooltool tina ngan tiwete nen, le tigarung di tooltool malala mai, tiye di tooltool maimai kidi Yuda, inbe di pannoongoo ke wer ke Maro, ngan lodi. Le timadit a tila tina le tiparama Tepan, inbe tikauu a tilo le lo tipatokode a ikodo dama ke di kuto maimai kidi Yuda yo matadi kala momo le nepongo kidi nga.

¹³ Inbe tikap di tooltool pattu yo bet lo tisopo koodi panga ye betanga kidi yo moolmool tiap nga. Ngan tilo, motong la tiyei ne, “Ai, tool i kanakana ngan iwete betanga dook tiap pang bareme mison ke sungunu i, inbe ye wer ke Maro lapau.

¹⁴ Ngan amlongo iwete nen, bet Yesu ke Nasaret i, in ole igarungu bareme mai ke sungunu i, inbe idik momo ke Mose yo ipatomonai idi ye nga.”

¹⁵ Motong la di tooltool le imot yo tinepe ye ni ke gaongo a tiwurur nga, ngan matadi ikenen ye Tepan, ngan matan palele le dawa ben bangabangana atu ke Maro.

7

*Tepan Iwetewete Pang Di Tooltool Kuto Maimai Kidi Yuda
Yo Matadi Kala Momo Le Nepongo Kidi Nga*

¹ Ngan tool kuto mai ke paroranga so pang Maro i, in itoro Tepan nen, “Ai, ngan betanga yo kulongo tipariu ong ye nga, ngan moolmool, too tiap?”

² Motong la Tepan iraua betanga ki nen, “Ang di took le di taik le di tamak nga, kapalongo a awete pang ngan. Kene yo sasa kiidi Awaram in inepe ye tana ke Mesopotemia le nga idik pang malala mai Aran tiao nga, ngan le Maro yo gurana ki mai mata i, in ipa ke malala ki a isi pang ye.

³ Ngan le Maro si iwete panga nen, ‘Kumadit a kugege tana kiong i le ipa ye di rara kiong si tinepe, inbe kupa a kula ye tana atu yo bet la apitnaih pong i.’[☆]

⁴ “Motong la Awaram igege tana kidi Kaldia, inbe ipa le la inepe Aran. Ngan ila inepe nango le tamana imata, motong la Maro iwanga mulu bet ipa le iman inepe ye tana yo dookoot ngan kanepi ye i.

⁵ Ye kene tani in Maro ikap toko tana tani i gigini pa, too ipoto kasin pa a ikap pang Awaram, ngan tiap. Bong Maro ipamede betanga medana panga nen, bet pang dama ni nga, ngan ole ikaua tana i panga iye di sasa ki yo bet pang dama ni ngan pompombe lapau nga, ngan le iken so. Ngan ye kene yo Maro iwete pang Awaram nen ye in nga, ngan taukan natunu go.

⁶ Ngan Maro iwete pang Awaram nen, ‘Ole di sasa kiong tina, ngan tila a la tinepe sorok ye tana mai san yo tana kidi tapdi tiap i. Inbe di tooltool ke tana mai tani in ole tigarung di a tikap masngana pang di, inbe tiyei di a tiyei urata ben di poranga kidi nga ye rai 400.

[☆] 7:3 Pudu (Stat) 12:1

⁷ Bong pang dama ni nga, ngan ole ayemenai di tooltool tina ye yo tiyei di sasa kiong a tiyei urata pang di ben di poranga nga. Lo ngan bet di sasa kiong tina ngan ole tigege tana mai tani, inbe timulu a timan le man tisung pau la e ni nga.’[✧]

⁸ Motong la Maro iwete pang Awaram bet ikoro tinini, a bet nen ngan iyei ben tarkilanga ke be-tanga medana tani yo yeru tipamede i. Motong la Awaram tani in rimana ipasuiu natunu tamoto yo Esaka i, ngan le ke limi be tol iman a ila, motong la ikoro Esaka tinini nga. Motong la Esaka tani in rimana ipasuiu natunu tamoto yo Yakop i, ngan le Esaka ikoro tinini. Motong la Yakop tani in di rimana tipasui di sasa kiong tina yo sangaul be ru nga, ngan le Yakop ikoro tinidi lapau. Di sasa tina yo sangaul be ru nga, ngan la idi Yuda pombe ye di nga.

⁹ “Ngan tinepe le nga di sasa tina ngan lodi dook tiap pang edi atu yo Yosep i, le tiyawari pang di tooltool kapala bet la iyei poranga pang di. Motong la di tooltool tina ngan tikauu a tidu pang tana mai Isip, bong Maro inepe ye Yosep,

¹⁰ inbe iloni dook mata le igiri urata moonoo dook tiap le imot yo pombe pang ye nga. Inbe Maro ikap lo galanga dook mata panga, le Pero, tool kuto mai yo matan kala tana mai Isip i, in ikamata ngan lo galanga ki dook mata le ipayiti dook. Le itara Yosep tani bet iyei tool kuto mai a matan kala Isip inbe so le imot yo iken ye rumu ki nga.

¹¹ “Motong la pitolo maiyoko pombe ye tana mai Isip, inbe ye tana mai Kenan lapau, le tina igarung

---

[✧] 7:7 Pudu (Stat) 15:13-14

di tooltool dook. Le nga di sasa kiidi tina ngan tisere kaningi yo bet tikani i.

¹² Bong ngan Yakop ilongo betanga bet Isip ni dingding patunu ke kaningi nga, ngan la iken ngo. Motong la iwanga di sasa kiidi tina ngan kulkulunu a tidu pang Isip.

¹³ Motong la Yakop di natunu tina ngan iwanga di pattu mulu a tidu, ngan le Yosep tani in ye taunu ipaposi pang di toonoo le taini tina a lodi galanga ye. Inbe tool kuto mai yo Pero i, in ilongo betanga ye di rara ke Yosep, le ye lapau lon galanga ye di.

¹⁴ Motong la Yosep iwanga pang tamana Yakop yo inepe Kenan i, bet ikap di rimana le di natunu, inbe di tooltool ki kapala yo iye di tinepe nga le imot a tidu pang Isip. Ngan di tooltool tina le imot yo tiye Yakop tidu nga, ngan kinkatingi kidi ben 75.

¹⁵ Ngan Yakop idu inepe Isip le le imata, inbe di sasa kiidi tina, ngan di lapau timmata nango.

¹⁶ Bong bobodi tina ngan tisolo a timulu lo titar di tilo tiken ye agoro ke matenge yo iken ye malala mai Sekem i. Ngan agoro tani, in iken ye tana yo Awaram iyimi koot ye Amor di natunu ke Sekem nga.

¹⁷ “Motong la ye lal tani yo Maro itaru bet ole ipamulu di sasa kiidi ye i, in potai bet ole kanono pombe ben tina yo mugu ngan ipamede betanga medana pang Awaram ye nga, ngan di rara kiidi tina yo tinepe Isip nga, ngan tipasui a tiwurere le kinkatingi kidi ngan alunu san.

¹⁸ Bong tool kuto mai san yo ikaua Pero nene a matan kala Isip i, in lon galanga ye Yosep pitiap yege.

¹⁹ Ngan tool kuto mai tani in ikaua llungunu ye di sasa kiidi tina, inbe iyei urata moonoo mas-ngana pang di. Ye in iwete betanga medana pang di Isrel nen, bet di rimadi tipasui di kakase yo tamoto nga, ngan tiyei borrenge ye di be, bong tikatte di tidu ke diki a bet nen ngan timmata.

²⁰ “Ngan ye kene tani in Mose tinana ipasui, ngan le kase tani in matana dook mata san, le nga tiyei borrenge ye a inepe rumu ke tamana ye taudu tol.

²¹ Ngan taudu tol tina ngan imot, le nga tikaua Mose tani in du titaru ke diki. Motong la tool kuto mai tani in natunu garup ipusye, le ikauu a iyei borrenge ye dawa ben ye taunu natunu moolmool nga.

²² Le Mose tani in tipatomonaii le ikaua lo galanga dook mata ye dada le momo kidi Isip nga le imot. Inbe tikamata ye urata ki yo iyei nga, inbe ye betanga ki yo iwetewete nga, ngan gurana san le tipayiti dook.

²³ “Mose inepe a lo rai ki sangaul pai, le nga lon kaua urata bet ole la matan so di diene kapala yo ke Isrel nga.

²⁴ Ila, ngan ikamata tool ke Isip atu in iraua Mose di diene tina ke Isrel ngan atu le igarungu. Le nga Mose ilono ene ke Isrel tani, a bet ikaua ene tani in kootoonoo, ngan le iraumata tool ke Isip tani le imata.

²⁵ Ngan Mose iyeisa di diene Isrel tina ngan ole lodi galanga nen, bet ye in la Maro ole iwanga bet man ilon di i, bong ngan di Isrel tina ngan lodi galanga ye tiap.

²⁶ Ngan inepe le mongmongini ki, ngan ipa a ila

mulu, ngan ikamata di tooltool ru ke Isrel di tapdi tipatoko. Motong la ila bet la ilele di, le nga iyei ne, ‘Ai, angru nga taimu le toomu sa, e nga gelei a angru kakapge bet kagarungang ang tapmu nga?’

27 “Bong ngan tool yo ipamaditi patokongo a iraua ene san i, in isurpaka Mose pang diki, inbe iwete panga nen, ‘Ong i, sei itarong bet kuyei kuto mai pam a kukarata betanga kiam i?’

28 Nga gelei, bet kuraumatau lapau a amata dawa ben tool atu ke Isip yo rono ngan kuraumate i, too?’[✧]

29 Yeiso bet Mose ilongo betanga nen, ngan iman tina le igege di, inbe ikoo belebele a ila le la inepe ye tana kidi Midien. Ngan la inepe nango le ikere le rimana ipasui di natunu tamoto ru.

30 “Mose inepe nango le rai sangaul pai iman a ila. Motong la bangabangana ke Maro atu pombe pang ye, ye tana soorookoonoo atu potai pang ye kawal Sinai. Ngan bangabangana ke Maro tani in inepe ye ei loloana yo ikan ye kai lalana mai tiap atu i.

31 Ngan Mose ikamata ei tani nen nga, le nga itakrai, inbe ipa le ila potai a bet nen ngan la ikamata dook. Ngan ipa a ila potai, inbe se ilongo Tool Mai kalngana yo iwete panga nga. Iyei ne,

32 ‘Au i Maro ke di sasa kiong. Au i Maro ke Awaram ye Esaka ye Yakop.’[✧] Ngan Mose tani in ilongo betanga nen nga, le nga itattadai a itangarur le lono bet matan la mulu pang ye ni tani in tiap.

✧ 7:28 Pamulenge (Kisim Bek) 2:14

✧ 7:32 Pamulenge (Kisim

Bek) 3:6

³³ “Motong la Tool Mai iwete panga nen, ‘Nga ole kudut loningi ke kem ngan du tana, yesoo tana yo kukodo ye i, in tana mison ke Maro.

³⁴ Au i akamata urata moonoo masngana yo di Isip tiyei pang di tooltool kiau, ngan oo. Inbe alongo tangini kidi, ngan la dookoot nga asi bet si akap di a apamulu di ye di Isip bedi nga. Le kumadit a kuman, nga bet awangong a kula pang Isip.’[☆]

³⁵ “Ngan mugu ngan di Isrel tina tiwala muridi pang Mose, inbe tiyei ne, ‘Ong i, sei itarong bet kuyei kuto mai pam a kukarata betanga kiam i?’ Bong ngan Mose tani, in ye la Maro iwanga ben tool kuto mai, inbe tool yo bet la ikap di Isrel tina a ipamulu di i. Moolmool, Maro ye taunu ikap gurana panga ye bangabangana ki in bene, ye kene yo pombe pang ye, ye ei loloana yo ikan ye kai lalana mai tiap atu i.

³⁶ Motong la Mose ikap di Isrel tina a tigege Isip a tila. Ngan tila le la iyei gogo mos matana matana a iyei ben tarkilanga panga ye tana mai Isip, inbe ye Tiek Kooroonoo, inbe ye kene yo tinepe ni soorookoonoo ye rai sangaul pai ye i.

³⁷ “Ngan Mose tani in la iwete pang di Isrel nen i. Iyei ne, ‘Maro kiang ole ipootoo tool kiang ang tapmu atu bet iyei Maro koonoo pang dawa ben au i.’[☆]

³⁸ Motong la di sasa kiidi tina ngan tila tinepe ye ni soorookoonoo a tigaua nga, ngan Mose tani in iye di tinepe lapau. Inbe ye in ilo kawal yo Sinai in kutono nga, ngan lo bangabangana ke Maro iwete

---

[☆] **7:34** Pamulenge (Kisim Bek) 3:5, 7-8, 10   [☆] **7:37** Wer (Lo) 18:15

panga ye betanga ke nepongo dook mata. Motong la ikap betanga tina ngan si ikap pang di sasa kiidi a bet tikap paidi nga.

³⁹ “Bong di sasa kiidi tina ngan Mose iwete pang di, ngan le lodi bet tilongo betanga ki tiap, bong tiwala muridi panga, inbe lodi mulumulu ye nepongo kidi yo ke Isip nga.

⁴⁰ Inbe tiwete pang Mose toonoo yo Aron in nen, ‘Ai, Mose yo ikau idi ke Isip a taman i, in am nga lomam galanga ye soo so yo pombe pang ye, in tiap. A bet nen ngan ole kukarata di maro kiam yo bet timugu pam inbe tiraram ye dada nga.’[☆]

⁴¹ Di Isrel tina ngan tiwete pang Aron tani nen, le nga ye kene tani in tikarata tomonaia bulumakau natunu atu kannungana a iyei ben maro kidi, motong la tikap so ke paroranga man tiparoro panga, inbe tisiki a lodi ponana ye so yo di tapdi tikarata ye bedi i.

⁴² “Ngan nen le Maro iwala murini pang di bet tinepe nen, a nen ngan tisung pang ke le taudu le kanpitiki le so yo kapala nga. Ngan tiyei nen le itoo betanga tina yo tiwodo a iken ye rau ke di Maro koonoo nga. Ngan betanga tina ngan iwete nen, ‘Ang di Isrel, ye kene yo kanepi ye ni soorookoonoo ye rai sangaul pai nga, ngan karaumata di asara kiang yo edi bulumakau le sipsip a kayei paroranga ye di nga, ngan kayei paroranga ye sa pau, too? Tiap yege!

⁴³ Ngan badabada ke sungunu yo kasola i, in badabada kiau tiap,

[☆] 7:40 Pamulenge (Kisim Bek) 32:1

bong ke maro kiang ke kaplungunu yo Molek i.

Inbe kakarata tomonai so ben kanpitiki kannungana ke maro kiang yo ene Repan, in a kasola.

Di maro kiang tina yo kakarata tomonai kannungadi nga, ngan la katu ye sungunu pang di nga.

Ngan nen le ole angangang a kagege tana kiang ang tapmu i,

inbe kakoo a kala le la kakapusu tana mai Babilon le la kanepi ye tana sa pang meneng anong ni.*

⁴⁴ “Ye kene tani yo di sasa kiidi tina tinepe tana soorookoonoo ye in nga, ngan badabada ke sungunu pang Maro in iken ye di. Ngan badabada ke sungunu tani, in tikarata dawa ben Maro iwete pang Mose, inbe itoo badabada tani in kannungana yo Maro ipitnani panga i. Ngan le badabada ke sungunu tani, in ke bet ipapos di ben di ngan Maro inepe ye di.

⁴⁵ Ngan rai kapala iman a ila, motong la di sasa kiidi tina ngan di natudi tisola a tiye Yesua tipa a tila pang ye tana mai Kenan. Ngan tila, motong la Maro inganga di tooltool tina yo tinepe kala tana tani nga, inbe di sasa kiidi tina ngan la tinepe ye. Motong la tipatokodo badabada ke sungunu tani in ye tana in, a iken nen le ise ye lal yo Dawiti iyei tool mai bet matan kala tana kidi Isrel le imot ye i.

⁴⁶ Ngan Dawiti in tool tani yo Maro iyeei dook mata i. Inbe ye in ipatarau pang Maro bet imalum

---

* 7:43 Amos (Amos) 5:25-27

panga nga, ngan ole ire rumu sa dook mata pang Maro tani yo ke sasa kiidi Yakop i.

⁴⁷ Ngan le Dawiti tani in ire tiap, bong le Solomon la ire rumu tani in.

⁴⁸ “Bong ngan Maro yo inepe ete ni, in inepe ye rumu yo di tooltool tire ye bedi, in tiap. Ngan dawa ben betanga yo mugu ngan Maro koonoo atu iwete nga. Iyei ne,

⁴⁹ “Tool Mai iwete nen, “Lang katene ni, in ben kakawa kiau ke burungu, inbe tana i, in ben ni yo bet apaloko kek lo pono i.

Ngan nen le soo rumu mulu bet kare pau i?

Inbe ni nangai bet amaryoo ye i?

⁵⁰ Ngan so tina nga le imot, ngan atar ye au tauk bek.” ☆ ”

⁵¹ Ngan Tepan tani in iwete pang di tooltool kuto maimai kidi Yuda nen a imot, motong la iwete pang di mulu nen, “Ang nga di tooltool ke sak noonoonoo sa. Le lomu ngan lon iparkat le dawa ben di tooltool gok, inbe talngamu gimono ngan ikisis le ke bet kalongo betanga yo ke Maro nga, inbe katoon ngan tiap. Ngan nen le kanakana ngan kawala murimu pang betanga ke Maro Amunu Silene, dawa ben yo mugu ngan di sasa kiang tina, ngan tiyei nga.

⁵² Di sasa kiang tina ngan tigarung di Maro koonoo yo mugu ngan tinepe nga, ngan di atu atu le imot. Inbe di ngan tiraumatamata di tooltool yo tiwete a tikaua bingi pang di nen, bet Tool Noonoonoo ke Maro yo bet si ipamulu di tooltool ki i, in ole isi. Ngan le tool tani yo tiwetewete ye

nen i, in ye la dookoot nga isi, motong kakauu a kataru la di koi ki bedi, a tiraumate le imata koot i.

⁵³ Inbe ang nga wer ke Maro yo di bangabangana ki tikap a tisi nga, ngan tisuket lo bemu, bong ngan lomu bet katoo tiap.”

Tikatmata Tepan Ye Pat Le Imata

⁵⁴ Tepan tani in iwete betanga nen pang di tooltool kuto maimai kidi Yuda tina a tilongo, ngan le katedi malmal le dook tiap yege, inbe tikara kekedi ye malmal kidi.

⁵⁵ Bong ngan Tepan tani, in Maro Amunu Silene ipaponi lapau, le nga itada a matan lo pang ye malala ke Maro, ngan ikamata Maro lulngana, inbe ikamata Yesu yo ikododo ke Maro bene oonoo nga.

⁵⁶ Motong la Tepan iwete pang di tooltool tina nen, “Kapalongo! Au i akamata malala ke Maro koon panganga, inbe akamata Tool Moolmool Ke Maro nani ikododo ke Maro bene oonoo ni.”

⁵⁷ Di kuto maimai tina ngan tilongo yo Tepan iwete nen nga, le tina tidede talngadi, inbe oorootang, a di le imot tidada pang ye Tepan a tila.

⁵⁸ Tila la tiparama, motong la tiyolle a tigege malala mai tani a tidu ke diki, motong tikap pat a tikatu ye a bet nen ngan imata. Ngan le di tooltool yo mugu ngan tisopo koodi panga ye betanga nga, ngan tidut sousoungu mooloo mooloo yo kidi nga, ngan la titar le iken potai pang ye tamoto kase atu yo ene Saolo i, in kene punu.

⁵⁹ Le nga kene yo tikap pat a bet tikatmata Tepan tani in ye nga, ngan le ipatarau nen, “Tool Mai Yesu, kou au.”

⁶⁰ Motong la Tepan igun turunu, inbe koonoo mulu le mai nen, “Tool Mai, ken kuraua urata dook tiap kidi ke sennene yo tiyeii pau i, in kootoonoo be.” Ngan Tepan tani in iwete nen a imot, le tina imata yege.

8

Saolo Igarung Di Tooltool Yo Tiportak Lodi Pang Yesu Nga

¹ Saolo la imalum pang di tooltool tina yo tikatmata Tepan a imata i, le ikamata ngan dook mata. Le ye ke tani in nga, ngan timadit a bet tigarung di tooltool kapala le imot yo tigaua ye bareme ke Yesu a tinepe ye malala mai Yerusalem, ngan lapau. Le nga titattadai a timayiriyiri, inbe tikoo le la tinepe kidi kidi ye tana mai kidi Yudia le Samaria. Inbe Yesu di aposol ki leu la sila tinepe Yerusalem nga.

² Ngan le di tooltool kapala yo titoo dada le momo dook mata ke Maro yo lono panga nga, ngan la man tikaua Tepan tani in bobono a la titang ye, inbe tikauu la tikelmaii.

³ Bong Saolo tani in imadit ye garungunu di tooltool yo tigaua ye bareme ke Yesu nga. Le nga ipa a ila ye rumu tina yo atu atu nga, inbe ikap di tooltool tina ngan tamoto le garup, a iyololo di la itar di lo rumu dook tiap kidi talnga dikidiki lono.

Pilip Iraia Bingi Dook Mata Pang Di Tooltool Ke Samaria

⁴ Di tooltool tina yo timayiriyiri inbe tikoo a la tinepe kidi kidi ye tana kapala nga, ngan tipa a

tiraia bingi dook mata pang di tooltool ke malala tina yo tila ye nga.

⁵ Ngan Pilip lapau idu pang ye malala mai atu kidi Samaria du iraila bingi dook mata ke Kirisi pang di tooltool nango.

⁶ Ngan ye kene tani in, di tooltool malala mai la tilongo betanga ke Pilip, inbe tikamata mos yo iyei a iyei ben tarkilanga panga nga, le nga di le imot tila potai ye la titar talngadi bet tilongo betanga ki tina yo iwetewete ye nga.

⁷ Inbe di tooltool tina tikamata Pilip tani yo inganga di so sidi a tikoo ye di tooltool alunu nga, ngan le di so sidi tina ngan koodi belebele, inbe tigege di tooltool tina ngan a tikoo. Inbe ikarata di tooltool alunu yo bedi le kedi kap rama nga, inbe di kapala yo kedi ikalel nga, ngan le di le imot tinidi dook mata mulu.

⁸ Le di tooltool ke malala mai tani in tikamata so tina yo pombe nga, ngan nen le di le imot lodi ponana mai san.

Tool Pidipidana Atu Ene Simon

⁹ Ngan tool atu yo inepe ye malala mai tani lapau i, in ene la Simon i. Ye in mugu ngan iyei gogo bar matana matana ke pidipidi, a di tooltool le imot ke Samaria tikamata, ngan le titakrai ye. Inbe ye taunu ipayiti a iwete bet ye in tool mai.

¹⁰ Ngan tina nen nga, le nga di tooltool yo edi maimai tiye di tooltool sorok kapala nga, ngan di le imot tipa le tila potai ye Simon a la tilongo betanga ki. Inbe tiyei ne, “Ai, gurana ke Maro yo tiweta ye Gurana Mai i, in naii la iken ye tool i.”

¹¹ Le nga di tooltool tina ngan di le imot titoo Simon tani a tilongo betanga ki, yesoo kanakana ngan iyei gogo so alunu ye bar ki tina ngan a tikamata ye matadi le nga titakrai ye.

¹² Bong yeiso bet kene yo Pilip la iwetewete pang di ye bingi dook mata ke dada yo Maro bet matan kala di tooltool ki ye i, inbe ye Yesu Kirusi tani in ene nga, ngan le di tooltool le imot, tamoto le garup, tiportak lodi pang Maro, inbe Pilip irriu di.

¹³ Ngan le Simon tani in ye taunu itara lono medana pang Yesu, le Pilip irriu lapau. Motong la itoo Pilip ye ni mai i le imot yo ipa pang ye nga, inbe ikamata mos maimai matana matana yo Pilip iyei a iyei ben tarkilanga panga nga, ngan le itakrai ye.

¹⁴ Ye kene tani in di aposol ke Yesu yo tinepe Yerusalem nga, ngan tilongo betanga bet di tooltool ke Samaria ngan titara lodi medana ye betanga ke Maro oo. Motong la tiwanga Pita iye Yowan a tila pang ye di.

¹⁵ Le nga Pita iye Yowan tina ngan tipa a du pombe, motong la yeru tipatarau pang Maro bet ikaua Amunu Silene pang di tooltool ke Samaria nga,

¹⁶ yesoo Maro Amunu Silene isi ye di tiao. Ngan di tooltool yo du tirriu di mugu nga, ngan tirriu di ye Tool Mai Yesu ene leu.

¹⁷ Le nga Pita iye Yowan tina tipatarau a imot, motong la yeru titar bedi lo ye di tooltool tina ngan podi, le taun tikaua Maro Amunu Silene.

¹⁸ Ye kene tani in Simon, yo pidipidana i, in inepe lapau, le ikamata di aposol ru ke Yesu tina yo tipaloko bedi lo ye di tooltool tina ngan podi, ngan

le tikaua Maro Amunu Silene nga. Le nga ikap pat ke yimoongoo so a ila bet la ikap pang di yeru, inbe iyeyi ne,

¹⁹ “Au i lok bet angru kakaua gurana in pau lapau, a nen ngan bet apaloko bek lo ye tool atu pono nga, ngan ole ikaua Maro Amunu Silene.”

²⁰ Motong la Pita iwete panga nen, “Ona, ong i, ole Maro igarungong le kupa ye pat kiong nga le kulem, yesoo so yo bet Maro ye taunu ikauu ye lo ponana ki i, in lom tar bet ole kuyimoo ye pat.

²¹ Ong i lom iken dook mata ye Maro matana tiap. Ngan nen le ke bet se kuyeyi emam bet amyong tayeyi urata ke Maro yo am amyeyi, in tiap.

²² Le kuportaka lom, inbe kuwala murim pang dada dook tiap yo nen nga. Inbe kupatarau pang Tool Mai a kutoru, a nen ngan bet lono dook mata nga, ngan igiri dada dook tiap yo iken lom nga.

²³ Ngan au i awete nen nga, yesoo bong akamatong, ngan ong i matam gorengana mata ye so yo Maro ikauu pam i, inbe sennene kiong iparamong le ke bet kugege tiap.”

²⁴ Pita iwete panga nen a imot, motong la Simon tani in iyeyi ne, “Atoo, bet nen ngan angru kapatarau pang Tool Mai yau, a nen ngan so yo angru kawete pau ye nga, ngan o ke bet pombe pang yau tiap.”

²⁵ Ngan Pita ye Yowan tina tikaua bingi pang di tooltool ye so yo Tool Mai iyeyi pang di yeru nga, inbe tiwetewete pang di ye betanga ke Maro a imot, motong la yeru timulu a tilo pang Yerusalem. Ngan ye kene yo yeru tipa a bet timulu a tilo ye in nga, ngan le yeru tiwetewete bingi dook

mata pang di tooltool ke malala kakase alunu yo ke Samaria nga.

Pilip Iwete Bingi Dook Mata Pang Tool Atu Ke Itiopia

²⁶ Di suru tina ngan tilo, motong la bangaban-gana ke Tool Mai atu isi le si iwete pang Pilip nen, “Ai, kumadit a kupa nen a kula pang ye dada yo ipa ke Yerusalem a idu pang ye malala mai Gasa i.” (Ngan dada tani in iken ye ni soorookoonoo.)

²⁷ Motong la Pilip imadit tina ngan le ipa a itoo dada tani in a idu, ngan le du ipusye tool atu ke Itiopia yo tinin mata i.* Ngan tool tani in titaru a iyei tool mai a matan kala depe ke pat ke Kandasi, garup yo iyei kuto mai a matan kala di tooltool ke Itiopia le imot i. Ye in ilo Yerusalem lo isung a imot,

²⁸ motong la bet imulu a idu pang malala ki. Le nga tool tani in iwur ye koror ki ke burungu yo asara tiyole i, inbe nga ikinkata rau ke Maro koonoo yo Esai i, in a idu.

²⁹ Motong la Maro Amunu Silene iwete pang Pilip tani nen, “Kupa le kudu potai ye koror ke burungu ni.”

³⁰ Motong la Pilip idada le idu potai ye koror tani, ngan ilongo tool tani yo ikinkatkata rau ke Maro koonoo yo Esai in nga. Le nga Pilip itoru nen, “Ai, ong i lom galanga ye betanga yo kukinkati i, in punu lapau, too tiap?”

³¹ Ngan tool tani iyei ne, “Kumata bet tool sa iwete nini betanga i punu pau tiap nga, ngan ole

---

* **8:27** Ngan tool ke Itiopia tani yo tinin mata i, in tikaua lawene ngan la le tinini imata nga.

lok galanga ye balai?” Motong la iwete pang Pilip bet irookoo a ilo lo iwur gigini.

³² Ngan betanga tani yo iken ye rau ke Maro koonoo a tool tinin mata tani in ikinkati i, in iwete nen:

“Ye in iwete toko betanga siap.

Ye in koom pakom dawa ben sipsip yo tirara bet la tiraumate i,
inbe taukan koonoo ben sipsip natunu yo tikauu bet la tikot bulbulini i.

³³ Ngan ye in tikan paseme,
inbe ye kene yo lo ikodo dama ke di tooltool maimai ke karatanga betanga ye i,
ngan le tikaata betanga ki dook tiap.

Ngan nen le di tooltool ke bet tipit di sasa ki tiap,
yesoo ye in tiraumate a imata le nepongo ki ke tana i, in imot oo.”✧

³⁴ Ngan tool tani yo tinin mata i, in ikinkata betanga tani a imot, motong la itoro Pilip nen, “Kuwete pau ngan, sei tool Maro koonoo i iwetewete ye nen i? Ngan iwete nen ye ye taunu, too ye tool san mulu?”

³⁵ Motong la Pilip imadit bet iwete nini betanga tani in pang tool tani nga, ngan le iwetewete panga a ipagalanga lono ye betanga tani yo ikinkati i, in punu ye bingi dook mata ke Yesu.

³⁶⁻³⁷ Ngan Pilip iye tool tani in yeru titoo dada a tidu le la yeru pombe ye ran pattu. Motong la tool tinin mata tani in iwete pang Pilip nen, “Kumata,

---

✧ **8:33** Esai (Aisaia) 53:7-8

ran pattu me e nga. E nga gelei a le bet kurriu au tiap nga?”†

³⁸ Le nga tool tani in iwete pang tool yo bet ipamak di asara yo tiyolo koror tani i, in bet iwete pang di asara tina a bet tikodo. Motong la Pilip ye tool tinin mata tani in yeru tipas a tidu ran lono du Pilip irriuu.

³⁹ Pilip irriuu a imot, motong la ye kene yo bet yeru tipa ke ran lono a tise nga, ngan le pattu leu inbe Tool Mai Amunu isi ikaua Pilip a ila, le tool tani in ikamata Pilip mulu tiap. Bong tool tani, in lon ponana belebele, inbe itoo dada a imulu a idu pang ni ki.

⁴⁰ Ngan le Pilip tani in ikamata ngan Maro Amunu Silene ikauu a ila nga, ngan le la pombe ye malala mai Asdot. Motong la ipa a ila ye malala maimai kapala la iwetewete bingi dook mata ke Yesu pang di tooltool le la pombe ye malala mai Sisaria.

9

Saolo Iportaka Lono

¹ Ye kene tani in Saolo isitoo betebetanga pang di tooltool yo tiyei Tool Mai di galiunu nga, bet ole irauamatamata di a timmata. Le nga ila pang ye tool kuto mai ke paroranga so pang Maro,

---

† **8:36-37** Ngan di tooltool kapala ngan lodi tar bet betanga damono kasin mulu la iken ye arono 36 le 37 nga. Ngan ye betanga tina, ngan bet Pilip iwete pang tool tani nen: *“Kumata le bet kutara lom medana moolmool nga, ngan la bet arriu ong nga.”* Motong la bet tool tani in iraua betanga ke Pilip nen, *“Au i atara lok medana pang Yesu Kirisi yo Maro Natunu i.”*

² a la itoru bet iwodo rau pang di kuto maimai ke di rumu kidi Yuda ke gaongo yo tiken ye malala mai Damaskas nga. Le nga tool kuto mai tani in iwodo rau tina, motong la ikap pang Saolo. Ngan ye rau tina ngan betanga ki iwete nen, “Kumata le bet Saolo ipusye di tooltool tamoto too garup bet itoo Dada yo ke Yesu nga, ngan ole iparama di ben di tooltool talnga dikidiki nga, inbe ikap di a timan pang Yerusalem.”

³ Motong la Saolo tani in imadit a igege Yerusalem, inbe ila pang Damaskas. Ngan ye kene yo ipa a ila potai pang Damaskas ye in nga, ngan le pattu leu inbe so ben sul lulngana ilolo ye malala ke Maro a isi pang ye, le si iwakaii.

⁴ Motong la imol du tana, inbe ilongo tool atu kalngana iwete panga nen, “Saolo, Saolo, nga gelei a bet kugarungau nga?”

⁵ Saolo ilongo tool tani in kalngana iwete panga nen nga, motong la iyei ne, “Tool Mai, ngan in ong sei?”

Motong la se tool tani iyei ne, “I au Yesu tani yo bet kugarungau i, in naii.

⁶ Le dookoot nga kumadit a kupa le la pombe ye malala mai. Ngan la bet ole tool atu iwete pong ye so yo bet kuyei i.”

⁷ Di tooltool tina yo tiye Saolo tila nga, ngan tilongo tool kalngana yo iwetewete nga, bong tika-mata toko tool sa kanono tiap, le sila tikodo bet koodi danganga leu.

⁸ Motong la Saolo imadit lo ikodo a bet matan rere, bong ngan matan todotodo le ke bet ikamata ni ye tiap. Motong la di tooltool ki yo iye di tipa

nga, ngan titoko bene inbe tirara a tila le la pombe Damaskas nga.

⁹ Ngan ila inepe Damaskas nga, ngan matana tina ngan todotodo go le inepe nen ye ke tol, inbe ikan so le iyin ran tiap lapau.

¹⁰ Ngan Yesu galiunu atu yo ene Annias i, in inepe la Damaskas ngo. Le nga ye mianga ki ngan ilongo Tool Mai bet ipootoo ene, inbe koonoo panga nen, “Annias.”

Ngan se Annias tani in iraua betanga ki nen, “Tool Mai, au naiti.”

¹¹ Motong la Tool Mai tani in iwete panga nen, “Kumadit a kutoo dada yo tiwete ene ye Dada Dundunngana i a kula pang rumu ke Yuta. Ngan kupa le la pombe ye rumu ki nga, ngan kutor ye tool atu ke malala mai Tasas yo ene Saolo i. Dookoot nga ye la ipatarau a inepe ni.

¹² Ngan Saolo tani in ye mianga ki nga, ngan ikamata tool atu yo ene Annias i, in ye la bet iman a ilo ye rumu lono lo itara bene lo pono, a bet nen ngan ikamata ni mulu i.”

¹³ Ngan Annias tani in Tool Mai iwete panga nen ye mianga, motong la iraua betanga ki nen, “Atoo, Tool Mai, di tooltool alunu kaiye la tiwete pau ye tool tani, inbe ye dada dook tiap ki matana matana yo iyei pang di tooltool kiong yo tinepe Yerusalem nga.

¹⁴ Inbe alongo betanga san mulu nen, bet di tooltool maimai ke paroranga so pang Maro ngan timalum panga bet iman nanga, a bet nen ngan man iparama di tooltool le imot yo tisung inbe tipatarau ye em a tinepe ni nga.”

¹⁵ Bong ngan Tool Mai iwete panga nen, “Tiap! Ole kula la kuyei so yo ben awete pong ye nga, yesoo tool tani ni apootoo bet iyei urata kiau, a bet nen ngan ikaua betanga kiau la iweteweta pang di tooltool yo tipa ye rara kidi Yuda tiap nga, ngan tiye di tooltool kuto maimai kidi yo matadi kala di nga, inbe pang di tooltool yo ke Isrel nga, ngan lapau.

¹⁶ Inbe urata moonoo masngana alunu yo bet isolu ye au ek nga, ngan au tauk ole apitnai panga.”

¹⁷ Tool Mai iwete panga nen, motong la Annias imadit a ila pang ye rumu yo Saolo tani in inepe ye, ngan le ipa so le ilo rumu lono lo ipusye. Motong la ipaloko bene lo Saolo pono, inbe iwete panga nen, “Ai, took Saolo! Tool Mai Yesu yo kaman dada ngan pombe pang yong i, in ye la iwangau a aman pang yong i, a bet nen ngan kumata ni mulu, inbe ole Maro Amunu Silene ipaponong.”

¹⁸ Annias tani in iwete pang Saolo nen a imot, le tina pattu leu inbe so ben soko kooloonoo nga igoolook ye Saolo matana a imol du tana, inbe ikamata ni mulu. Motong la imadit tina ngan le tirriuu ye ran,

¹⁹ inbe ikan so a tinini gurana mulu nga.

Saolo Iwetewete Bingi Dook Mata Pang Di Tooltool Ke Damaskas

Saolo tani in iye Yesu di galiunu tinepe ye ke alunu la Damaskas ngo.

²⁰ Motong la imadit tina ngan le ilo rumu kidi Yuda ke gaongo tina atu atu nga, ngan lono, lo

ikodo dama kidi, inbe iwete pang di nen, “Yesu in Maro Natunu.”

²¹ Ngan Saolo tani in iwete nen, le di tooltool le imot yo tilongo betanga ki nga, ngan titakrai. Inbe tiyei ne, “Ona, ni tool tani yo igarung di tooltool ke Yerusalem yo tisung inbe tipatarau ye Yesu ene i, in nani, too? Ngan ye in iman ni nga, ngan bet man iparama di tooltool tina ben di talnga dikidiki nga, inbe ikap di a tila pang ye di tooltool maimai ke paroranga so pang Maro, too?”

²² Di ngan tiwete nen, bong ngan Maro ipamede Saolo le gurana ki ise le mai san. Ngan nen le iwete a ipagalanga di Yuda yo tinepe Damaskas ngan lodi dook nen, bet Yesu in Kirisi, tool tani yo Maro ipootoo bet si ikap di tooltool ki a ipamulu di i. Ngan nen le di Yuda yo tilongo betanga ke Saolo nga, ngan tisere betanga yo bet tiweta panga i.

Di Yuda Tiraua Betanga Bet Tiraumata Saolo A Imata

²³ Tinepe le nga ke alunu iman a ila, motong la di Yuda tina tigaua a tiraua betanga bet ole tiraumata Saolo a imata.

²⁴ Bong ngan Saolo tani in ilongo betanga ben di Yuda tina, ngan tikodokala dada ke koongoo ke malala mai tani in ye ke le bong yo kanakana nga, a nen ngan bet tikamata ngan tiraumate le imata.

²⁵ Le nga Saolo di galiunu pattu, ngan bong, motong la tikauu a tilo ye koongoo mai yo tikauu le iwakaia malala mai i, in gimono atu. Motong la tiwete panga a iwur ye karei mai atu yo tikooi ye koro in lono, inbe tiwatu ye ooro a tipadua ye koongoo gimono tani le idu ke diki ke malala mai tani in.

Saolo Ilo Inepe Yerusalem

²⁶ Saolo idu ke diki, motong la ipa le lo pombe Yerusalem, le nga ikapge bet la iwetewete pang Yesu di galiunu a nen ngan iye di tigauagaua. Bong ngan di tooltool tina ngan titara lodi medana ye bet ye in iyei Yesu galiunu moolmool tiap, le nga titattadaii.

²⁷ Motong la Banabas ikaua Saolo a yeru tila pang ye di aposol tina ke Yesu nga. Ngan tila, motong la Banabas tani in igasa pang di ye Saolo yo itoo dada a bet ila pang Damaskas nga, ngan le Tool Mai pombe pang ye, inbe iwetewete panga. Inbe igasa pang di aposol tina ye Saolo yo itattadai di tooltool tiap, bong iwetewete le koon mede a iraiia bingi dook mata ye Yesu ene pang di tooltool ke Damaskas nga.

²⁸ Ngan nen le Saolo tani in sila iye di aposol tinepe Yerusalem, inbe iye di tigauagaua dook mata. Inbe ye in itattadai tiap, bong ipa bet iwetewete le koon mede a iraiia bingi dook mata ke Tool Mai ene pang di tooltool.

²⁹ Inbe ila ye di Yuda yo tilongo di Girik koodi nga, ngan la iye di tiwetewete a tiparsu ye betebetanga lapau. Bong ngan le di tooltool tina ngan tikapge bet tisere dada yo bet tiraumate ye a imata i.

³⁰ Le nga ye kene yo Saolo tani in di diene tilongo betanga yo tikapge bet tirauu nga, motong la tikauu a tiye tidu malala mai Sisaria du titaru, a bet nen ngan idu pang malala mai Tasas.

³¹ Ngan nen le di tooltool yo tigaua ye bareme ke Yesu a tinepe ye tana mai Yudia le Galili inbe Samaria nga, ngan di le imot tinepe ye lo silene

dook mata. Le tool sa yo bet igarung di mulu, nga tiap, inbe Maro Amunu Silene ipamede di, le titoo dada dook mata yo ke bet tinepe la Tool Mai parmana nga. Inbe Maro Amunu Silene iyei di tooltool kapala mulu a titara lodi medana le se tiye di tigaua le kinkatingi kidi ilo pang ete.

Pita Ikarata Aingas Le Tinini Dook Mata Mulu

³² Pita ipa ye ni mai i le imot ye tana mai tani in, le nga kene atu in ipa le du pombe ye malala mai yo ene Lida i. Ngan idu bet du matan so di tooltool ke Maro yo tinepe ye malala mai tani in nga.

³³ Ngan le ikamata tool atu yo ene Aingas i. Ye in kene ikap rama le ke bet ipa tiap, bong ipas le iken moi pono ki leu ye rai limi be tol oo.

³⁴ Pita ikamata, motong la iwete panga nen, “Aingas, dookoot nga ole Yesu Kirisi ikaratong le tinim dook mata mulu. Le kumadit a kuloyo moi kiong i.” Ngan Pita iwete nen, le tina pattu leu inbe Aingas tani in imadit.

³⁵ Ngan yeiso bet di tooltool yo tinepe ye malala Lida le Saron nga, ngan tikamata Aingas yo tinini gurana mulu a ipa nga, ngan le di alunu kaiye la tiportak lodi mulu, inbe titara lodi medana pang Tool Mai nga.

Pita Ipamaditi Tabita Le Imadit Mulu

³⁶ Garup atu yo iyei Yesu galiunu koot a inepe ye malala mai Yopa i, in ene la Tabita i. (Ngan Tabita tani in bet taportaka ene ye di Girik koodi, ngan ole taweta ye Dokas). Ye in kanakana ngan iyei dada dook mata, inbe ilon di tooltool yo ballingadi tiap nga.

³⁷ Motong la ye kene tani yo Pita inepe Lida ye in nga, ngan matamatenge mai ikaua Tabita tani le nga imata. Motong la tirriui bobono, inbe tikauu lo titaru a iken ye rumu sokalana atu yo iken ke ete i.

³⁸ Ngan malala Lida tani, in iken potai pang ye malala Yopa lapau, le nga Yesu di galiunu tina tilongo betanga ben Pita la man inepe Lida i. Motong la tiwanga di tooltool ru bet la tiwete pang Pita a tipagaigaii nen, “Tool mai, kunam be, bong kupa tarrai a kuman pang yam ngan.”

³⁹ Ngan Pita ilongo yo tiwete nen nga, le nga imadit tina le iye di timulu a tila. Tila pombe, ngan tikauu a tipa so le tilo ye rumu lono ke ete yo garup tani in bobono iken ye i. Motong la di garup tap nga, ngan di le imot timan tikodo le tigaliui Pita a titang, inbe tipitnai sousoungu mooloo mooloo ipa ye sousoungu matolene kapala yo Dokas tani, in isai a ikap pang di ye kene yo iye di tinepe ye in nga, ngan pang Pita bet ikamata.

⁴⁰ Motong la Pita inganga di tooltool tina yo tinepe rumu lono ngan le imot a tidu tana. Motong la igun turunu, inbe ipatarau. Motong la iportak le matana pang ye garup tani in bobono, inbe iyei ne, “Tabita, kumadit!” Le nga Tabita tani, in bet matan rere ngan ikamata Pita, motong la imadit le se iwur.

⁴¹ Le nga Pita itoko bene, inbe ipamaditi le lo ikodo. Motong la Pita koonoo pang di tooltool yo titara lodi medana pang Yesu nga, ngan tiye di garup tap tina ngan bet se ipitnaia Tabita tani in pang di ye yo imagur mulu nga.

⁴² Ngan mos tani yo Pita iyeii i, in bingi ki idada

le di tooltool le imot yo ke malala mai Yopa nga, ngan tilonga. Ngan nen le di tooltool alunu kaiye la titara lodi medana pang Tool Mai nga.

⁴³ Motong la Pita in sila inepe nango la Yopa ngo ye ke alunu. Ngan le iye tool atu yo ene Simon in yeru tinepe. Ngan tool tani in urata ki ke bet ikap asara kulini a bet iyei so kapala ye.

10

Konilias Ikiui Pita

¹ Tool atu yo inepe ye malala mai Sisaria, in ene la Konilias i. Ye in iyei tool turana bulbulini ke patokongo ke di Rom. Inbe ye in matan kala di tooltool ke patokongo yo tipa ke Itali nga, ngan kinkatingi kidi ben 100.

² Ngan Konilias tani in iye rimana le di natunu, inbe di tooltool yo tinepe rumu ki nga, ngan di le imot tigaua lodi le atu pang Maro, inbe titoo dada kidi Yuda yo bet tinepe la Maro parmana ye i. Inbe ye in ikap sorok so ki kaiye pang di tooltool kidi Yuda yo ballingadi tiap nga, ngan a ilon di ye. Inbe kanakana ngan ipatarau pang Maro lapau.

³ Le nga kene atu in tinepe le rrai ye so ben ke matana tol nga, ngan Konilias ikamata so atu ben mianga. Ngan le ikamata bangabangana ke Maro atu moolmool in ilo ye rumu lono ki lo iwete panga nen, “Konilias!”

⁴ Ngan Konilias tani in itattadai a matan kenen ye, inbe iyei ne, “Tool mai, soo so bet kuweta pau i?”

Motong la bangabangana ke Maro tani in se iwete panga nen, “Maro ilongo pataraungu kiong, inbe ikamata so yo kop sorok pang di tooltool yo

ballingadi tiap nga, ngan le lon ponana ye dada kiong yo kuyei i.

⁵ Le dookoot nga kuwanga di tooltool pattu a tila pang Yopa la tikaua Simon yo tikiui ene san ye Pita i, in a tiye timulu a timan.

⁶ Ngan ye ni ngo iye Simon san yo tool ke kaungu di asara kulidi a karatanga so kapala ye i, in yeru tinepe ye rumu ki yo ikodo potai pang ke tiek i.”

⁷ Ngan bangabangana tani in iwete pang Konilias nen a ila. Motong la Konilias koonoo pang di kapraingi ki ru, inbe tool ki yo ke patokongo ngan atu. Ngan tool ki ke patokongo tani, in ye lapau igaua lono le atu pang Maro, le kanakana ngan iloni dook mata ye urata ki.

⁸ Ngan la igasa pang di ye so tina le imot yo pombe pang ye nga, motong la iwanga di tol a tila pang Yopa nga.

Pita Ikamata So Ben Mianga

⁹ Di tooltool tina yo Konilias iwanga di nga, ngan tipa le la tiken dada. Le mongmongini ki ye so ben ke matana sangaul be ru nga, ngan tipa le tila potai pang ye malala mai tani in. Ngan ye kene tani in Pita imadit a ilo pang rumu pono bet lo ipatarau.

¹⁰ Ngan ipatarau go, inbe nga pitola le nga lono bet ikan so pa. Ye kene tani in tikarata kaningi go, inbe ikamata so atu dawa ben mianga.

¹¹ Ngan le ikamata malala ke Maro koon panganga, inbe ikamata so maiyoko atu dawa ben mala in tiwat gigini pai nga ye ooroo, inbe tipadua ke lang katene a isi pang ye pang tana.

¹² Ngan ye mala tani, in asara matana matana le imot yo kedi pai nga, inbe asara kapala yo dawa

ben moto le so kapala yo tikarau nga, inbe di man matana matana yo ke lang katene nga, ngan tiken pono.

¹³ Motong la Pita tani ilongo tool atu kalngana iwete panga nen, “Pita, kumadit a kurau di asara ngan sa a koni.”

¹⁴ Bong ngan Pita iwete panga nen, “Atoo, Tool Mai! Au i ke bet ayei nen tiap yege, yesoo asara kapala yo am Yuda amkamata ben dook tiap inbe giri leu nga, ngan momo kiam igunkalam ye bet amkan tiap. Ngan la le au i akan toko sa mugu tiap nga.”

¹⁵ Motong tool kalngana tani yo iwete panga mugu i, in iwete panga mulu nen, “So yo Maro iyei le igalanga dook mata ke kaningi nga, ngan ken kuwete bet so ngan giri leu be.”

¹⁶ Ngan tool kalngana tani in iwete nen le patol, motong la pattu leu inbe tiyolo mala tani in mulu a ilo pang ye malala ke Maro nga.

¹⁷ Ngan mala tani in tiyole a ilo, inbe Pita nga sila lon kaua urata ye mianga ki tani in punu. Inbe ye kene tani in di tooltool yo Konilias iwanga di a timan nga, ngan man pombe. Le nga tipa a titortor di tooltool ye ni yo rumu ke Simon iken ye i, motong la timan le man tikodo ye dada ke koongoo ke rumu tani in.

¹⁸ Inbe koodi a titor nen, “Ai, Simon yo tikiui ene san Pita i, in ye la inepe in, too tiap?”

¹⁹ Ngan Pita tani in nga lon kaua urata ye mianga ki go, inbe Maro Amunu Silene iwete panga nen, “Simon, di tooltool tol la timan man tiserong nga.

²⁰ Le kumadit a kudu pang ye di, a nen ngan kuye di kala. Ken lom rru be, yesoo di tooltool ngo au tauk la awanga di bet timan pang yong nga.”

²¹ Motong la Pita tani in imadit a idu pang ye di tooltool tina du iwete pang di nen, “Ai, au tani yo kaserau in naiti. Ngan gelei a le kaman nga?”

²² Le nga di tooltool tina ngan tiwete panga nen, “Am nga, Konilias yo tool turana bulbulini ke patokongo kidi Rom i, in la iwangam bet amman pang yong i. Ye in tool noonoonoo, inbe itoo dada kidi Yuda yo bet inepe la Maro parmana ye i, le di tooltool kidi Yuda le imot tikamata ngan tiwete bet ye in tool dook mata. Ngan bangabangana ke Maro atu, yo ipootoo panga ye taunu i, in iwete panga bet iwangam man amkau ong a kula pang rumu ki, a bet nen ngan la ilongo betanga kiong yo bet kuwete nga.”

²³ Motong la Pita ikap di ben di lowo ki a iye di tilo rumu ki lo tiken ye bong in.

Pita Ila Rumu Ke Konilias

Tiken a mongmongini ki, motong la Pita imadit a iye di tooltool tina ngan bet tila, ngan le di diene kapala ke Yopa yo titara lodi medana pang Yesu nga, ngan titoo lapau a tiye di tila.

²⁴ Tila ngan le la tiken dada, le mongmongini ki, motong la tipa le la pombe ye malala mai Sisaria. Ngan Konilias tani in itar matana ye di bet timulu nga, le nga ikiu di rara ki, inbe di tooltool yo ki nga, ngan man tigaua a tinama Pita.

²⁵ Ngan yeiso bet Pita man pombe a bet ilo rumu lono, ngan Konilias tani in ipa le iman potai pang

ye kene punu, inbe igun turunu le du damon toko tana, a bet isung panga.

²⁶ Bong ngan Pita itoko bene a ipamaditi, inbe iwete panga nen, “Kumadit le se kukodo. Au i tool dawa ben ong i.”

²⁷ Motong la Konilias imadit a iye Pita tiwetewete a tilo pang rumu lono, ngan ikamata di tooltool budanga mai yo man tigaua a tinepe nga.

²⁸ Tilo, motong la Pita iwete pang di nen, “Ai, ang nga lomu galanga nen, ye momo kiam Yuda nga, ngan am nga ke bet amye di tooltool yo tipa ye rara kidi Yuda tiap nga, ngan amgauagaua tiap. Inbe igunkalam le ke bet ampa a amla rumu kidi la matamam so di a amye di amnepe tiap lapau. Bong ngan Maro iwete pau nen, bet ken awete pang di tooltool bet di ngan tooltool dook tiap inbe giri leu ye Maro matana, ngan be.

²⁹ Ngan nanga, alongo yo kawanga pau nga, ngan la le asak betanga kiang tiap, bong atoo koomu a aman nga. Le dookoot nga bet atorang nen, soo so kawanga pau ye i?”

³⁰ Motong la Konilias tani in iwete panga nen, “Airi ngan so atu pombe pang yau, le nga katai in ke pai ki. Ye kene tani in rrai ye so ben ke matana tol, le nga anepe rumu lono kiau a apatarau, inbe palbe leu be akamata tool atu yo sousoungu ki ikoko le milmilbe i, in pombe le ikodo ke dama kiau,

³¹ inbe iwete pau nen. Iyei ne, ‘Konilias! Maro ilongo pataraungu kiong, inbe ikamata so yo kop sorok pang di tooltool yo ballingadi tiap nga, ngan le lon ponana ye dada kiong yo kuyeei i.

³² Le dookoot nga ole kuwanga di tooltool pattu a tila pang Yopa la tiwete pang Simon yo tikiui ene san Pita i. Ngan ye ni ngo iye Simon san yo tool ke kaungu di asara kulidi a karatanga so kapala ye i, in yeru tinepe ye rumu ki yo ikodo potai pang ke tiek i.'

³³ Ngan tool tani in iwete pau nen, ngan la le palbe leu inbe awanga di tooltool nga pong a timala nga. Le lok ponana pong yo kuyei dada dook mata a kuman nga. Ngan nanga, dookoot nga am le imot yo man amgaua ni ye Maro matana nga, ngan bet man amlongo betanga le imot yo Tool Mai ikap pong bet man kuwete pam nga."

*Di Tooltool Yo Tipa Ye Rara Kidi Yuda Tiap Nga,
Ngan Tilongo Bingi Dook Mata Ke Yesu*

³⁴ Motong la Pita iyiti koonoo bet iwete ngan le iyei ne, "Moolmool yege, dookoot nga la lok galanga nen, Maro in lono dook mata pang di tooltool kapala, inbe lono dook tiap pang di kapala, ngan tiap.

³⁵ Bong iyei dada dook mata gaongo leu pang di tooltool ke ni mai i le imot yo titoo dada dook mata yo bet tinepe parmana ye nga, inbe titoo dada dook mata ki yo noonoonoo nga.

³⁶ Ang nga lomu galanga ye betanga yo Maro ikauu pam, am di tooltool ke Isrel, in oo. Ngan Maro iwete pam nen, bet bingi dook mata ke Yesu Kirisi yo Tool Mai kiidi le imot i, in ye la irautoo kate malmal ke Maro yo paidi i, a bet nen ngan idi le imot lo tanepe ye lo silene yo ke Maro i.

³⁷ Inbe ang nga lomu galanga ye so yo pombe ye tana mai Isrel i le imot, in oo. Ngan so tani

in pombe mugu la Galili ngo, ye kene yo Yowan iwetewete pang di tooltool ye dada yo bet irriu di ye in nga.

³⁸ Inbe ang nga lomu galanga nen, Yesu yo ke Nasaret i, in Maro ikaua Amunu Silene le ipa ye gurana mai panga. Inbe ye in Maro inepe ye, le nga ipa ye ni mai i le imot a ilon di tooltool, inbe ikarata di tooltool yo tool kuto mai kidi so sidi igarung di nga, ngan le tinidi dook mata mulu.

³⁹ “Le am nga bet amwetewete pang di tooltool ye so le imot yo amkamata iyei ye tana kiam Yuda, inbe ye malala mai Yerusalem nga. Ngan tool tani in la tituka lo kai palasingi kaini, inbe tiraumate le imata i.

⁴⁰ Bong iken ye ke ru, inbe ye ke tol ki nga, ngan Maro ipamaditi mulu ye ni ke matenge. Motong la Maro imalum panga bet ye taunu ipaposi pang di tooltool kapala a tikamata ye matadi.

⁴¹ Ngan le ipapos pang di tooltool ke Yuda le imot bet tikamata, ngan tiap, bong ipapos pam, am tooltool yo Maro ipootam koot nga, ngan bet amkamata, a nen ngan amkaua betanga ki la amweteweta pang di tooltool. Ngan am nga la amye amkan be amyin, ye kene yo imadit mulu ye ni ke matenge nga.

⁴² Motong la iwete tootoo pam bet amkaua betanga ki la amweteweta pang di tooltool, inbe ampagalanga lodi nen, ‘Yesu in tool tani yo Maro ipootoo bet ole iyei tool ke karatanga betanga i, inbe ye in ole ikarata betanga ke di tooltool yo tinepe matadi rerene go nga, inbe di tooltool yo timmata koot nga, ngan lapau.’

⁴³ Ngan di Maro koonoo le imot yo ke mugu

nga, ngan betanga kidi yo tiwodo ye ngan iwete nen, 'Ye tool ataleu i, in ene, ngan ole Maro igiri sennene kidi tooltool nga le imot yo titara lodi medana panga nga.' ”

Di Tooltool Yo Tipa Ye Rara Kidi Yuda Tiap Nga, Ngan Tikaua Maro Amunu Silene

⁴⁴ Pita iwetewete nen pang di tooltool tina ngan go, inbe Maro Amunu Silene isi le si ipapon di tooltool tina le imot yo tinepe a tilongo betanga ke Maro nga.

⁴⁵ Le nga di Yuda yo titara lodi medana pang Yesu a tiye Pita tani in timan nga, ngan tikamata di le titakrai ye yo Maro ikaua Amunu Silene ye lo ponana ki a ipatioo lo ye di tooltool yo tipa ye rara kidi Yuda tiap nga, ngan podi lapau nga.

⁴⁶ Di Yuda tina ngan lodi galanga ben Maro la iyei di nen i, yesoo tilongo di tooltool rara san tina ngan tiwetewete ye di malala malala koodi, inbe tiyitmaka Maro ene.

Motong la Pita iwete pang di nen,

⁴⁷ “Ai, di tooltool nga tikaua Maro Amunu Silene dawa ben idi nga. Le sei tool bet ikodokala di, a bet nen ngan tarriu di ye ran tiap i?”

⁴⁸ Motong la Pita iwete a tirriu di ye Yesu Kirisi ene. Di tooltool tina ngan tirriu a imot, motong tilele Pita bet sila iye di tinepe ye ke sa mulu ngan.

11

Pita Igasa Urata Ki Yo Iyei Nga

¹ Motong la bingi idada le la di aposol ke Yesu tiye di diedi kapala yo titara lodi medana pang Yesu a tinepe ye tana mai ke Yudia le imot nga,

ngan tilongo betanga ben di tooltool yo tipa ye rara kidi Yuda tiap nga, ngan tikaua betanga ke Maro lapau nga.

² Le nga ye kene yo Pita imulu a ilo pombe Yerusalem nga, ngan di Yuda yo titara lodi medana pang Maro inbe tikodo le timede mata ye dada ke koranga tinidi nga, ngan tipasak panga.

³ Tiyei ne, “Ai, ong i gelei a kudu ngan le kulo rumu lono kidi tooltool yo tikoro tinidi tiap nga, ngan lo kuye di kanepe, inbe kakan so nga?”

⁴ Motong la Pita igasa dook pang di a iwete nin so tina yo pombe pang ye nga, ngan le imot. Ngan le iwete nen,

⁵ “Au i anepe malala mai Yopa nga, ngan apata-
rau a anepe, inbe akamata so atu ben mianga. Le
nga akamata so maiyoko atu dawa ben mala in
tiwat gigini yo pai nga ye ooro, inbe tipadua ke
lang katene a isi pang yau.

⁶ Ye kene tani in bet matak lo pang ye mala tani
nga, ngan akamata di asara ke tana yo kedi pai
nga, inbe di asara gok tipa ye di asara kapala yo
dawa ben moto le so nga, inbe di man matana
matana yo ke lang katene, ngan lapau.

⁷ Ngan akamata di so tina, motong la alongo tool
atu kalngana iwetewete pau nen, ‘Pita, kumadit a
kurau di asara ngan sa a koni.’

⁸ “Motong la awete panga nen, ‘Atoo, Tool Mai!
Au i ke bet ayei nen tiap yege, yesoo asara kapala
yo am Yuda amkamata ben dook tiap inbe giri leu
nga, ngan momo kiam igunkalam ye bet amkan
tiap nga, ngan au i akan toko sa mugu pitiap yege.’

⁹ “Ngan awete nen, bong ngan tool kalngana
tani yo iwetewete ke malala ke Maro a isi pang yau

mugu i, in iwete pau mulu nen, ‘So yo Maro iyei le igalanga dook mata ke kaningi nga, ngan ken kuwete bet so ngan giri leu be.’

¹⁰ Ngan tool kalngana tani in iwete nen le patol, motong la tiyolo so tina ngan le imot mulu a ilo pang ye malala ke Maro nga.

¹¹ “Ye kene tani in so tina ngan imulu a ilo, inbe di tooltool tol yo tiwanga di ke Sisaria pau a timan nga, ngan man pombe ye rumu yo amnepe ye i.

¹² Motong la Maro Amunu Silene iwete pau nen, ‘Ken lom rru be, bong kuye di tooltool ngan kala.’ Motong la di diek limi be atu yo titara lodi medana pang Maro nga, ngan titoo au lapau a aye di amla, ngan le ampa so le amlo ye rumu ke tool tani.

¹³ Amlo rumu lono ki, motong la iwete pam ye yo ikamata bangabangana ke Maro atu isi pombe rumu lono ki, inbe iwete panga nen, ‘Ole kuwanga di tooltool pattu a tila pang Yopa, la tikaua Simon yo tikiui ene san ye Pita i, in a tiye timan.

¹⁴ Ngan kumata le bet tool tani in iman nga, ngan ole man iwete betanga sa pong ye dada yo bet Maro ikau ong kuye di rara kiong, inbe di tooltool kiong yo kuye di kanepa nga, ngan le imot a ipamulang ye so dook tiap tani yo bet igarungang in nga.’

¹⁵ “Tool tani in iwete nen a imot, motong la bet amadit ye betebetanga pang di, ngan Maro Amunu Silene isi le si ipapon di, dawa ben yo kulkulunu ngan Maro Amunu Silene tani in isi yidi nga.

¹⁶ Ngan nen le lok tut betanga ke Tool Mai yo iwete nga. Iyei ne, ‘Yowan in irriu di tooltool ye

ran sorok leu, bong ang nga, Maro ole irriu ang ye Amunu Silene.’[☆]

¹⁷ Mugu ngan idi nga tatara lodo medana pang Tool Mai Yesu Kirisi nga, ngan le Maro ikaua Amunu Silene paidi ye lo ponana ki. Ngan la gaongo leu, dookoot nga Maro ikaua Amunu Silene pang di tooltool yo rara san, ngan nen lapau nga. Ngan nanga, au i soo tool a bet akodokala Maro ye urata ki yo bet iyei nga?”

¹⁸ Ngan Pita iwete nen pang di tooltool tina a tilongo, le taukadi betanga yo bet tiyei malmal ye nga. Le tina di le imot tiyitmaka Maro ene, inbe tiwete nen, “Dookoot nga la lod galanga nen, Maro in imalum pang di tooltool yo tipa ye rara kidi Yuda tiap ngan lapau bet tiportak lodi, a nen ngan tikaua nepongo dook mata yo taukan motingi i.”

Di Tooltool Ke Antiok Tiportak Lodi

¹⁹ Ye kene tani yo tiraumata Tepan a imata ye in nga, ngan le tigarung di tooltool kapala yo titara lodi medana pang Yesu, ngan lapau. Ngan nen le di tooltool tina ngan alunu la timayiriyiri a tikoo le la tinepe ni mooloo nga. Le di tooltool kapala ngan tidu tinepe ye tana mai Ponisia, inbe di kapala ngan tidu tinepe ye motmot Saipras, inbe di kapala ngan tidu tinepe ye malala mai Antiok. Di tooltool tina ngan tinepe nen, inbe tiwetewete bingi dook mata ke Yesu pang di tooltool yo kidi Yuda, ngan leu.

²⁰ Bong di tooltool tina yo titara lodi medana nga, ngan diedi kapala ngan ke Saipras inbe ke malala mai Sairini. Ngan di tooltool tina ngan

---

[☆] **11:16** Aposol (Aposel) 1:5

tila pang Antiok la tiwete pang di tooltool ke Girik lapau ye bingi dook mata ke Tool Mai Yesu.

²¹ Le di tooltool tina yo la tiwetewete bingi dook mata nga, ngan Tool Mai ikap gurana mai pang di, ngan nen le di tooltool alunu le alunu san la tiportak lodi a titara lodi medana pang Tool Mai nga.

²² Motong la di tooltool yo tigaua ye bareme ke Yesu a tinepe Yerusalem nga, ngan tilongo betanga ye so tina yo pombe nen nga, le nga tiwanga Banabas a idu pang Antiok.

²³ Ngan Banabas tani in ipa le du pombe, ngan ikamata di tooltool tina ngan ben moolmool Maro lono pang di a iyei dook mata pang di. Ngan nen le lon ponana dook. Motong la ikap betanga pang di tooltool tina ngan bet tirai lodi le imot pang Tool Mai, inbe tiparama lodi medana yo titaru panga i.

²⁴ Ngan Banabas tani in tool dook mata, inbe itara lono medana pang Yesu lapau, le Maro Amunu Silene ipaponi. Ngan nen le di tooltool alunu le alunu san la ilon di a titara lodi medana pang Tool Mai nga.

²⁵ Motong la Banabas igege Antiok, inbe imadit a ila pang Tasas bet la isere Saolo.

²⁶ Ila ngan ipusye Saolo tani, motong la ikauu a yeru timulu pang Antiok a tila. Ngan le la yeru tinepe ye rai kerana atu la Antiok ngo, inbe tiye di tooltool yo tigaua ye bareme ke Yesu nga, ngan tigaua, inbe yeru tipatomonai di tooltool alunu kaiye ye betanga ke Maro. Ngan Yesu di galiunu yo ke Antiok nga, ngan kulkulunu bet di tooltool tikiu di ben di ngan di tooltool ke Kirisi.

²⁷ Ye kene tani in di tooltool kapala yo tiyei Maro koonoo a tinepe Yerusalem nga, ngan timadit a tidu pang Antiok.

²⁸ Tidu, motong la Maro koonoo tina ngan atu yo ene Agabus i, in Maro Amunu Silene ila lono le nga imadit lo ikodo, inbe iwetewete pang di ye pitolo maiyoko yo bet pombe ye tana maimai le imot yo tool kuto mai ke Rom matan kala di nga. (Ngan pitolo maiyoko tani in pombe ye kene yo Sisa Kolodius iyei tool kuto mai a matan kala tana kidi Rom le imot i.)

²⁹ Ngan Yesu di galiunu tina ngan tilongo be-tanga yo Agabus iwete nga, le nga tikarata betanga bet ole di atu atu titar pat ye kanadi, a bet nen ngan tilon di diedi kapala yo titara lodi medana pang Yesu a tinepe Yudia nga.

³⁰ Ngan pat tina ngan titar a imot, motong la tikap pang Banabas ye Saolo a tikap lo tikap pang di kuto maimai ke di tooltool yo tigaua ye bareme ke Yesu a tinepe Yerusalem nga.

12

Bangabangana Ke Maro Ipadu Pita Du Tana

¹ Ye kene tani in Erot Agiripa yo iyei tool kuto mai a matan kala tana kidi Isrel le imot i, in ikamata di tooltool yo lo tigaua ye bareme ke Yesu nga, le imadit tina ngan le iparama di kapala a igarung di.

² Ngan le iwete a tiraumata Yemis yo Yowan toonoo i, in ye pul ke patokongo le imata.

³ Ngan Erot tani in ikamata di Yuda ben lodi ponana ye dada yo iyeii i, le nga iwete a tikaua Pita a tiparama lapau. Ngan dada tani yo tiyeii pang

Pita i, in pombe ye lal maiyoko kidi Yuda yo bet tikana porong yo taukan so bet iyeii a isung i.

⁴ Le nga tikaua Pita tani in a tiparama, motong la bet tikauu la titaru lo rumu dook tiap kidi talnga dikidiki lono nga, ngan le la itaru lo di tooltool ke patokongo yo budanga pai nga, ngan bedi. Di ngan tiparlon ye urata ke kodenge, inbe matadi kala. Ngan di tooltool ke patokongo tina yo budanga pai nga, ngan budanga atu ngan di tooltool ki pai. Ngan Erot tani in lon kaua urata nen, bet ole inam le lal kidi Yuda yo bet lodi tut ye Paskimoolooningi ke Maro in imot ngan, lo ngan bet ipadu Pita si tana, a nen ngan si ipatokode le ikodo mallangana ye di tooltool le imot matadi, inbe ikarata betanga ki.*

⁵ Ngan nen le Pita tani in tikodokala sila inepe nango la rumu dook tiap kidi talnga dikidiki lono ngo. Bong di tooltool yo tigaua ye bareme ke Yesu nga, ngan tipatarau le guradi pang Maro bet iloni.

⁶ Le nga ye bong tani yo bet muntu ngan ole tikaua Pita lo ikodo ye ni ke karatanga betanga nga, ngan tipauu ye ooro medana ru le iken kataunu kidi tooltool ke patokongo ru. Inbe di tooltool kapala yo ke patokongo nga, ngan tikodokala dada ke rumu dook tiap tani in.

⁷ Ngan Pita ikenen, inbe pattu leu be banga-bangana ke Tool Mai atu pombe, le tina lulngana ilangaraia rumu dook tiap kidi talnga dikidiki tani

---

* **12:4** Ngan ye mailang mai kidi Yuda ru nga, ngan atu yo tiwete ene ye Paskimoolooningi ke Maro in ole imugu ye ke atu, lo ngan bet tigaua ye ke limi be ru a bet tikana mailang san yo tiwete ene ye Porong Yo Taukan So Yo Bet Iyeii A Isung I.

in lono. Motong la bangabangana tani in ipodo Pita madini, inbe ipoongoo a iwete panga nen, “Ai, kumadit tarrai.” Ngan le oorroo medana tina yo tipauu ye nga, ngan posok posokbe ye bene a imol du tana.

⁸ Motong la bangabangana tani in iwete panga nen, “Kuparir tarraia sousoungu kiong in, inbe kuparir loningi ke kem ngan.” Le nga Pita iyei ben tina yo bangabangana tani in iwete panga nga. Motong la bangabangana tani in iwete pang Pita mulu nen, “Kusousou tarraia ye sousoungu matolene kiong in, inbe kuman man kutoo au.”

⁹ Le nga Pita imadit tina ngan le igege rumu lono tani, inbe itoo bangabangana tani a bet idu pang tana. Bong ngan Pita lon tar ben so yo bangabangana tani in iyei panga nga, ngan o moolmool tiap, le iyeisa nga o imi leu.

¹⁰ Ngan yeru tipa le du tikapusu tool ke patokongo tina ngan atu, motong la du tikapusu san, le nga tipa le du pombe ye dada medana yo bet tipas ye a tidu tana, ngan ole du pombe ye malala mai i. Ngan dada tani in tika rata ye pat medana, bong ye taun koon panganga, inbe yeru tipa ye a tidu pang tana. Le nga yeru titoo dada atu a tila kasin mulu, motong la palbe leu inbe bangabangana tani in igege Pita.

¹¹ Ngan bangabangana tani in igege, motong la se Pita matan galanga le nga lon wete nen, “Ai, dookoot nga la lok galanga moolmool nen, Tool Mai la iwanga bangabangana ki a isi bet si ilonau a ipamulau ye Erot bene, inbe ye so le imot yo di tooltool kidi Yuda lodi kua urata ye bet iyei pau nga.”

¹² Ngan Pita tani in lon galanga ben Maro la iloni i, motong la ipa so le la pombe ye rumu ke Madia yo Yowan tinana i. Ngan Yowan tani, in tikiui ene san ye Maka lapau. Ngan di tooltool malala mai la tigaua ye rumu tani in a tinepe, inbe tipatarau nga.

¹³ Le nga Pita ila, motong la lo ikodo ye dada ke rumu tani, inbe ipitpit nga. Ngan le garup kapraingi atu yo ene Roda i, in ila bet la iso dada.

¹⁴ Bong yeiso bet kene yo ikilala Pita kalngana ye in nga, ngan le lon ponana le lon ponana kaiye le iso dada tiap, inbe idada a imulu lo iwete pang di tooltool yo tinepe rumu lono ngan nen, “Ai, Pita la man ikododo ke diki ni.”

¹⁵ Ngan Roda iwete nen, motong la di tooltool tina ngan tiyei ne, “Ona, ong i nga o kuyei kapa, too?” Bong ngan Roda tani in isitoo betanga pang di nen, “Tiap, ayei kapa tiap! Moolmool yege, Pita tani nani la man ikododo ke diki ni.”

Motong la di tooltool tina ngan tiwete panga nen. Tiyei ne, “Tiap, o bangabangana ki la kumata i, too?”[†]

¹⁶ Bong ngan Pita tani in ipitpiti dada le ikenen leu. Motong la tila bet la tiso dada, ngan tikamata le tina titakrai belebele.

¹⁷ Le nga iyei tomonai pang di ye bene bet ken tiwetewete be. Motong la igasa pang di ye so yo Tool Mai iyei panga rumu dook tiap kidi talnga dikidiki lono a le ikauu a isi tana nga. Motong la iwete pang di nen, “Nga ole la kawete pang Yemis

---

[†] **12:15** Ngan mugu ye momo kidi Yuda nga, ngan titara lodi medana nen, bet tool atu ngan ole bangabangana ki ikap matana ye le dawa ben ye taunu i, a nen ngan bangabangana tani in matan kala tool tani.

iyeye di diene kapala yo titara lodi medana pang Yesu nga, ngan ye so yo pombe pang yau nga.”‡ Motong la igege di sila tinepe, inbe ila pang ye malala san mulu.

¹⁸ Ngan ye bong tani in tiken a du muntu, ngan di tooltool ke patokongo tina ngan tikamata Pita yo inepe tiap nga, le nga titakrai, inbe lodi sarrara ye soo so yo pombe pang ye Pita i. Le nga di tapdi tipartor nen, “Ona tiap, Pita i nga ila ngai na?”

¹⁹ Motong la Erot ilongo betanga ben Pita inepe tiap, le nga iwete pang di tooltool ki bet la tisere, bong ngan tipusye tiap. Le Erot tani in katen malmal a itor panin di tooltool ke patokongo yo matadi kala Pita nga, ngan lodi galanga tiap. Ngan nen le iwete a tiraumata di tooltool ke patokongo tina a timmata. Motong la Erot imadit a igege Yudia, inbe ipa a idu pang malala mai Sisaria bet du inepe kasin nango.

Erot Agiripa Imata

²⁰ Erot tani in du inepe nango, ngan le katen malmal dook tiap pang di tooltool ke malala mai Taia le Saidon. Ngan iyei nen, le nga di tooltool yo timugu pang di nga, ngan tigaua, inbe tila pang ye bet la tikamata, a bet nen ngan tiye tikarata betanga, yesoo di tooltool ke Taia le Saidon tina ngan kanakana nga, ngan tikap kaningi pang di ye tana mai yo Erot iyei kuto mai a matan kala i. Motong la di tooltool tina ngan tila mugu ye Balastus, tool kuto mai tani yo Erot itaru bet matan kala rumu le so ki i, in la tiye tiwetewete a tikarata betanga

---

‡ **12:17** Yemis tani, in Yesu taini. Inbe ye in iyei tool kuto mai pang di tooltool yo tigaua ye bareme ke Yesu a tinepe Yerusalem nga.

a bet nen ngan isu di ye betebetanga. Motong la tiye tool kuto mai tani tila pang ye Erot bet la tikamata a titoru, a bet nen ngan katen sil ngan iye di tigauagaua mulu.

²¹ Motong la Erot tani in itara lal atu yo bet la tikamata ye i. Le nga tilo ye lal tani in, motong la Erot itar moro ki yo ke bet ipaposi ben ye in tool kuto mai yo matan kala tana mai tani in le imot i, in lo tinini, inbe lo iwur ye kakawa ki ke burungu, inbe iwetewete pang di tooltool tina ngan.

²² Di tooltool tina ngan tilongo Erot tani yo iwetewete nen nga, le nga koodi inbe tiwete nen, “Ona tiap! Tool sa kalngana nen tiap! I maro atu kalngana la amlonga i!”

²³ Ngan di tooltool tina ngan koodi pang Erot nen, ngan le lono bet iyitmaka Maro ene tiap, le tina pattu leu inbe bangabangana ke Tool Mai atu irauu le matamatenge maiyoko ikauu, inbe kuuwi tikani le le imata.

²⁴ Bong betanga ke Maro in ipa a ingaua ni mai i le imot.

²⁵ Ngan Banabas iye Saolo yeru tiyei porai urata kidi Yerusalem a imot. Motong la bet yeru timulu a tidu pang Antiok nga, ngan le tikaua Yowan yo tikiui ene san ye Maka i, in lapau a tiye tidu.

13

Tiwanga Banabas Ye Saolo Bet La Tiyei Urata Ke Maro

¹ Di tooltool yo tigaua ye bareme ke Yesu a tinepe Antiok nga, ngan di tooltool tina ngan pattu ngan ben di Maro koonoo, inbe pattu ngan ben di pannoongoo nga. Di tooltool tina ngan edi nen;

Banabas iye Simion yo ene san Niger i, inbe Lusius yo tool ke malala mai Sairini i, inbe Manain yo tool ke tool kuto mai Erot i, inbe Saolo.

² Ye kene atu in di tooltool tina ngan tisapa ye kaningi so, inbe tisung pang Tool Mai. Motong la Maro Amunu Silene iwete pang di tooltool tina ngan nen, “Nga ole kapootoo Banabas iye Saolo, a nen ngan la yeru tiyeie urata yo awete pang yeru bet la tiyeei i.”

³ Le tisapa ye kaningi, inbe tipaloko bedi lo di suru tina ngan kutodi, inbe tipatarau ye di a imot, motong la titar yeru a tila.

Banabas Ye Saolo Tiwetewete Bingi Dook Mata Pang Di Tooltool Ke Saipras

⁴ Maro Amunu Silene iwanga Banabas ye Saolo tina a tidu nga, ngan le du yeru pombe ye malala mai atu yo ene Selusia i. Motong la tiyiri ye ookoo atu a tikooi le du pombe ye motmot yo ene Saipras i.

⁵ Ngan yeru tidu ngan le du pombe ye malala mai ke Saipras yo ene Salamis i. Motong la yeru tilo ye rumu kidi Yuda ke gaongo ngan lono lo tiwetewete pang di tooltool ye betanga ke Maro. Ngan le Yowan Maka in iye di suru tina ngan tilo a lo ilon di ye urata lapau.

⁶ Motong la yeru tipa ye malala yo iken ye motmot tani ngan le imot, le la yeru pombe ye malala mai Papos. Ngan tila ngan tipusye tool pidipidana atu kidi Yuda yo inepe i, in ene la Bayesu i. Ngan Bayesu tani in illungu bet ye in Maro koonoo atu.

⁷ Inbe ye in iye tool kuto mai yo ene Segias Paulus i, in yeru tinepe. Ngan Segias Paulus tani in

tool lo galanga ki dook mata. Le nga iwanga pang Banabas ye Saolo bet yeru timan pang ye ngan, yesoo ye in lono bet le ilongo betanga ke Maro lapau.

⁸ Ngan tool pidipidana tani in tiportaka ene ye di Girik koodi, ngan tikiu ene ye Elimas. Ngan Elimas tani in ikapge bet le irautoo urata ke Banabas ye Saolo, yesoo lono bet tool kuto mai tani yo imugu pang di i, in iportaka lono a itara lono medana pang Yesu be.

⁹ Bong ngan Saolo yo tikiui ene san ye Paulu i, in Maro Amunu Silene ipaponi, le nga matan kenen ye Elimas tani, inbe iwete panga nen,

¹⁰ “Ai, ong in Satan natunu, inbe kuyei koi pang dada dook mata le imot yo noonoonoo nga. Le dada dook tiap matana matana, inbe ke kaplungunu nga, ngan ipon yong. Inbe kanakana ngan ong in kopge bet kugarung dada dook mata ke Tool Mai yo moolmool nga. Le nga gelei, o ke bet kotte dada dook tiap yo nen ngan tiap, too?”

¹¹ Kulongo, dookoot nga ole kumata gurana ke Tool Mai bene. Ngan ole iyei ong a matam kis le ke bet kumata ni mulu tiap, inbe ole kunepe nen kasin ngan.”

Ngan Paulu iwete nen, le tina pattu leu inbe matan todotodo a ikis le papabe. Le nga Elimas tani in iso ni, motong la ipa a itongotongorai bet le ipusye tool sa nga, ngan ole iloni a itoko bene, inbe irara ye dada.

¹² Ngan yeiso bet tool kuto mai tani yo imugu pang di i, in ikamata so nen pombe, ngan le itara lono medana pang Yesu. Inbe itakrai a lon kaua urata ye betanga ke Tool Mai yo tipatomonai di ye

nga.

*Banabas Ye Saolo Tiraia Bingi Dook Mata
Antiok Ke Tana Mai Pisidia*

¹³ Paulu iye di tooltool yo tiyei ene a tiye tipa nga, ngan tigege malala mai Papos, inbe tikooi ye ookoo a tila ngan le la pombe ye malala mai san Pega yo iken ye tana mai Pampilia i. Motong la Yowan Maka in igege di sila tinepe nango, inbe imulu a ilo pang Yerusalem.

¹⁴ Inbe Paulu ye Banabas tina ngan tigege Pega, inbe tipa le la pombe ye malala mai Antiok yo iken ye tana mai Pisidia i. Le nga tinepe le lal kidi Yuda ke sungunu in pombe, motong la yeru tilo rumu kidi Yuda ke gaongo in lono lo tiwur ye sungunu.

¹⁵ Tilo tiwur, motong la di kuto maimai ke rumu tani in tikinkat rau ke Wer ke Maro inbe ke di Maro koonoo a imot, motong la tiwanga tool atu la iwete pang Paulu iye ene tani nen, “Di diemam nga, kumata le bet kamu betanga sa bet kawete pang di tooltool nga bet kapamede lodi ye nga, ngan dook mata bet lo kaweta.”

¹⁶ Le nga Paulu imadit lo ikodo, inbe iyei tomonai pang di ye bene a ilele di bet tiwetewete be. Motong la iwete pang di nen, “Ang tooltool ke Isrel, inbe ang tooltool yo kapa ye rara kidi Yuda tiap bong kasung pang Maro nga, ngan katar talngamu dook a kalongo betanga yo bet awete nga.

¹⁷ Maro yo idi tooltool ke Isrel tasung panga i, in ipootoo di sasa kiidi bet tiyei ben di tooltool ki ye taunu nga. Le ye kene yo tila tinepe tana kidi Isip ye in nga, ngan iyei di a tiwurere le alunu san.

Motong la ye Maro ye taunu gurana ki, ngan ikap di mulu ke Isip, a timan nga.

¹⁸ Timan, ngan le la tipa ye ni soorookoonoo ye rai sangaul pai. Ngan ye rai sangaul pai tina yo tinepe ye nga, ngan tisak noonongoo ke Maro, bong lono bet katen malmal pang di tiap, le ilon di dook mata san.

¹⁹ Motong la di sasa kiidi tina ngan tipa le la pombe Kenan nga, ngan Maro ilon di le tigarung di tooltool budanga limi be ru yo mugu ngan tinepe ye tana Kenan nga, inbe ikaua tana kidi tani in pang di Isrel tina ngan le iyei ben tana kidi tapdi nga.

²⁰ Ngan panga kidi yo tila tinepe Isip motong tigege Isip inbe tipa a timulu a timan le man tikaua tana Kenan ye i, in ikan so ben rai 450.

“Ngan rai tina yo 450 nga, ngan iman a ila, motong la Maro itar di tooltool maimai pang di ke karatanga betanga, a nen ngan matadi kala di Isrel tina le lo ye lal ke Maro koonoo yo Saumel i.

²¹ Motong la ye kene tani in di tooltool tina ngan titoro Saumel a timangmang ye bet titara tool atu a iyei kuto mai bet matan kala di tooltool ke Isrel le imot. Le nga Maro itara Saolo yo Kis natunu inbe ipa ye rara ke Bensamen i, in bet matan kala di. Ngan le Saolo tani in iyei kuto mai a matan kala di ye rai sangaul pai.

²² Motong la Maro inganga, inbe itara Dawiti a ikoli bet iyei tool kuto mai yo bet matan kala di tooltool ke Isrel le imot i. Motong la Maro iwete betanga dook mata pang di tooltool ye Dawiti tani nen, ‘Au i akamata Dawiti yo Yesi natunu, in oo. Ye in tool tani yo au i lok ponana ye i, inbe ye in ole

iyei so le imot yo lok bet iyei nga.’

²³ “Maro iwete nen, motong la iyei so ben tina yo mugu ngan ipamede betanga medana pang di ye nga. Ngan le Dawiti tani in sasa ki atu la Maro iwanga bet si ikau idi a ipamulidi ye so dook tiap yo bet igarungidi i. Ngan le tool tani, in la Yesu i.

²⁴ Ngan kene tani yo Yesu tani in ipamaditi urata ki tiao nga, ngan Yowan yo tool ke rriungu di tooltool i, in iwetewete pang di tooltool ke Isrel le imot bet tiportak lodi, a nen ngan irriu di.

²⁵ Le nga Yowan tani in iyei urata ki a potai bet imot, motong la itor di tooltool tina ngan nen, ‘Ai, ang nga lomu tarau bet au i sei? Au i tool tani yo bet kanamu, in tiap. Bong kalongo, tool yo bet kanamu i, in ole ipa mur yau a isi. Ye in ene mai le illosau, le au i akamatau ben au i tool dook mata ke bet aloni ben poranga ki a aruku ooro ye loningi ke kene tiap.’[✧] ”

²⁶ Motong la Paulu tani in iyei ne, “Di diek yo sasa ke Awaram nga, ngan kaye di tooltool yo tipa ye rara kiidi Yuda tiap, bong titoo dada kiidi Yuda le tinepe la Maro parmana nga, ngan katar talngamu dook a kalongo betanga kiau. Ngan betanga ke tool yo bet si ikap di tooltool a ipamulu di ye so dook tiap yo bet igarung di i, in Maro ye taunu la iyawari paidi a isi i.

²⁷ Bong ngan di tooltool ke Yerusalem tiye di kuto maimai yo matadi kala di Yuda nga, ngan lodi galanga dook ye tool tani, in tiap. Inbe lodi kaua urata dook ye betanga kidi Maro koonoo yo kanakana ngan tikinkat ye lal kidi Yuda ke

---

✧ 13:25 Maka (Mak) 1:7; Luka (Luk) 3:16; Yowan (Jon) 1:27

sungunu, ngan tiap lapau. Ngan nen le tiwete bet nen ngan ole tiraumata tool tani in a imata. Ngan tina tiyei dada nen nga, ngan le lo iyei betanga kidi Maro koonoo yo mugu ngan tiwete nga, ngan le kanono pombe moolmool.

²⁸ Di ngan tipusye toko dada dook tiap sa yo ikapsap ye a nen ngan tiraumate ye, ngan tiap. Bong titoro Pailot a bet imalum pang di nga, ngan tiraumate le imata.

²⁹ Di tooltool tina ngan tiyei so tina le imot pang tool tani in ben betanga tina yo mugu ngan di Maro koonoo tiwete bet ole tiyei panga nga. Motong la tiyunu bobono ke kai palasingi kaini a isi tana, inbe tikauu la titaru lo iken ye agoro atu kidi matenge.

³⁰ Bong ngan Maro ipamaditi mulu ye ni ke matenge.

³¹ Motong la ye ke alunu la di tooltool ki yo iye di tipa ke Galili a tilo pang Yerusalem nga, ngan tikamata yo imadit mulu koot nga. Le dookoot nga di tooltool tina ngan la tiwetewete pang di Yuda ye so yo tikamata nga.

³² “Ngan la am nga amman bet man amwetewete pang ye bingi dook mata nen. Mugu ngan Maro ipamede betanga medana pang di sasa kiidi bet ole iwanga tool atu yo bet ikau idi a ipamulidi i,

³³ ngan la le dookoot nga iyeie betanga medana tani yo ipamede in le kanono pombe moolmool pam ye Yesu yo ipamaditi mulu ye ni ke matenge i. Le betanga ke so tina nga, ngan iken ye rau ke Woungu tarkatingi ru. Ngan betanga tina ngan iwete nen,

‘Ong i au Natuk,

inbe dookoot nga Tamam la au i.’[✧]

³⁴ Ngan Maro ipamaditi tool tani in mulu ye ni ke matenge, le dookoot nga ke bet imulu a idu ye ni ke matenge mulu a nen ngan ibi, ngan tiap. Ngan nen le ben tina yo Maro iwete pang di Isrel nga. Iyei ne,

‘Au i ole ayei urata dook mata pang moolmool,
inbe akap so dook mata ki taunu pang,
dawa ben tina yo mugu ngan au tauk
apamede betanga medana pang Dawiti
ye nga.’[✧]

³⁵ Inbe betanga san mulu yo iken ye rau ke Maro in iwete nen,

‘Ong in ke bet kugegau, Tool Tani Yo Kupootoo
Pong Ong Taum I,
a sila akino a bobok ibi tiap.’[✧]

³⁶ “Ngan lod galanga nen, ye kene yo Dawiti inepe matana rerene go nga, ngan itoo Maro lono le lo imata. Motong la tikelmali dawa ben di sasa ki yo tikelmali di nga, le bobono in ikino a ibi.

³⁷ Bong tool yo Maro ipamaditi mulu ye ni ke matenge i, in bobono ke bet sila ikino a ibi tiap.

³⁸ Ngan nen le ang di diek nga, ngan au i lok bet awetewete pang, a bet nen ngan lomu galanga nen, Yesu yo isi i, in ikarata dada pang Maro bet igiri sennene kiidi ye urata yo iyeii i.

³⁹ Ngan wer ke Maro yo iwete pang Mose a iwodo nga, nga sa ke bet igiri sennene kiidi, a nen ngan Maro ikamatidi ben idi nga tooltool

---

✧ **13:33** Rau ke Woungu (Buk Song) 2:7 ✧ **13:34** Esai (Aisaia) 55:3

✧ **13:35** Rau ke Woungu (Buk Song) 16:10

noonoodoo ye matana, ngan tiap. Bong ye urata ke tool tani in la Maro ke bet igiri sennene kidi tooltool le imot yo titara lodi medana panga nga, ngan la bet ikamata di ben di ngan tooltool noonoodi ye matana nga.

⁴⁰ Ngan nen le ken ang tapmu kakamatang dook leu, le so yo mugu ngan di Maro koonoo tiweta i, in kanono pombe pang yang be. Ngan di Maro koonoo tina ngan tiwete nen,

⁴¹ ‘Kapalongo! Ang di tooltool ke kan pasemenge nga,
ole katakrai yo bet tigarungang nga.

Ngan dookoot kanepe nga, ngan au i ole ayeie so atu a pombe kataunu yang.

Ngan kumata le bet tool atu iwete pang ye so tani in nga,

ngan o ke bet katara lomu medana ye tiap.’[✧]”

⁴² Ngan Paulu iwete nen a imot, motong la bet iye Banabas tigege rumu kidi Yuda ke gaongo a bet tidu pang tana, ngan di tooltool tina ngan tiwete pang di nen, “Ai, ngan le bet lal kidi Yuda ke sungunu san mulu bet pombe nga, ngan angru kamulu a kaman man kawetewete pam ye betanga tina ngan mulu.”

⁴³ Ye kene tani in di tooltool tina ngan tiparmayiri a tidu tana, motong la di Yuda, inbe di tooltool rara san yo tigaua lodi le atu pang Maro a tigege momo kidi, inbe man tigaua ye sungunu kidi Yuda nga, ngan di alunu la titoo Paulu iye Banabas nga. Motong la yeru tiwetewete pang di, inbe tipamede di bet titoo dada dook mata yo Maro lono bet titoo nga le ikenen leu, a bet nen

[✧] **13:41** Abakuk (Habakuk) 1:5

ngan Maro lono pang di a iyei dada dook mata pang di.

⁴⁴ Motong la tinepe le lo lal kidi Yuda ke sun-gunu san mulu pombe, ngan le kasin leu be di tooltool ke malala mai tani in di le imot la man tigaua, inbe tilongo betanga ke Maro yo Paulu iye Banabas tiwetewete nga.

⁴⁵ Bong ngan ye kene tani in di Yuda kapala tikamata ben di tooltool malala mai la man tigaua nga, ngan le lodi dook tiap. Le nga tikapge bet tirautoo betanga yo ke Paulu nga, inbe tigarungu ye betanga dook tiap lapau.

⁴⁶ Motong la Paulu iye Banabas tina ngan titat-tadai tiap, bong timadit tina le tiwete pobe pang di nen, “Ai! Ngan moolmool, amru nga bet amwete betanga ke Maro pang ang tooltool ke Yuda mugu, bong ngan la kawala murimu pang betanga tani nga. Nga gelei, ang tapmu ngan o lomu tar bet ang ngan tooltool dook mata ke bet Maro ikaua nepongo dook mata yo taukan motingi i, in pang tiap, too? Ngan nanga, dookoot nga ole amgegang si kanepene nen, inbe la amwetewete betanga ke Maro pang di tooltool yo tipa ye rara kidi Yuda tiap nga.

⁴⁷ Ngan nen, yesoo betanga i la Tool Mai iwete tootoo pam ye a iyei ne,
 ‘Au i ole ayei ong le kuyei ben sul loloana pang di tooltool yo tipa ye rara kidi Yuda tiap nga,
 a bet nen ngan kuwete pang di tooltool ke ni mai i le imot ye dada yo bet akap di a apamulu di ye so dook tiap yo bet igarung di i.’☆ ”

☆ **13:47** Esai (Aisaia) 49:6

⁴⁸ Ye kene tani in di tooltool yo tipa ye rara kidi Yuda tiap nga, ngan tilongo betanga nen, le nga lodi ponana, inbe tiwete lo ponana kidi pang Tool Mai ye betanga ki. Inbe di tooltool le imot yo Maro ipootoo di bet tikaua nepongo dook mata yo taukan motingi in nga, ngan di lapau titara lodi medana ye betanga ke Yesu.

⁴⁹ Motong la di tooltool tina ngan tikaua betanga ke Tool Mai tani in la tiraii le ingaua ni tani in le imot.

⁵⁰ Bong ngan di Yuda tina ngan tisokkara di garup yo edi maimai nga, ngan tiye di tamoto kuto maimai ke malala mai tani, in lodi. Le nga timadit a tiyei dada dook tiap pang Paulu iye Banabas, inbe tinganga di yeru a bet tikoo ye malala kidi.

⁵¹ Ngan nen le yeru titaurai gauru ke kedi du tana, a bet nen tipapos di tooltool tina ye dada dook tiap kidi yo tiyeii pang di i. Motong la Paulu iye Banabas tina ngan tigege Antiok, inbe tila pang malala mai Aikoniam nga.

⁵² Bong Yesu di galiunu yo ke Antiok nga, ngan Maro Amunu Silene ipapon di le lodi ponana mai san.

14

Paulu Ye Banabas Tiraia Bingi Dook Mata Pang Di Tooltool Ke Aikoniam

¹ Paulu iye Banabas tina ngan tila tinepe Aikoniam nga, ngan yeru tiyei urata gaongo leu ben yo tinepe Antiok inbe tiyei nga. Le nga yeru tipa a tilo ye rumu kidi Yuda ke gaongo in lono lo tiwete betanga ke Maro pang di tooltool. Ngan yeru tiwete le koodi mede ye betanga tani yo dook

mata i, le di tooltool kidi Yuda tiye di tooltool yo tipa ye rara kidi Yuda tiap nga, ngan alunu la titara lodi medana pang Yesu nga.

² Bong ngan di tooltool kapala kidi Yuda yo titara lodi medana pang Yesu tiap nga, ngan tikan di tooltool yo tipa ye rara kidi Yuda tiap nga, ngan lodi, a nen ngan bet lodi dook tiap pang di tooltool kapala yo titara lodi medana pang Yesu nga.

³ Bong ngan Paulu iye Banabas tina ngan tinepe kaiye nango la Aikoniam ngo. Ngan yeru titatadai tiap, bong tiwete pobe pang di tooltool ye betanga ke Tool Mai yo bet iyei dada dook mata pang di tooltool nga. Ngan nen le Tool Mai ikap gurana pang di yeru bet tiyei urata maimai, inbe mos matana matana a iyei ben tarkilanga pang di, a bet nen ngan di tooltool tina ngan tikamata ben betanga ke Tool Mai yo yeru tiwete nga, ngan moolmool le imot.

⁴ Bong ngan di tooltool ke malala mai tani in tiparpoto le tinepe ye budanga ru. Le di kapala ngan tikata suanga ye di Yuda, inbe kapala ngan la tikata suanga ye di aposol ke Yesu.

⁵ Motong la di Yuda tina ngan tiye di tooltool yo tipa ye rara kidi Yuda tiap nga, inbe di kuto maimai kidi nga, ngan tiraua betanga bet ole tiraua Paulu iye Banabas tina, inbe tikap pat a tikatmatamata di ye le timmata.

⁶ Bong ngan Paulu iye Banabas talngadi rau ye dada dook tiap tina yo bet di tooltool tina ngan tiyei pang di nga, motong la yeru tikoo le tila ye malala mai ru yo edi Listara ye Debe, yo iken ye tana mai Likonia nga, inbe ye malala kapala yo iken potai pang ye malala mai ru tina nga.

⁷ Ngan la tinepe nango, inbe yeru tiwetewete bingi dook mata pang di tooltool ke malala tina ngo.

Paulu Iye Banabas Tinepe Listara Le Debe

⁸ Ye kene yo Paulu iye Banabas tinepe Listara ye in nga, ngan tool atu yo tinana ipasuiu ngan kene ikap rama nen le ipa tiap bong ipas le iwur leu i, in inepe lapau.

⁹ Le nga tool tani in itar talngana pang Paulu yo iwetewete pang di tooltool ye betanga ke Maro nga. Motong la Paulu matan kenen ye tool tani, ngan ikamata ben ye in itara lono medana bet ikarata ngan ole tinini dook mata.

¹⁰ Motong la Paulu koonoo panga, inbe iyei ne, “Ai, kumadit le lo kukodo!” Ngan le tool tani in imadit purukbe le lo ikodo, inbe ipa.

¹¹ Ye kene tani in di tooltool malala mai tina yo man tigaua a tilongo betanga nga, ngan tikamata so tani yo Paulu iyeii i, le nga koodi le mai ye di Likonia koodi nen, “Ona tiap! Di maro tiportak le tiyei ben di tooltool nga, inbe tisi pombe pang yidi sa!”

¹² Motong la di tooltool tina ngan tisu Banabas ye maro kidi yo ene Sus i. Inbe Paulu in tooltool ke betebetanga le tisia ye maro kidi san yo ene Emes i.*

¹³ Ngan maro tani yo Sus i, in bareme ki ke sungunu in ikodo ke diki ke koongoo ke malala mai tani in. Le nga tool ke paroranga so pang Sus

---

* **14:12** Di tooltool ke Girik ngan titara lodi medana bet di maro alunu kaiye la tinepe nga. Le Sus i, in iyei ben kuto mai pang di maro kidi. Inbe Emes i, in maro ke bet iwete betanga pang di.

in ikap di asara yo edi bulumakau ngan tamoto pattu inbe ool yo tituru ye ooroo nga, motong la iye di tooltool yo tipare so bet man tiparoro pang Paulu iye Banabas nga, ngan tikap so tina ngan a timan pang ye dada ke malala mai tani nga.

¹⁴ Bong ngan ye kene tani in Yesu di aposol ki ru tina yo Banabas iye Paulu, ngan tilongo betanga ye so tina yo bet man tiyei pang di nga. Le nga yeru lodi dook tiap le timadit tina le tisarrak sousoungu kidi, inbe yeru tidada le tidu kataunu kidi tooltool malala mai tina, inbe koodi le mai nen,

¹⁵ “Ai, di tooltool kiam nga, nga gelei a bet kayei dada nen pam nga? Amru nga tooltool dawa ben ang ngan lapau. Ngan amru nga amman bet man amwetewete pang ye bingi dook mata, a bet nen ngan kaportak lomu a kagege maro kiang yo moolmool tiap nga, inbe kasung pang Maro yo inepe nen le taukan matenge i. Ye in la itar lang le tana le tiek, inbe so tina le imot yo iken ye di nga.

¹⁶ Moolmool, mugu ngan imalum pang di tooltool yo rara san ngan bet di tapdi titoo lodi ye so yo tiyei nga.

¹⁷ Bong Maro tani in ye taunu itarkoo so sa ye di tooltool a nen ngan lodi sarrara ye, ngan tiap. Bong kanakana ngan ipaposi ye dada dook mata yo iyei pang nga. Le iyeie ki a imol ke lang katene a isi pang yang, inbe iyei so kiang yo kape nga le itar kanono dook mata, inbe ikap kaningi alunu kaiye pang a bet nen ngan ige ang le lomu ponana kaiye.”

¹⁸ Ngan Paulu iye Banabas tina tiwete nen, bong yeru tikapge bet tilele di tooltool tina a bet nen ngan tiyei paroranga ye so tina ngan pang di be.

19 Motong la di Yuda kapala yo tipa ke Antiok le Aikoniam a timan pang malala mai Listara nga, ngan tikan di tooltool tina ngan lodi, le tikap mal-pang Paulu. Motong la tikap pat a tikata Paulu ye le matan taltalai, le nga tiyeisa o imata koot, motong la tiyololo bobono du ke diki ke malala mai tani in nga.

20 Ngan Paulu idu ke diki, motong la Yesu di galiunu yo kapala nga, ngan titoo a tidu du tikodo le tigaliuu, ngan imadit mulu, motong la tiye timulu a tilo pang malala mai tani in lono nga. Le nga tiken le mongmongini ki, motong la Paulu tani in iye Banabas timadit a tila pang malala mai Debe nga.

Paulu Iye Banabas Timulu Pang Antiok Ke Tana Mai Siria

21 Paulu iye Banabas tila tinepe kasin ye malala mai Debe, inbe tiwetewete pang di tooltool ye betanga ke Maro nga, ngan le di tooltool alunu le alunu kaiye la titara lodi medana pang Yesu a tiyei galiunu nga. Motong la yeru timulu a tila pang Listara, le Aikoniam, inbe Antiok nga,

22 a bet nen ngan la yeru tipamede di tooltool tina yo tiyei ben Yesu di galiunu koot nga, inbe tikap betanga pang di bet tikodo le timede ye lodi medana yo titaru panga i. Tiyei ne, “Kumata bet idi nga takapge betlo tagaua ye di tooltool yo Maro bet matan kala di nga, ngan kulkulunu ngan ole tasolo urata moonoo dook tiap matana matana mugu ngan.”

23 Motong la yeru titar di kuto maimai a bet matadi kala di tooltool yo tigaua ye bareme ke Yesu nga, ngan ye malala tina yo atu atu nga.

Motong la yeru tisapa ye kaningi inbe tipatarau ye di tooltool tina yo titara lodi medana pang Tool Mai nga. Ngan le ye dada yo yeru tiyeii nen i, in le titar di la Tool Mai tani in bene.

²⁴ Ngan tiyei nen a imot, motong la Paulu iye Banabas tina ngan tipa kataunu ke tana mai Pisia, a tipa so le la yeru pombe ye tana mai san Pampilia.

²⁵ Tila pombe Pampilia, motong la yeru la tiwetewete betanga ke Maro pang di tooltool ke malala mai Pega a imot. Motong la yeru tipa mulu a tidu pang ye malala mai san yo Atalia in nga.

²⁶ Tila pombe Atalia, motong la yeru tiyiri ye ookoo atu, inbe tikooi a timulu pang malala mai Antiok ke tana mai Siria. Ngan ye malala mai tani in la mugu ngan di tooltool yo titara lodi medana pang Yesu nga, ngan titar di la Maro bene a bet nen ngan lono pang di a iyei dada dook mata pang di, inbe tiwanga di bet tila la tiyei urata ben tina yo dookoot ngan la tiyeii a imot koot i.

²⁷ Ngan yeru tila pombe Antiok, motong la tikiu di tooltool yo tigaua ye bareme ke Yesu nga, ngan man tigaua, inbe tigasa pang di ye so tina le imot yo Maro iyei ye yeru bedi nga. Inbe tiwete pang di lapau ye yo Maro iso dada pang di tooltool yo tipa ye rara kidi tiap nga, ngan le titara lodi medana panga nga.

²⁸ Motong la sila tiye Yesu di galiunu tina ngan tinepe kaiye nango la Antiok ngo.

15

Gaongo Maiyoko Pombe Yerusalem

¹ Paulu iye Banabas tinepe go la Antiok ngo, inbe di tooltool pattu tipa ke Yudia a tisi pang Antiok. Motong la si tipatomonai di diedi kapala yo titara lodi medana pang Yesu, ngan nen. Tiyei ne, “Ai, kumata le bet katoo momo ke Mose tiap, inbe tikoro tinimu tiap lapau nga, ngan o ke bet Maro ikau ang a ipamulang ye so yo bet igarungang i, in tiap.”

² Ngan Paulu iye Banabas tilongo betanga yo di tooltool tina ngan tiwete nga, le nga yeru katedi malmal pang di a tiye di tiparkookoo a tiparsu ye betanga tani. Motong la di diedi kapala yo titara lodi medana pang Yesu nga, ngan tipootoo Paulu iye Banabas bet tiwanga di a tiye di diedi kapala tilo pang Yerusalem a bet lo tiye di aposol ke Yesu, inbe di kuto maimai ke bareme ke Yesu yo tinepe Yerusalem nga, ngan tigaua inbe tikarata betanga tani in.

³ Motong la di tooltool tina yo tigaua ye bareme ke Yesu nga, ngan tiwanga Paulu iye Banabas tiye di diedi tina a tilo nga, ngan le tipa kataunu ke tana mai Ponisia le Samaria. Inbe tiwetewete pang di tooltool ye yo Maro iportak di tooltool yo tipa ye rara kidi Yuda tiap nga, ngan lodi koot nga. Ngan nen le di diedi kapala yo titara lodi medana pang Yesu nga, ngan tilongo bingi kidi le lodi ponana kaiye.

⁴ Motong la ye kene tani yo di tooltool tina ngan tipa le lo pombe Yerusalem nga, ngan le di tooltool yo tigaua ye bareme ke Yesu nga, ngan tiye di aposol ke Yesu, inbe di kuto maimai kidi ngan lodi ponana ye di, inbe tikap di lo tiye di tinepe. Motong la Paulu iye Banabas tigasa pang di ye so

tina le imot yo Maro iyei ye yeru bedi a pompombe nga.

⁵ Ngan tigasa nen, motong la di Paresi kapala yo titara lodi medana pang Yesu nga, ngan timadit lo tikodo, inbe tiwete nen, “Ai, kumata le bet di tooltool yo tipa ye rara kidi Yuda tiap nga, ngan bet se tigaua yidi tooltool yo tatara lodo medana pang Yesu nga, ngan ole kakoro tinidi, inbe kawete pang di a titoo wer ke Maro yo iwete pang Mose a iwodo nga, ngan dook le imot.”

⁶ Motong la di aposol ke Yesu tina ngan tiye di kuto maimai ke di tooltool yo tigaua ye bareme ke Yesu nga, ngan tigaua a bet tikarata betanga tani in.

⁷ Ngan tigaua ngan le tiwetewete kaiye, motong la Pita imadit lo ikodo, inbe iwete pang di nen, “Ang di diek nga, ngan lomu galanga nen, mukot yege ni ngan au i la Maro ipootau bet ala la araia bingi dook mata pang di tooltool yo tipa ye rara kidi Yuda tiap nga, a nen ngan bet tilongo betanga yo awete nga, ngan titara lodi medana ye.

⁸ Ngan Maro in lon galanga ye di tooltool tina ngan lodi oo, inbe ye in la ikaua Amunu Silene pang di dawa ben tina yo mugu ngan ikauu paidi nga. Ngan ye dada yo iyeii nen i, in ipitnaii paidi bet ye lon ponana ye di tooltool rara san, ngan lapau.

⁹ Ngan dada yo Maro iyei paidi taye di nga, ngan gaongo leu. Bong titara lodi medana panga, ngan la le igiri sennene kidi le lodi iken galangana dook mata ye matana nga.

¹⁰ Nga gelei, a dookoot nga kakapge bet kasauraia so moonoo lo Yesu di galiunu guridi

nga? Ngan wer ke Maro nga, ngan imoo san, le mugu ye di sasa kiidi nga inbe le se yidi yo dookoot nga lapau, ke bet tasolo so moonoo nen tiap. E nga bet katouo Maro, too?

¹¹ Bong idi nga ole tatara lodo medana nen; Tool Mai Yesu lono paidi a iyei dada dook mata paidi, ngan la le Maro ikau idi a ipamulidi ye so dook tiap yo bet igarungidi in nga, dawa ben tina yo ikap di tooltool rara san nga lapau a ipamulu di koot nga.”

¹² Motong la di tooltool tina yo tinepe ye gaongo nga, ngan tiwetewete tiap, bong sila tipalongo a titar talngadi pang Banabas iye Paulu. Inbe yeru tiwetewete pang di ye urata maimai le mos matana matana yo Maro ikap gurana pang di a yeru tiyei kataunu ye di tooltool yo tipa ye rara kidi Yuda tiap nga, ngan a iyei ben tarkilanga pang di nga.

¹³ Ngan Banabas iye Paulu tiwetewete a imot, motong la Yemis imadit a iwete nen, “Ang di diek nga, katar talngamu a kalongo betanga kiau.

¹⁴ Ngan Simon in iwete paidi nen nga, ngan bet iwete nini Maro yo isi kulkulunu yege ngan si ikap di tooltool yo tipa ye rara kidi Yuda tiap nga, ngan kapala, a bet nen ngan man tiyei dawa ben di tooltool ki ye taunu nga.

¹⁵ Ngan betanga ki tina nga, ngan gaongo leu ben kidi Maro koonoo yo tiwodo nga. Ngan tiwodo nen,

¹⁶ ‘Di rara ke Dawiti yo bet tikoli a tiyei di tooltool kuto maimai a bet matadi kala di tooltool kidi Isrel le imot nga,
ngan di ngan ben rumu yo iduku a imasareke le dook tiap koot i.

Bong pang dama ni nga, ngan ole amulu a asi
bet si are kolo rumu tani mulu.
Ngan renge le so ki kapala yo dook tiap nga,
ngan ole akapkol paunu mulu,
a bet nen ngan si are rumu tani ye mulu le lo
ikodo.

17 Ngan ole ayei nen, a bet nen ngan di tooltool
kapala le imot ole tiserau Tool Mai,
inbe di tooltool yo tipa ye rara kidi Yuda tiap
bong apootoo di bet tiyei di tooltool kiau
nga,
ngan ole tiserau lapau.

18 Ngan mukot yege ni nga, ngan Tool Mai
iwete betanga nen bet ole so yo nen ngan
pombe.'☆ ”

19 Motong la Yemis tani in iwete mulu nen, “Au
i lok yo bet aweta in nen; di tooltool yo tipa ye
rara kidi Yuda tiap inbe tiportak lodi a timan pang
ye Maro koot nga, ngan ke bet tatar gogo urata
moonoo yo nen ngan lo podi tiap.

20 Bong bet tiap nga, ngan tawodo rau pang di
a taso talngadi dook ye wer yo bet titoo, ngan
nen. Tayei ne, ‘Ken kakan kaningi yo di tooltool
tiparoro pang di maro yo kai padodo, ngan be.
Inbe ken kakapsap ye dada kidi kerenge be. Inbe
ken kakan asara yo tikis guridi a timmata le rara
ipod lodi nga, ngan lapau be.’

21 “Ngan ole tayei nen, yesoo mukot yege ni a ise
nga, ngan di tooltool tipa bet tikinkat betanga yo
ke Mose nga, ngan ye malala maimai tina le imot
ke di tooltool yo tipa ye rara kidi Yuda tiap nga,
inbe kanakana ngan lal kidi Yuda ke sungunu bet

☆ 15:18 Amos (Amos) 9:11-12

pombe nga, ngan di tooltool tina ngan tilo rumu kidi Yuda ke gaongo ngan lono lo tikinkat betanga tina ngan pang di lapau.”

Di Kuto Maimai Tiyawara Rau Pang Di Tooltool Rara San

Yo Titara Lodi Medana Pang Yesu Nga

²² Yemis iwete nen a imot, motong la di aposol ke Yesu tina ngan tiye di kuto maimai ke bareme, inbe di tooltool le imot yo tigaua ye bareme ke Yesu nga, ngan tikarata betanga bet ole tipootoo di tooltool kidi ru a bet tiwanga di a tiye Paulu ye Banabas tidu pang Antiok. Ngan le tipootoo di, ngan atu in Yuta yo tiwete ene san ye Basabas i, inbe tool san in Silas. Di ngan tiyei kuto maimai pang di diedi kapala tina yo titara lodi medana pang Yesu nga, le nga tiye di tinepe.

²³ Motong la di aposol ke Yesu tiyawara rau atu ye di a tikauu a tidu. Ngan rau tani in iwete nen,

Am aposol ke Yesu, inbe di kuto maimai ke bareme, am nga di diemu kapala yo amtara lomam medana pang Yesu lapau nga. Ngan la amwodo rau naii a bet amyawari pang, ang di diemam yo kapa ye rara kidi Yuda tiap, bong katara lomu medana pang Yesu koot a kanepi ye malala mai Antiok, inbe tana mai Siria le Silisia nga. Am nga amyawara lo ponana kiam pang.

²⁴ Ngan am nga amlongo betanga nen, bet di tooltool kiam kapala yo tipa ke ni a tisila nga, ngan sila tigarungang ye betanga kidi yo tipatomonai ang ye nga, le lomu madoko ye betanga kidi. Bong di tooltool tina ngan amwete toko kadi betanga sa bet mala tiweta pang tiap.

²⁵ Ngan amlongo betanga nen pombe, ngan la le am le imot amgaua lomam bet ampootoo di tooltool pattu, inbe amwanga di tiye Banabas ye Paulu a tiye di tisila pang yang. Ngan Banabas iye Paulu tina ngan di tooltool kiam ru yo lomam pang di mai san nga.

²⁶ Inbe yeru taukadi tattadaingi, bong yeru tirai tinidi bet tiwetewete pang di tooltool ye Tool Mai kiidi yo Yesu Kirisi i.

²⁷ Ngan nanga, amwanga Yuta iye Silas bet yeru tisila pang yang lapau, a bet nen ngan sila yeru di tapdi tiwete pang ye koodi ye so yo amwodo ilo ye rau nga.

²⁸ Ngan Maro Amunu Silene inepe yam, inbe amye amgaua lomam le amwete pang nen. Am nga o ke bet amtar gogo moonoo sa mulu lo pomu tiap, bong kapas le katoo wer yo amwodo ngan leu.

²⁹ Le nga ken kakan kaningi yo di tooltool tiparoro pang di maro yo kai padodo, ngan be. Inbe ken kakan asara yo rara iken ye nga, too asara kapala yo di tooltool tikis guridi a bet timmata nga, ngan be. Inbe ken kakapsap ye dada ke di kerenge be. Ngan kumata bet kakap tutang dook le kayei dada tina ngan tiap nga, ngan ole dook mata san. Le betanga kiam nanga leu. Kanepe ye lo ponana dook mata.

³⁰ Motong la di tooltool tina ngan tiwanga di pai a tidu pang Antiok. Ngan tidu pombe, motong la tikiu di tooltool yo tigaua ye bareme ke Yesu nga, ngan man tiye di tigaua, inbe tikaua rau tani in pang di.

³¹ Le nga kene yo di tooltool tina ngan tikaua rau

tani in a tikinkati ye in nga, ngan le lodi ponana kaiye ye betanga dook mata yo tiwodo a tipamede di ye nga.

³² Ngan Yuta iye Silas tina ngan di tapdi ngan di Maro koonoo lapau. Ngan nen le yeru tiwete betanga dook mata alunu kaiye pang di diedi kapala yo titara lodi medana pang Yesu nga, ngan bet tipamede di ye.

³³⁻³⁴ Ngan Yuta iye Silas tina ngan yeru tinepe kaiye nango la Antiok ngo, motong la di diedi tina ngan tipamede di yeru ye betanga dook mata, a bet nen ngan Maro ikaua lo silene pang di, inbe titar di yeru a timulu a tilo pang ye di tooltool yo tiwanga di a tisi nga.*

³⁵ Bong Paulu iye Banabas ngan sila yeru tinepe nango la Antiok ngo, inbe tiye di tooltool alunu la tipatomonai di tooltool ye betanga ke Maro, inbe tiwetewete pang di ye bingi dook mata ke Tool Mai nga.

Parsuanga Iken Kataunu Ye Paulu Iye Banabas

³⁶ Paulu iye Banabas tina tinepe Antiok le ke alunu iman a ila, motong la Paulu iwete pang Banabas nen, “Ai, nga ole aru tamulu a la matad so di diedi kapala yo tinepe ye malala maimai tina yo mugu ngan la aru tapa ye, inbe tawetewete bingi dook mata ke Tool Mai pang di nga. Tamulu a bet nen ngan takamata di too, ngo tinepe dook, too tiap.”

---

* **15:33-34** Di tooltool kapala yo lodi galanga ye Rau ke Maro nga, ngan lodi tar bet betanga damono kasin mula la iken ye arono 33 le 34 nga. Ngan betanga tani in nen: *Silas in ipalele lono le sila inepe la Antiok ngo.*

³⁷ Paulu iwete nen, le nga Banabas lono bet ikaua Yowan yo ene san Maka i, a bet tiye tila lapau.

³⁸ Bong ngan Paulu lono dook mata bet tikaua Maka a tiye tila tiap, le nga iyei ne, “Tool in mugu ngan taye tapa ye urata nga, ngan le ikoo yidi nango la tana mai Pampilia ngo, le lono bet itoo idi a la taye taye i urata tiap. Le ke bet dookoot nga aru takauu a taye tapa mulu tiap.”

³⁹ Ngan Paulu iwete nen, le nga iye Banabas tiparsu ye betebetanga. Le nga yeru tipa gaongo mulu tiap, bong tiparpoto le Banabas ikaua Maka a yeru tiyiri ye ookoo atu a tidu pang ye motmot Saipras.

⁴⁰ Inbe Paulu tani in ikaua Silas. Le ye kene yo bet yeru tipa ye in nga, ngan di diedi kapala yo titara lodi medana pang Yesu nga, ngan tipatarau bet Tool Mai lono pang di a iyei dada dook mata pang di yeru.

⁴¹ Motong la yeru tipa a tila ye malala yo iken ye tana mai ru Siria le Silisia nga, inbe Paulu la ipamede di tooltool yo tigaua ye bareme ke Yesu a tinepe ye ni tina ngan.

16

Timoti Iwaua Paulu Iye Silas A Iye Di Tipa Ye Urata

¹ Paulu iye Silas tipa le la pombe mugu ye malala yo ene Debe i, motong la tipa mulu ngan le la pombe ye malala san yo Listara i. Ngan tila ye malala tani ngan yeru tipusye Yesu galiunu atu yo ene Timoti i, in inepepe. Ngan Timoti tani tinana

in ke Yuda, inbe tinana tani in itara lono medana pang Yesu lapau, bong tamana in ke Girik.

² Ngan di diedi kapala yo titara lodi medana pang Yesu a tinepe Listara le Aikoniam nga, ngan tipayiti Timoti ye dada ki yo iyei nga.

³ Ngan Paulu tani in lono bet ikauu a tiye tipa ye panga kidi yo bet tipa ye i. Le nga ikaua Timoti la ikoro tinini, yesoo lon rru ye di Yuda yo tinepe ye malala tina yo bet tipa pang ye nga. Ngan iyei nen, yesoo bong di Yuda tina ngan di le imot lodi galanga ben Timoti tamana in ke Girik.

⁴ Motong la Paulu iye Silas tiye Timoti tani in tipa a tila ye malala mai in le ngan tipa mulu a tila ye san, inbe tiwetewete pang di tooltool yo titara lodi medana pang Yesu koot nga, ngan ye betanga tani yo mugu ngan di aposol ke Yesu, tiye di kuto maimai tigaua Yerusalem a tirauu i, in pang di bet titoo.

⁵ Ngan tina tipamede lodi ye betanga nen nga, le di tooltool tina yo tigaua ye bareme ke Yesu nga, ngan kinkatingi kidi idikdik mulu a ilo pang ete ye ke nga le imot.

Paulu Ikamata Tool Atu Ke Masedonia Ye Mianga Ki

⁶ Motong la Paulu iye di diene tina ngan tipa kataunu ke tana mai ru yo Pirigia inbe Galesia ngan leu, yesoo Maro Amunu Silene iwetekala di bet ken tila la tiwetewete bingi dook mata pang di tooltool ke tana mai Esia be.

⁷ Motong la tipa le tila ye ker ke tana mai Misia, le nga bet tipa so a tila la pombe ye tana mai Bitinia, bong ngan Yesu Amunu ilele di mulu bet ken tila be.

⁸ Le nga tikapusu Misia, inbe tipa so le du pombe ye malala mai Toroas.

⁹ Motong la tinepe a bong bet tiken, ngan Paulu ikamata mianga atu. Ngan le ikamata tool atu ke tana mai Masedonia bet ikodo, inbe itoru Paulu a imangmang ye nen, “Paulu, kupa so le kupot Masedonia, a nen ngan pot kulonam lapau!”

¹⁰ Ngan Paulu ikamata mianga tani in a imot, motong la ammadit tina ngan le amsere dada yo bet amdu pang Masedonia ye i. Ngan lomam galanga nen, Maro la ikiu am bet du amwetewete bingi dook mata ki pang di tooltool ke Masedonia i.

Litia Ke Pilipai Itara Lono Medana Pang Yesu

¹¹ Motong la amyiri ye ookoo atu la Toroas nga, le nga amkooi gorro motmot atu yo ene Samoteres in a amdu. Le nga du amnepe nango le mong-mongini ki, motong la amkooi mulu le du pombe Niapolis nga.

¹² Motong la amgege Niapolis, inbe ampa mulu le la pombe Pilipai. Ngan malala tani in di Rom tilong tinepe ye, inbe tiyeii le iyei ben malala maiyoko atu le imugu pang tana mai yo Masedonia i. Le nga la amnepe ye ke kapala ye malala tani in.

¹³ Amnepe nango, inbe lal kidi Yuda ke sungunu pombe, le nga ampa ye dada ke koongoo ke malala mai tani in a amdu ke diki, motong la ampa le amla ye ran atu koonoo. Ngan lomam tar bet potai pang ye ran tani in o ni sa dook mata ke pataraungu. Amla ngan amkamata di garup pattu yo tigaua a tinepe nga. Motong la du amye di amwur a amwetewete.

¹⁴ Ngan di garup tina yo tiwurur a titar talngadi ye betanga kiam nga, ngan atu in ene la Litia i. Ngan Litia tani in garup ke malala mai Taiataira, inbe ye in iyei urata ye mala kooroonoo dook mata* a iyawar bet ikap pat ye. Inbe ye in isung pang Maro kidi Yuda lapau. Ngan nen le Tool Mai iportaka Litia lono le itar talngana ye betanga ke Paulu yo iwetewete nga.

¹⁵ Le nga tirriui Litia tani in iye di tooltool yo iye di tinepe ye rumu ki, ngan lapau. Motong la iwete pam nen, “Kumata le lomu tar ben au i atara lok medana moolmool pang Tool Mai nga, ngan kaman man ayang tanepe ye rumu kiau i.” Ngan iwete pam nen le koon mede ye betanga le nga amtoo betanga ki.

Titara Paulu Iye Silas Lo Rumu Dook Tiap Kidi Talnga Dikidiki Lono

¹⁶ Ye kene atu in ampa a bet amla pang ye ni ke pataraungu, ngan amtauaraia garup poranga atu yo so sidi idiwidiwoo i, in dada. Ngan garup tani in so sidi inepe ye le ke bet iwete nin so yo bet pang dama ni ngan pompombe nga. Ngan nen le di tooltool yo tiyei kuto maimai panga nga, ngan tikap bele pat ye urata ki tani yo iyeii i.

¹⁷ Motong la garup tani in itoo am amye Paulu, inbe koonoo le mai, a iyei ne, “Ai, di tooltool nga kapraingi ke Maro yo inepe ete ni! Di ngan timan bet man tiwetewete pang ye dada yo bet Maro ikau ang a ipamulang ye i!”

---

* **16:14** Ngan mala yo kooroonoo dook mata i, in dawa ben pururu bolana.

¹⁸ Ngan iyei dada nen ye ke alunu nga, le nga Paulu ilongo betanga ki le le tinin booroomoo ye, motong la iportak tina ngan le ipasak pang so sidi tani in nen, “Ai, awete pong nen, ye gurana ke Yesu Kirisi ene nga, ngan kupas a kukoo ye garup in.” Ngan le pattu leu inbe so sidi tani in ipas a ikoo ye a ila.

¹⁹ Ngan so sidi tani in ipas ye garup poranga tani a ikoo, inbe di kuto maimai ki tikamata ben dada kidi yo ke kaungu pat in tigarungu koot nga, le nga timan tina le tila la tiparama Paulu iye Silas, inbe tiyololo di yeru a bet tila pang ye di kuto maimai kidi ye ni ke gaongo.

²⁰ Motong la tikap di yeru a tila ye di tooltool maimai tina ke karatanga betanga a la tiwete pang di nen, “Ai, di tooltool ru nga ke Yuda, ngan yeru nga man tiyei dada dook tiap le tigarung burungu kidi tooltool ke malala mai kiidi i.

²¹ Inbe yeru nga timan bet man tipatomonai di tooltool kiidi a bet titoo dada le momo kapala yo tigunkalidi tooltool ke Rom bet tayei be nga.”

²² Ngan di tooltool malala mai tina yo timan tigaua nga, ngan tilongo tina yo di kuto maimai ke garup tani in tiwete nen nga, le nga di lapau titaula ye di a tisopo koodi ye betanga pang Paulu iye Silas tina. Motong la di tooltool maimai ke karatanga betanga tina ngan tiwete pang di tooltool bet tidut sousoungu ke Paulu iye Silas, inbe tikap koro a tiwalis di yeru ye nga.

²³ Ngan le di tooltool tina ngan tirau belebele di le dook tiap yege, motong la titar di yeru lo rumu dook tiap kidi talnga dikidiki lono. Inbe di tooltool maimai ke karatanga betanga tiwete

betanga medana pang tool yo matan kala rumu dook tiap tani i, in bet matan kala di yeru dook.

²⁴ Motong la tool tani yo matan kala rumu dook tiap i, in ilongo betanga medana nen, le nga ikap di yeru lo itar di ye rumu sokalana yo iken rumu dook tiap tani in lono meneng kataunu yege ni. Inbe ikapisi yeru kedi le imede ye kai yo tisapu le menmenngana i.

²⁵ Paulu iye Silas tina ngan tinepe nango le bong kataunu, motong la yeru tipatarau, inbe tiwou woungu yo ke Maro nga. Le nga di diede kapala yo tiye di tinepe rumu dook tiap tani in lono nga, ngan titar talngadi pang di.

²⁶ Ngan yeru tiyei nen le mooloo tiap inbe nauningi mai itak le sawa ke rumu dook tiap in golong golongbe. Le tina dada ke rumu dook tiap tani in koon panganga le imot, inbe ooro medana tina yo tipau di tooltool ye nga, ngan posok posokbe ye di le imot lapau.

²⁷ Le nga ye kene tani in tool yo matan kala rumu dook tiap tani, in imadit ngan ikamata dada yo koon panganga le imot nga, le nga iyeisa di tooltool yo tinepe rumu dook tiap in lono nga, ngan o tikoo a imot oo. Motong la iposo pul ki ke patokongo in a bet ye taunu ikurummate ye.

²⁸ Bong ngan Paulu ikamata, le nga koonoo panga le mai a ilele nen, “Ai, ken ong taum ku-garungong be! Am le imot nanga la amnepe nga.”

²⁹ Paulu koonoo nen, motong la tool tani yo matan kala rumu dook tiap i, in koonoo pang di tooltool bet tikaua sul panga a tise. Motong la tool tani in idada a ilo ye rumu sokalana yo Paulu iye Silas tinepe ye i. Ngan itattadai a itangarur, le

nga igun turunu du Paulu iye Silas tina, ngan kedi punu.

³⁰ Motong la tool tani in imadit a ikap di yeru a tisi ke tana, motong la itor di yeru nen, “Di maimai nga, ngan ole ayei balai, a bet nen ngan Maro ikau au a ipamulau nga?”

³¹ Motong la yeru tiwete panga nen, “Kumata le bet kutara lom medana pang Tool Mai Yesu nga, ngan ole Maro ikau ong kuye di tooltool yo kuye di kanepe ye rumu kiong nga, ngan a ipamulang ye so dook tiap yo bet igarungang i.”

³² Motong la Paulu iye Silas tina ngan tiwete betanga ke Tool Mai panga inbe pang di tooltool tina le imot yo tiye tinepe ye rumu ki nga.

³³ Motong la ye bong in tool tani yo matan kala rumu dook tiap i, in ikap di yeru a ingas botoboto kidi. Motong la Paulu iye Silas tirriuu le ipa ye di tooltool ki yo iye di tinepe ye rumu ki nga.

³⁴ Tirriu di a imot, motong la tool tani yo matan kala dada ke rumu dook tiap i, in ikap di yeru a tila rumu ki la ikap kaningi pang di a tikan. Inbe iye di rara ki yo iye di tinepe nga, ngan di le imot lodi ponana kaiye, yesoo ye yo dookoot nga titara lodi medana pang Maro koot nga.

³⁵ Ye kene tani in bong a du muntu, motong la di tooltool maimai tina ke karatanga betanga nga, ngan tiwanga di gaunu kidi bet la tiwete pang tool tani yo matan kala rumu dook tiap in nen. Tiyei ne, “Ai, di tooltool maimai ke karatanga betanga tiwete bet kupadu di tooltool ru ngan, a tila.”

³⁶ Motong la tool tani in la iwete pang Paulu nen, “Di tooltool maimai ke karatanga betanga ngo tiwete bet apadu ang angru a kala. Le dookoot nga

ole angru kagege rumu dook tiap i a kala. Ngan nanga, kala la kanepi ye lo silene dook mata.”

³⁷ Ngan tool tani in la iwete pang Paulu nen, motong la Paulu iwete pang di gaunu tina nen, “Ai, amru nga emam iken ye rau ke Rom, le am nga tooltool ke Rom. E nga gelei bet di tooltool maimai ke karatanga betanga lodi bet tilongo betanga kiam amru dook a bet nen ngan tipusye betanga yo moolmool i, in tiap nga? Di ngan tiwete le tirau sorok am la di tooltool matadi, motong la titaram amru lo rumu dook tiap kidi talnga dikidiki lono. E dookoot nga bet titarkoo di a bet tipadu am sollono a amla, too? Tiap yege! Ole di tapdi timan, ngan la bet man tipadu am amru a amdu tana nga.”

³⁸ Motong la di gaunu tina ngan tikap betanga ki a timulu la tiwete pang di tooltool maimai tina ke karatanga betanga nga. Ngan yeiso bet di tooltool maimai tina ngan tilongo betanga ben Paulu iye Silas tina ngan edi iken ye rau ke Rom nga, ngan le titattadai belebele.

³⁹ Motong la di tooltool ke karatanga betanga tina ngan tila ye rumu dook tiap kidi talnga dikidiki tani la tisokoraia Paulu iye Silas tina, inbe tipadu di yeru a tidu tana. Motong la tiwete pang di yeru a tigege malala mai tani in a tila nga.

⁴⁰ Tipadu di a tidu tana, motong la yeru tipa le tila ye rumu ke Litia. Tila ngan tikamata di diedi kapala yo titara lodi medana pang Yesu nga, le nga tiye di tigaua inbe tiwetewete pang di a tipamede di ye betanga a imot, motong la yeru tigege malala mai tani in a tila nga.

17

Paulu Iye Silas Tiwetewete Bingi Dook Mata Pang Di Tesalonaika

¹ Paulu iye di diene tina tipa a tila nga, ngan le tila ye malala mai Ampipolis le Apolonia. Motong la tigege malala tina, inbe tipa mulu ngan le la pombe ye malala mai Tesalonaika. Ngan malala mai tani in rumu kidi Yuda ke gaongo in atu iken ye lapau.

² Le nga Paulu tani itoo momo ki ben tina yo kanakana ngan iyei nga. Le lal kidi Yuda ke sungunu atu bet pombe, ngan Paulu iye di Yuda tina ngan ole tilo ye rumu ke gaongo tani in lono a lo iwetewete pang di ye betanga yo iken ye Rau ke Maro nga. Ngan iyei nen le patol ye lal kidi Yuda ke sungunu tina yo tol nga.*

³ Ngan ye lal ke sungunu tina yo tol nga, ngan Paulu iwete nin betanga yo iken ye Rau ke Maro nga, ngan pang di, a bet ipagalanga lodi nen, bet Kirisi ole isolu masngana mugu a imata, lo ngan bet imadit mulu ye ni ke matenge. Inbe Paulu iyei ne, “Yesu tani yo awetewete pang ye betanga ki i, in Kirisi tani yo Maro ipootoo bet si ikap di tooltool ki a ipamulu di i.”

⁴ Di Yuda kapala tilongo betanga ki le nga titara lodi medana ye betanga tina yo iwete pang di nga, le timadit tina ngan le titoo Paulu iye Silas. Inbe di tooltool ke Girik yo titoo dada kidi Yuda yo bet tinepe la Maro parmana nga, ngan alunu kaiye la

---

* **17:2** Ngan lal kidi Yuda ke sungunu yo tol nga, ngan Sabat kidi Yuda bet tisung pang Maro ye.

tiye di garup yo edi maimai nga, ngan pattu ke malala mai tani in, la titoo di lapau nga.

⁵ Bong di Yuda kapala yo tiportak lodi tiap nga, ngan tikamata nen le lodi dook tiap pang di. Le tina la tikap di tooltool dook tiap yo tinepe ye ni ke yawaringi kaningi le so nga, ngan man tigaua di le alunu, motong la tisokkara lodi a bet tipamaditi malmal. Motong la di tooltool tina ngan tidada a tila rumu ke Yeson, la tisere Paulu iye Silas a bet tikap di la titar di lo di tooltool malala mai tina yo tinepe, ngan bedi.

⁶ Tilo tisere di, ngan tipusye di tiap. Tina yo ngan le tiparama Yeson tani in iye di diedi kapala yo titara lodi medana pang Yesu nga, inbe tiyololo di du tipatokodo di lo tikodo dama kidi kuto maimai ke malala mai tani in, inbe koodi nen, “Ai, di tooltool tina yo tipa ye ni mai i le imot, inbe tiyei dada dook tiap a tigarungu burungu kidi tooltool nga, ngan di nanga la dookoot ngan man tinepe ni nga.

⁷ Le Yeson i la ikap di a la iye di tinepe rumu ki i. Ngan di tooltool tina nga di le imot tiwil noonoongoo yo ke Sisa i, inbe tiwete nen, ‘Tool san yo bet iyei kuto mai a matan kala di tooltool le imot in la inepe i, in ene la Yesu i.’ ”

⁸ Ngan yeiso bet di tooltool malala mai tina ngan tiye di kuto maimai ke malala mai tani in tilongo yo koodi nen nga, ngan le di le imot katedi malmal, inbe oorootang le dook tiap yege.

⁹ Motong la di kuto maimai tina ngan tiwete pang Yeson iye di diene bet tiyimi rumu ke karatanga betanga ngan, lo ngan bet tipadu di a tila.

Paulu Iye Silas La Tiyei Urata Ye Malala Mai Beria

¹⁰ Paulu iye Silas tinepe le bong, motong la di diedi kapala yo titara lodi medana pang Yesu nga, ngan tikap di yeru du titar di a tila pang malala mai Beria. Le nga yeru tipa le la pombe, motong la tilo rumu kidi Yuda ke gaongo in lono.

¹¹ Ngan di Yuda yo tinepe Beria nga, ngan di tooltool dook mata le dada le momo yo kidi nga, ngan illos di Yuda yo tinepe Tesalonaika nga. Le tilongo betanga yo Paulu iwete nga, ngan talngadi gorengana ye le lodi bet tilongo le ikenen leu. Inbe kanakana ngan tikinkat betanga yo iken ye Rau ke Maro nga, a nen ngan bet matadi too ye betanga ke Paulu yo iwetewete pang di nga, ngan moolmool too tiap.

¹² Ngan nen le di tooltool kidi Yuda alunu kaiye la titara lodi medana nga, ngan tipa ye di tamoto le di garup kidi Girik yo edi maimai, ngan lapau.

¹³ Bong ngan di Yuda yo tinepe Tesalonaika nga, ngan talngadi rau ben Paulu nani la iwetewete betanga ke Maro pang di tooltool ke Beria ni, motong la timadit a tila pang ye malala mai tani in. Tila pombe, motong la tikan di tooltool tina ngan lodi, a bet nen ngan katedi malmal pang Paulu tani.

¹⁴ Ngan nen le di diedi kapala yo titara lodi medana pang Yesu nga, ngan palbe leu inbe titara Paulu a bet idu pang tiek. Inbe Silas iye Timoti ngan sila tinepe la Beria ngo.

¹⁵ Ngan di tooltool tina yo tiyei Paulu ene bet tikauu a tidu nga, ngan tikauu a tipa so le du titaru Aten. Le nga di tooltool tina ngan bet timulu,

motong la Paulu iwanga pang Silas iye Timoti nen, “Angru palbe leu inbe kapa tarrai a kasi pang yau ngan.”

Paulu Iwetewete Betanga Ke Maro Pang Di Tooltool Ke Aten

¹⁶ Ye kene yo Paulu inepe go Aten, inbe inam di yeru ye in nga, ngan ikamata di maro yo kai padodo nga, ngan alunu san iken ye malala mai tani le lono dook tiap.

¹⁷ Le nga ilo rumu kidi Yuda ke gaongo in lono lo iwetewete pang di Yuda inbe di tooltool rara san yo titoo dada kidi Yuda yo bet tinepe la Maro parmana nga. Inbe ye ke kanakana nga, ngan ila ye ni ke yawaringi kanningi le so la iwetewete pang di tooltool yo tinepe ye ni tani in nga.

¹⁸ Le kene atu in Paulu la iwetewete pang di tooltool ye bingi dook mata ke Yesu, inbe ye yo Yesu imadit mulu ye ni ke matenge nga. Ngan di tooltool yo titoo patomonaingi kidi tooltool yo tikiu di ye Epikurien, inbe di tooltool yo titoo momo kidi tooltool yo tikiu di ye Sotoik nga, ngan tinepe lapau, le tiye Paulu tiparsu ye betebetanga. Le nga di kapala tiwete nen, “Ai, tool ke bete sorokingi i, in nga bet man iwete soo so?” Inbe di kapala ngan tiyei ne, “Ngan o iwetewete ye di maro yo ke malala san nga.”

¹⁹ Motong la di tooltool tina ngan tikaua Paulu a tila pang ye di kuto maimai yo tigaua a tinepe ye kawal Areopagas nga. Tila, motong la tiwete panga nen, “Am nga lomam bet kuwete betanga paunu yo kupatomonai di tooltool nga ye i, in pam, a bet nen ngan lomam galanga ye.

²⁰ Ngan betanga kiong yo kuwetewete nga, ngan paunu ye longono yo kiam i. Le am nga lomam bet lomam galanga dook ye betanga kiong yo kuwete ngan punu.”

²¹ (Ngan di tooltool ke Aten le imot tiye di tooltool ke malala kapala yo man tiye di tinepe ye malala mai Aten nga, ngan ke bet tiyeie so sa mulu tiap. Bong kanakana ngan lodi bet tilongo betanga ye so paunu mulu, a nen ngan bet di tapdi tiwetewete ye betanga paunu paunu yo dookoot tilongo nga.)

²² Di kuto maimai tina ngan tiwete pang Paulu nen, motong la Paulu imadit le lo ikodo kataunu kidi tooltool tina yo tinepe ye kawal Areopagas nga, inbe iwete pang di nen, “Di tooltool ke Aten nga, akamatang ngan kakodo le kamede bet kayei dada matana matana yo ke sungunu nga le imot.

²³ Ngan kulkulunu ngan apa a awakai, inbe matak kapsanin so yo kasung pang di nga. Ngan le akamata kakawa atu ke paroranga so, inbe betanga yo tiwodo lo iken ye ngan iwete nen, ‘Kakawa ke paroranga so i, in ke maro atu yo am nga lomam galanga ye tiap i.’ Ngan la dookoot nga, so tani yo kasung panga inbe lomu galanga ye tiap i, in la bet katai ngan ole awetewete pang ye betanga ki i.

²⁴ “Maro yo itara tana i le ipa ye so le imot yo iken ye nga, ngan ye in la Tool Mai ke lang inbe ke tana i. Nen le ke bet inepe ye bareme ke sungunu yo di tooltool tire ye bedi, ngan tiap.

²⁵ Ngan Maro tani in ke bet imaka ye so sa, lo ngan bet idi tooltool tayei so tina ye bede a nen ngan taloni ye, ngan tiap. Ye taunu la iyeyi di

tooltool a timagur, inbe ikaua amunu pang di le ipa ye so tina matana matana nga le imot.

²⁶ Ngan kulkulunu yege ngan ikarata tool ataleu, ngan la le ye tool tani in nga, ngan Maro iyei di tooltool nga le imot a tiwurere nga. Motong la itar di tooltool tina a tinepe ye tana mai i le imot nga. Inbe ye taunu la itara ker ke tana kidi tina yo bet tinepe ye nga, inbe itar lal pang di yo bet tinepe ye nga.

²⁷ Ngan Maro in bet iyei nen, a bet nen ngan di tooltool la tisere a tikapge bet tiro bedi dawa ben tool mata kis nga, inbe titongotongorai le bet tipusye kanono. Bong ye in inepe manga mooloo yidi atu atu nga tiap.

²⁸ Ngan ben tina yo tool atu iwete mugu nga. Ngan iwete nen, 'Ye in la pudu i, le ye taunu la ikaua amunu paidi ngan tamagur, inbe dookoot nga tapa a tala be taman a tanepe nen i.' Inbe ben tina di tooltool lo galanga kiang tiwete lapau nga. Tiyei ne, 'Idi le imot nga di natunu.' "

²⁹ Motong la Paulu iyei ne, "Kumata bet idi nga tanepe ben Maro di natunu nga, ngan ken lod tar bet Maro in ben so kannungana yo di tooltool lodi kaua urata ye a tika rata ye di tapdi bedi, in be. Inbe ken lod tar bet Maro in ben so yo di tooltool tika rata ye pat gol le silba, in be.

³⁰ Ngan mukot yege ni nga, ngan di tooltool taukadi lo galanga, ngan la le Maro lono bet iwete pang di mata ye so yo tiyei, ngan tiap nga. Bong dookoot nga, Maro iwete betanga medana pang di tooltool ke ni mai i le imot bet tiportak lodi panga.

³¹ Maro ye taunu la itara lal atu yo bet ole igaua di tooltool ke tana i le imot, inbe ikarata betanga

kidi ye i. Ngan nen le ye taunu ipootoo tool atu bet ikarata betanga kidi ye dada ki yo dook mata moolmool nga. Ngan tina tool tani in imata, motong Maro ipamaditi mulu ye ni ke matenge nga, ngan nen le idi nga ke bet lod galanga moolmool nen, ye in la Maro ipootoo bet ikarata betanga kiidi tooltool i.”

³² Paulu iwete nen a di tooltool tina ngan tilingo betanga ki ye tool yo imadit mulu ye ni ke matenge in nga, ngan le di tooltool kapala tingeleraia Paulu. Inbe di kapala ngan tiyei ne, “Am nga lomam bet amtar talngamam pong, le kene san mulu ngan kuwetewete pam ye betanga in.”

³³ Di tooltool tina tiwete pang Paulu nen, motong la igege di sila tinepe, inbe ila.

³⁴ Ngan le di tooltool kapala la titara lodi medana a titoo Paulu nga. Ngan di tooltool tina ngan atu in ene la Dionisius i. Ye in di kuto maimai tina yo tigaua a tinepe ye kawal Areopagas nga, ngan atu kidi. Inbe garup atu in ene la Tamaris i, in ye la iye di tooltool kapala lapau titara lono medana pang Yesu nga.

18

Paulu Iwetewete Pang Di Tooltool Ke Korin

¹ Paulu iwetewete pang di kuto maimai a imot, motong la igege malala Aten, inbe imadit a ila pang ye malala mai san yo ene Korin i.

² Ila, ngan le la ipusye tool atu kidi Yuda yo ene Akuila i. Ngan Akuila tani in tool ke tana mai Pontus, inbe ye in mugu ngan iye rimana Pirusila yeru tipa ke tana mai Itali a timan, yesoo Sisa

Kolodius itara betanga bet di Yuda le imot bet tigege malala mai Rom a tikoo. Le nga Paulu ila bet la ikamata di yeru.

³ Motong la iye di tinepe, inbe iye di tikaua urata ye saingi asara kulini pang rumu yo badabada nga, yesoo Paulu tani in urata ki yo iyeii i, in gaongo leu ben di ngan.

⁴ Le nga Paulu iye di tinepe, inbe kanakana ye lal kidi Yuda ke sungunu nga, ngan ilo rumu kidi Yuda ke gaongo in lono, a lo iwetewete pang di Yuda le Girik a ikapge bet ipamadit lodi, a nen ngan bet titara lodi medana pang Yesu.

⁵ Inbe ye kene yo Silas iye Timoti tipa ke Masedonia a timan ye in nga, motong la Paulu ipas le iwetewete betanga ke Maro pang di tooltool ngan leu. Ngan le Paulu tani in iwete betanga pang di Yuda nen, “Yesu in Kirisi tani yo Maro ipootoo bet si ikap di tooltool ki a ipamulu di i.”

⁶ Ngan Paulu iwete pang di nen, bong ye kene tani in di Yuda tikapge bet tirautoo betanga ki, le nga tikan paseme ye betanga dook tiap. Motong la Paulu itaurai gauru ye sousoungu ki du tana a bet ipapos di ye dada dook tiap kidi yo tiyeii i, inbe iwete pang di nen, “Ai, kumata le bet Maro igarungang le kallemu nga, ngan in busunu kiang ang tapmu. Au tauk i taukak busunu ye urata kiau i. Le dookoot nga ole ala la awetewete betanga ke Maro pang di tooltool yo tipa ye rara kidi Yuda tiap nga.”

⁷ Motong la Paulu igege rumu ke gaongo tani, inbe ipas a ila pang ye rumu ke tool atu yo ene Titi Yastus i. Ngan ye in tool ke sungunu pang Maro

kidi Yuda, inbe rumu ki ikodo potai pang ye rumu ke gaongo tani in.

⁸ Inbe tool kuto mai yo matan kala rumu kidi Yuda ke gaongo i, in ene la Kirispas i. Ye in iye di tooltool yo iye di tinepe ye rumu ki nga, ngan di le imot titara lodi medana pang Tool Mai. Inbe di tooltool alunu kaiye ke Korin la tilongo betanga ke Paulu, ngan le titara lodi medana lapau a tirriu di nga.

⁹ Motong la ye bong atu in Paulu ikamata Tool Mai ye mianga bet iwete panga nen, “Ai, ken kutattadai be! Bong kuwetewete le ikenen leu, inbe ken kupakomo koom be.

¹⁰ Au i ole anepe yong, le tool sa ke bet imadit a igarungong, nga tiap, yesoo di tooltool kiau alunu kaiye nanga la tinepe ye malala mai i nga.”

¹¹ Tina Paulu ikamata mianga nen nga, le nga sila inepe nango la Korin ngo ye rai kerana atu inbe taudu limi be atu, inbe ipatomonai di tooltool ye betanga ke Maro.

¹² Bong ye kene yo Gaiyo iyei tool kuto mai pang tana mai Akaia ye in nga, ngan le di Yuda tina ngan tigaua lodi le atu, inbe timadit a tikadono Paulu. Le nga tikauu a lo tipatokode ye ni ke karatanga betanga, inbe tiwete nen.

¹³ Tiyei ne, “Ai, tool i nga ikapge bet ipatomonai di tooltool, a bet nen ngan tiwil betanga yo iken ye wer kiam nga, inbe tisung pang Maro ye dada san.”

¹⁴ Di Yuda tina ngan tiwete nen, le nga Paulu tani in iyiti koonoo bet iraua betanga kidi. Bong ngan Gaiyo imadit le iwete pang di Yuda tina ngan

nen, “Di Yuda nga, kumata le bet tool i ipaski-mooloonoo wer kiidi sa, too bet iyeie dada dook tiap sa nga, ngan la bet ole dook mata ke bet au i alongo betanga yo kiang nga.

¹⁵ Bong bet ang ngan lomu madoko ye betanga kasin pa, inbe ye di tooltool edi yo iken ye wer kiang ang tapmu nga, ngan la le bet kaman pang yau nga, ngan dook tiap. Bet nen ngan ole ang tapmu kakarata betanga tani in. Au i o ke bet alongo betanga ke so yo nen ngan a akarata tiap.”

¹⁶ Gaiyo iwete pang di Yuda tina nen, motong la inganga di a tikoo ye rumu ke karatanga betanga tani.

¹⁷ Motong la di tooltool tina yo Gaiyo inganga di nga, ngan di le imot tiportak bet tiparama Soten, tool kuto mai yo matan kala rumu kidi Yuda ke gaongo i, inbe tirauu sila nangan la damadama ke rumu ke karatanga betanga ngan. Bong ngan Gaiyo tani in lon madoko ye dada yo tiyeii i, in tiap.

Paulu Imulu Pang Antiok Yo Iken Ke Tana Mai Siria I

¹⁸ Paulu inepe kaiye nango la Korin ngo, motong la iye Pisisila ye Akuila timadit a tigege di diedi kapala yo titara lodi medana pang Yesu nga, inbe tipa le tila ye malala mai san yo Senkiria i. Le nga ye kene tani yo Paulu la inepe Senkiria ye in nga, ngan tikoto kutono, yesoo itoo momo kidi Yuda ye yo mugu ngan ipamede betanga medana atu pang

Maro nga.* Motong la iyiri ye ookoo atu a bet ikooi ye a idi pang Siria nga. Ngan le ikaua Pirusila iye Akuila lapau a tiyei ene, inbe tiye tikooi ye ookoo tani in a tidi.

¹⁹ Tikooi a tidi, le di pombe ye launu ke Epeses, motong la Paulu igege Pirusila iye Akuila sila tinepe nango, inbe ye taunu ilo rumu kidi Yuda ke gaongo in lono lo iye di Yuda tiwetewete nga.

²⁰ Le nga ye kene tani in di Yuda tina titoru nen, “Ai, nga ole si amyong tanepe kasin ngan.” Bong ngan Paulu iyei ne, “Atoo, o anepe tiap.”

²¹ Paulu tani in iwete nen, motong la bet ipa, ngan iwete pang di nen, “Kumata le Maro ye taunu lono dook mata bet amulu a aman pang yang nga, ngan la bet amulu a aman nga.” Motong la Paulu igege Pirusila iye Akuila sila tinepe, inbe iyiri ye ookoo mulu a igege malala tani yo Epeses i.

²² Ngan ookoo tani yo iyiri ye i, in ikooi a idi ngan le di isolu ye tiek ke malala mai Sisaria. Motong la Paulu ipa tana a ilo pang Yerusalem lo matan so di tooltool yo tigaua ye bareme ke Yesu nga, inbe iwete lo ponana ki pang di. Motong la igege di sila tinepe, inbe imulu a idu pang Antiok nga.

²³ Ngan Paulu tani in idu Antiok nga, ngan le du inepe kasin, motong la ipa mulu. Ngan le idu ye malala atu atu yo iken ye tana ke Galesia le Pirigia nga, inbe du ipamede Yesu di galiunu le imot a bet nen ngan tikodo le timede ye Tool Mai.

---

* **18:18** Ye dada ke kotingi kutodo yo Paulu itoo i, in nen. Paulu tani in itoo momo kidi Yuda, inbe ipamede betanga medana atu pang Maro mugu nen bet ole isapa ye kotingi kutono, inbe iyei urata ke raingi bingi dook mata ke Yesu pang di malala kapala le imot, ngan la bet ikoto kutono nga.

Apolos Iwetewete Pang Di Tooltool Ke Epeses

²⁴ Ngan tool atu kidi Yuda in ene la Apolos i. Ye in tool ke malala mai Aleksandia ngan du inepe nango la Epeses ngo. Ngan ye in tool ke bet ikap tutu koonoo dook ye betebetanga ki, inbe lon galanga dook mata ye Rau ke Maro.

²⁵ Ngan Apolos tani in tipatomonaii ye dada ke Tool Mai lapau le lon galanga ye. Le bet ipatomonai di tooltool nga, ngan iwete betanga yo moolmool ngan leu pang di ye so yo Yesu iyei nga. Bong ye in lon galanga ye rriungu yo ke Yowan, in leu.

²⁶ Inbe ye in ilo rumu kidi Yuda ke gaongo in lono, lo iwetewete betanga ke Maro nga, ngan itattadai di tooltool tiap, bong iwete le koon mede san. Le nga ye kene tani in Pirisila iye Akuila tilongo betanga ki, motong la yeru tikiuu a ila rumu kidi la tiwete nin dada yo ke Maro ngan panga, a bet nen ngan lon galanga ye dook.

²⁷ Motong la ye kene yo Apolos lon wetewete bet idu pang tana mai Akaia ye in nga, ngan le di diene kapala yo titara lodi medana pang Yesu a tinepe Epeses nga, ngan tipamede ye betanga. Inbe tiwodo rau pang Yesu di galiunu yo tinepe Akaia ngo a tiwete pang di bet Apolos du pombe ngan tikauu. Motong la Apolos idu nga. Ngan kene yo Apolos du pombe Akaia ye in nga, ngan le ilon kaiye Yesu di galiunu yo mugu ngan Maro lono pang di a iyei dada dook mata pang di ngan le titara lodi medana panga nga.

²⁸ Inbe iwetewete le koon mede ye betanga ke Maro la mallangana ye di tooltool matadi, a bet nen ngan irautoo betanga kidi Yuda yo tiweta i.

Ngan nen le iwete pang di ye betanga yo iken ye Rau ke Maro nga, a bet ipagalanga lodi ye nen, bet Yesu in Kirisi, tool tani yo Maro ipootoo bet si ikap di tooltool ki a ipamulu di i.

19

Paulu Iwetewete Pang Di Tooltool Ke Epeses

¹ Ye kene yo Apolos inepe Korin ye in nga, ngan Paulu ipa ye malala yo iken kawal ngo a imot, motong la ipa so le du pombe ye malala mai Epeses. Idu pombe, ngan le ipusye Yesu di galiunu pattu.

² Motong la itor di nen, “Ai, kene yo katara lomu medana pang Yesu nga, ngan le kakaua Maro Amunu Silene lapau, too tiap?”

Ngan tiyei ne, “Tiap. Am nga amlongo toko betanga sa ke Maro Amunu Silene, ngan tiap.”

³ Motong la Paulu itor di nen, “Ngan bet kawete nen nga, ngan soo rriungu tirriu ang ye i?”

Ngan di tooltool tina ngan tiyei ne, “Am nga tirriu am ye rriungu ke Yowan.”

⁴ Motong la Paulu iwete pang di nen, “Mugu ngan Yowan irriu di tooltool yo tiportak lodi ye dada dook tiap kidi yo ke sennene nga. Inbe iwete pang di bet titara lodi medana pang tool san yo bet ipa mur ye a isi i. Ngan tool tani in la Yesu i.”

⁵ Ngan yeiso bet tilongo tina yo Paulu iwete nen nga, motong la di tooltool tina ngan du irriu di ye Tool Mai Yesu ene nga.

⁶ Motong la ye kene tani in Paulu ipaloko bene lo kutodi nga, ngan le Maro Amunu Silene si ipapon di le tiwetewete ye di malala malala koodi. Inbe tiwetewete betanga yo Maro Amunu Silene ipapos

pang di nga, ngan pang di tooltool dawa ben di Maro koonoo nga.

⁷ Ngan di tooltool tina le imot yo Maro Amunu Silene ipapon di nga, ngan kinkatingi kidi ben sangaul be ru.

⁸ Motong la Paulu ilo rumu kidi Yuda ke gaongo in lono, lo iye di Yuda tiwetewete a tiparsu ye dada yo Maro bet matan kala di tooltool ki ye in nga. Ngan le itattadai tiap, bong iwete pobe pang di ye betanga tani. Ngan Paulu iye di tinepe ye taudu tol, inbe iyei urata nen.

⁹ Bong ngan di tooltool tina ngan kapala lodi pang betanga ki tiap, le lodi bet titara lodi medana pang Yesu tiap lapau. Le nga tiwete betanga dook tiap ye Dada yo ke Yesu nga, ngan la di tooltool le imot matadi. Ngan nen le Paulu igege di, inbe ye ke kanakana nga, ngan ikap di tooltool tina yo tiyei ben Yesu di galiunu nga, ngan a lo iwetewete betanga ke Maro pang di ye rumu somai ke patomonaingi yo ke Tiranus i.

¹⁰ Paulu tani in iyei urata nen ye rai kerana ru. Ngan nen le di tooltool ke Yuda le Girik yo tinepe ye tana mai Esia nga, ngan di le imot tilongo betanga yo ke Tool Mai i.

*Sekeba Di Natunu Tamoto
Lodi Bet Tinganga Di So Sidi Lapau*

¹¹ Ngan Paulu tani in Maro ikaua gurana mai panga bet iyei gogo mos matana matana ye.

¹² Ngan nen le kumata bet di tooltool tikap mala ke musungu ngoongoo too mala ke dukungu kutodo la Paulu itoko, lo ngan bet tikap la di tooltool yo matamatenge ikap di nga, ngan tipas

le titoko leu nga, ngan ole matamatenge kidi imot, inbe di so sidi tigege di a tikoo.

¹³ Ngan di tooltool kidi Yuda pattu ngan tipa a tila ye malala mai in, le ngan tila ye malala mai san, inbe tiyei urata ye ngangana di so sidi ye di tooltool. Le nga di Yuda tina ngan tikapge bet tipootoo Tool Mai Yesu ene, a nen ngan bet tinganga di so sidi ye di tooltool. Le nga tiwete nen, “Ye Yesu yo Paulu iwetewete pam ye betanga ki i, in ene nga, ngan awete betanga medana pang bet kapas a kasi tana ye tool i.”

¹⁴ Ngan tool atu kidi Yuda yo iyei tool mai ke paroranga so pang Maro i, in natunu tamoto limi be ru. Ngan tool tani in ene la Sekeba i, inbe di natunu tina ngan tiyei dada nen bet tinganga di so sidi ye lapau.

¹⁵ Le nga ye ke atu in tiwete betanga nen pang so sidi atu, ngan le so sidi tani in iraua betanga kidi nen, “Ai, au i lok galanga ye Yesu, inbe lok galanga ye Paulu lapau. Bong ang nga, di sima tooltool?”

¹⁶ Ngan so sidi tani in iwete pang di nen, motong la tool tani yo so sidi inepe ye i, in ipas lo Sekeba di natunu tina ngan atu atu podi, inbe irau belebele di le dook tiap yege le tikap moonongoo, inbe isarrak sousoungu kidi lapau. Motong la Sekeba di natunu tina ngan timadit a tiyolo rara, inbe tidada tinidi koonoo a tikoo ye rumu tani in a tidu tana a tila.

¹⁷ Le nga ye kene tani in bingi ke so tani yo pombe i, in ingaua malala mai Epeses in le imot, a di Yuda le di Girik yo tinepe Epeses nga, ngan tilongo le nga titattadai belebele, inbe tiyitmaka Tool Mai Yesu ene.

18 Motong la di tooltool tina yo titara lodi medana koot nga, ngan alunu man tigaua, inbe titulu lodi la mallangana ye di tooltool matadi ye dada dook tiap kidi yo mugu ngan tiyei nga.

19 Inbe di tooltool yo ke karatanga bar nga, ngan alunu la tikap rau lulungu kidi yo tiwodo betebetanga ke bar kidi ilo ye nga, ngan man tigaua a tidaun ye ei mallangana ye di tooltool le imot matadi. Motong la tikinkat pat silba tina yo mugu ngan tiyimi rau lulungu tina ngan ye nga, ngan kaurene, ngan le kinkatingi ki ilo ben 50,000.*

20 Ngan ye dada tani yo tiyeii nen i, le betanga ke Tool Mai in idada a ingaua ni mai i le imot, inbe gurana ki ipamede di tooltool ye nepongo kidi lapau.

Di Epeses Koodi Belebele Ye Paulu

21 Urata tina yo Paulu ipa bet iyei Epeses nga, ngan pompombe a imot, motong la Maro Amunu Silene ila Paulu lono, le nga lon wetete bet ole ipa le idu ye tana mai Masedonia le Akaia ngan, lo ngan bet imulu a ilong a ilo pang Yerusalem kooti. Le nga iyei ne, “Nga ole adu nango mugu ngan, lo ngan bet apa so le du akamata Rom lapau.”

22 Motong la iwanga Timoti iye Erastus yo kanakana ngan tiloni ye urata nga, ngan a yeru timugu a tidu pang Masedonia. Inbe Paulu ye taunu in si inepe kasin mulu la tana mai Esia nga.

23 Ye kene tani yo Paulu inepe Esia ye in nga, ngan di tooltool kapala koodi kap di tooltool yo titoo Dada ke Yesu nga.

---

* **19:19** Ngan pat silba atu in ben pat ke bet tayimi tool atu ye urata kootoonoo ki ye ke atu yo ikau urata ye i.

²⁴ Ngan tooltool atu ke karatanga so ye silba yo inepe lapau i, in ene la Demitirius i. Ye in urata ki yo bet iyeei a ikap pat ye, in nen; ole ikarata tomonaia rumu kannungana ke maro garup yo ene Atemis i, in ye pat silba. Ngan nen le Demitirius tani in ikap urata pang di tooltool yo lodi galanga mata ye karatanga so ye silba nga, inbe tiyei urata ye, a bet nen ngan tiyawar ngan tikap pat maiyoko ye.

²⁵ Motong la Demitirius tani in ikiu di tooltool tina ngan tiye di tooltool kapala yo tiyei urata ye so kapala dawa ben yo di tiyei nga, ngan man tigaua, inbe iwete pang di nen, “Di tooltool kiau nga, ngan ang nga ole lomu galanga nen, idi nga takap bele pat ye urata kiidi yo tayeii i, in kootoonoo.

²⁶ Ngan ang nga kakamata Paulu ye dada ki, inbe kalonga ye betebetanga ki oo. Ye in iwete le koon mede bet di maro yo takarata di ye bede nga, nga di maro moolmool tiap. Ngan betanga tina yo iwete nga, ngan igarung di tooltool alunu kaiye ke Epeses, ngan lodi ye yo tilongo betanga ki a titoo nga. Ngan urata yo iyeei nen i, in iyeei Epeses i leu tiap, bong mooloo tiap, nga bet urata tani yo iyeei i, in ingaua malala tina nga le imot yo tiken ye tana mai Esia i.

²⁷ Ngan betanga ke Paulu tina ngan ke bet igarungu urata kiidi ke kaungu pat i, in leu tiap, bong betanga ki tina ngan ole iyeie rumu ke sungunu pang maro garup kiidi yo Atemis i, in le iyei ben rumu sorok ye di tooltool matadi. Mugu ngan di tooltool le imot ke tana mai Esia, inbe ke tana maimai nga le imot, ngan tisung panga yetaleu. Inbe di tooltool le imot tiyitmaka ene mai san,

bong betanga tina yo ke Paulu nga, ngan la ole igarungu ene le dook tiap nga.”

28 Di tooltool tina ngan tilongo yo Demitirius iwete nen nga, le tina katedi malmal le dook tiap yege, inbe timan le koodi le mai nen, “Atemis yo maro kiidi Epeses i, in ene mai san!”

29 Di tooltool tina ngan koodi nen, le tina di tooltool ke malala mai tani in timadit a oorootang le dook tiap yege, inbe di le imot tidada a tila le la tiyololo Gaius iye Aristakus a tila pang ye ni ke gaongo. Ngan di tooltool ru tina ngan ke Masedonia, bong tiyei Paulu ene a tiye tipa.

30 Ngan Paulu tani in ye taunu lono bet ipa le lo ikodo di tooltool malala mai tina ngan matadi, inbe iwete pang di. Bong ngan Yesu di galiunu yo kapala nga, ngan tilele bet ilo be.

31 Ngan di leu la tilele, nga tiap, bong Paulu di tooltool ki kapala yo tiyei kuto maimai pang tana mai tani in nga, ngan di lapau la tiwanga panga a tilele bet ken ipa le ilo ye ni ke gaongo be.

32 Ngan di tooltool malala mai tina yo koodi a oorootang le dook tiap yege nga, ngan kapala koodi ye so atu, inbe di kapala ngan koodi ye so san, le lodi sarrara ye soo kookoodi ye i. Ngan nen le di tooltool tina ngan alunu kaiye la lodi galanga ye soo punu a le man tigaua ye i, in tiap nga.

33 Motong la di Yuda tina yo tinepe ye gaongo nga, ngan tisurpaka Aleksanda bet lo ikodo dama, inbe iwete nini malmal tani in punu pang di ngan. Le nga Aleksanda tani in iyei tomonai ye bene pang di tooltool tina ngan bet ilele di a tiwetewete be, inbe irau betanga kidi.

³⁴ Bong ngan di tooltool tina ngan tikamata le tikilla ben ye in tool kidi Yuda. Yo ngan tina le di le imot tigaua koodi, inbe koodi le mai nen, “Atemis yo maro kiidi Epeses i, in ene mai san!” Di tooltool tina ngan koodi nen le ikenen leu ye manga mooloo san.†

³⁵ Motong la tool kuto mai atu ke malala mai in iwete katkat pang di tooltool tina a ilele di, inbe iwete pang di nen, “Ang di tooltool ke Epeses nga, ngan kapalongo! Di tooltool yo ke tana mai i le imot nga, ngan lodi galanga nen, idi tooltool ke malala mai Epeses ngan matad kala rumu ke sungunu ke maro kiidi Atemis yo ene mai san i. Inbe di ngan lodi galanga lapau bet idi ngan matad kala Atemis tani in kannungana yo pumbe ke lang katene a isi i.

³⁶ Ngan nen le tool sa ke bet iwil betanga nga tiap. Le kapalongo a kanepe moonoombe, inbe ken katemu ro a kayei tarraia so sa be.

³⁷ Ngan ang nga la kakap di tooltool ru a timan ni nga, bong yeru nga tipinau toko so sa ke rumu kiidi ke sungunu i tiap. Inbe yeru tikan paseme toko maro kiidi yo garup in pitiap lapau.

³⁸ Kumata le bet Demitirius iye di tooltool ki yo tiyei urata panga nga, ngan kadi betanga sa pang tool atu nga, ngan iken le lal ke karatanga betanga ngan, lo ngan bet di tooltool maimai ke karatanga betanga tikarata betanga kidi kooti.

³⁹ Inbe kumata bet kamu betanga sa mulu nga, ngan iken le talo ye gaongo ngan, lo ngan bet kakarata ye ni ke gaongo.

---

† **19:34** Manga mooloo san in dawa ben “aua” ru ke ke matana yo bet ipa ye i.

⁴⁰ Au i nga atattadai, yesoo idi nga tayeie dada dook tiap. Kumata le bet di kuto maimai ke Rom tilongo betanga ye so yo dookoot katai pombe in nga, ngan ole di la bet tikau idi lo takodo ye ni ke karatanga betanga i, a nen ngan ole tiwete paidi bet idi la bet tapamaditi malmal nga. Ngan dada yo tayeii i, in taukan punu. Le kumata bet titoridi ye yo man tagaua ni a oorootang nga, ngan ole tasere betanga yo bet taweta i.”

⁴¹ Ngan tool kuto mai ke malala mai tani in iwete pang di nen a imot, motong la iwete a di tooltool tina yo man tigaua ngan tiparmayiri, inbe tila pang ye ni kidi nga.

20

Paulu Ipa Pang Tana Mai Masedonia Le Giris

¹ Ye kene tani in di tooltool tina ngan oorootang a imot, motong la Paulu iwanga pang Yesu di galiunu yo tinepe ye malala tani in nga, ngan man tiye tigaua, inbe ikap betanga pang di a ipamede lodi bet tikodo le timede ye dada yo dook mata nga. Motong la iparau di a sila tinepe, inbe ipa a idu pang Masedonia nga.

² Ngan idu nga, ngan le ipa ye malala tina le imot yo iken ye tana mai tani in nga, inbe iwetewete kaiye betanga pang di tooltool yo titara lodi medana nga, a nen ngan bet ipamede lodi bet tikodo le timede. Ngan iyei nen, inbe ipa le le la pombe ye tana mai Giris,*

³ ngan le la inepe nango ye taudu tol. Motong la Paulu tani in lon kaua urata bet ikaua ookoo sa a

---

* **20:2** Tana mai Giris in ene san la Akaia i.

imulu a idi pang Siria. Bong ngan ilongo betanga ben di Yuda tiraua betanga bet ole tiraumate a imata. Ngan nen le ipalele lono mulu, inbe iwete bet ipa tana ke Masedonia a idi.

⁴ Ngan bet imulu ngan le di tooltool alunu la tiyei ene a tiye tipa nga. Di tooltool tina ngan edi nen: Sopata yo Pirus ke malala mai Beria, in natunu; inbe Aristakus iye Sekundus ke malala mai Tesalonaika; inbe Gaius ke malala mai Debe; inbe Timoti iye di tooltool ru ke tana mai Esia, yo edi Tikikus ye Toropimus nga.

⁵ Ngan di tooltool tina nga, ngan tipa a timugu le di tinamam la malala mai Toroas ngo.

⁶ E am ngan si amnepe nanga la Pilipai nga, le lal ke kaningi porong yo taukan so yo bet iyeii a isung i,[†] in imot, motong la amyiri ye ookoo atu la Pilipai nga. Inbe amkooi ye ke limi, motong la amdi pombe pang ye di diemam tina ngan Toroas nga. Motong la amye di amgaua, inbe am le imot amnepe la Toroas ngo ye ke limi be ru nga.

Paulu Ipamaditi Yutikas La Toroas Nga

⁷⁻⁸ Amnepe Toroas le nga Sande rrai, motong la amye di tooltool yo titara lodi medana pang Yesu nga, ngan lo amgaua ye rumu sokalana atu yo iken ke ete i, a bet amkana medana. Inbe Paulu iwetewete pang di tooltool tina ye bingi dook mata ke Yesu, yesoo mongmongini ki nga, ngan ole igege di sila tinepe inbe ipa mulu. Ngan nen le iyolo betanga le le lo bong kataunu. Ngan rumu

---

[†] **20:6** Ngan gaongo mai tani yo tiwete ye Paskimoolooningi ke Maro i, in bet nen ngan lodi tut ye kene yo di sasa kidi tinepe Isip, inbe Maro ipaskimooloon di Isrel a le iraumata di natudi tiap nga.

sokalana tani yo lo amgaua ye i, in sul ki yo bet tilanga a ilangaraia rumu lono nga, ngan alunu kaiye.

⁹ Inbe tamoto kase atu yo ene Yutikas i, in lo iwur ye dada ke kaungu muru ke rumu tani in. Inbe itar talngana pang Paulu tani yo isudungu betebetanga le taukan maryoongoo i. Le nga Yutikas tani in matan ge a iken mata le iken kalli, le tina imol ye rumu tani in lono yo iken ke ete yege ni, in pang diki a ipa so le du pumbe tana, le nga bet tidada a tidu bet du tikauu, ngan imata oo.

¹⁰ Motong la Paulu itoo di lapau a idu tana, motong la du iloko lo tamoto kase tani in pono a iwookoo. Inbe iwete pang di tooltool tina ngan nen, “Ken lomu sakarungu be. Nga imagur.”

¹¹ Paulu tani in iwete nen, motong la imulu a ilo pang ye rumu sokalana tani lo iye di tooltool tina ngan tigaua a tikana medana, inbe tikan so gaongo lapau. Motong la Paulu imadit a isudungu betebetanga pang di mulu le le du muntu mai le ni galanga, motong la igege di tooltool tina ngan sila tinepe, inbe ipa mulu nga.

¹² Inbe di tooltool tina ngan tikaua tamoto kase tani yo imagur mulu i, in a tila pang ni kidi. Ngan le di tooltool tina ngan lodi ponana belebele.

Paulu Igege Toroas Inbe Idi Pang Malala Mai Miletus

¹³ Amye Paulu amkarata betanga bet amyiri ye ookoo atu, inbe amkooi ye a ammugu pang malala mai Asos le di amnamu nango. Inbe ye in ole ipa tana le ilong, ngan la bet amyee amkooi ye ookoo nga.

14 Ye kene tani in Paulu ipa le long pombe pang yam Asos, motong la ampayira lapau, inbe amye amkooi a amla pang ye motmot yo ene Mitilini i.

15 Amla amnepe Mitilini, motong la mong-mongini ki nga, ngan amkooi mulu le la pombe potai pang ye motmot Kios. Ngan le ke tani in iman a ila, motong la ye ke san mulu ngan amkooi le di amsolo ye motmot Samos nga. Le nga ke tani in iman a ila, motong la ye ke san mulu in nga, ngan amkooi le di pombe ye malala mai Miletus nga.

16 Ngan Paulu tani in lon kaua urata bet ikooi le ikapusu Epeses, yesoo lono bet di inepe kaiye mata ye tana mai Esia tiap. Ngan ye in ipagaigai bet idi a ilo tarrai pang Yerusalem, a nen ngan bet igoro lal maiyoko kidi Yuda ke kanningi so matana yo tiwete ene ye Pentekos i, in bet pombe nga, ngan ole ikamata nango la Yerusalem ngo.

Paulu Iwanga Pang Di Kuto Maimai Ke Epeses

17 Ngan Paulu idi pombe Miletus, motong la iwanga pang di kuto maimai kidi tooltool yo tigaua ye bareme ke Yesu a tinepe Epeses nga, ngan bet timan pang ye bet man tiye tiwetewete ngan.

18 Ngan tina nen nga, le di kuto maimai tina ngan timan pombe, motong la iwete pang di nen, “Ai, kulkulunu yege, ye kene yo apola pombe ye tana mai Esia ye in le se dookoot nga, ngan ang tapmu ngan lomu galanga ye dada kiau yo ayei pang ye ke tina le imot yo ayang tanepe ye, ngan oo.

19 Le ang nga lomu galanga nen, ye ke alunu san la di Yuda tina tiraua betanga a bet tigarungau ye

nga. Ngan ye dada kidi yo tiyeei nen i, in le tikaua lo madoko inbe touanga mai pau le atang kaiye san. Bong ngan au tauk i atarau le adu lopo ni, inbe ayei urata tani ke Tool Mai i.

²⁰ Inbe ang ngan lomu galanga lapau nen, au i awetewete pang ye betanga ke Maro nga, ngan atarkoo betanga dook mata moolmool yo bet alonang ye ngan sa, nga tiap. Bong apatomonai ang mallangana ye ni ke gaongo, inbe ye rumu tina yo kiang atu atu nga, ngan lapau.

²¹ Kanakana ngan awetewete betanga medana pang di Yuda le di Girik bet tiportak lodi pang Maro ye dada dook tiap kidi yo tiyei nga, inbe di le imot bet titara lodi medana pang Tool Mai kiidi yo Yesu i.

²² “Le kalongo. Maro Amunu Silene ila lok, inbe ye taunu ipasongosongau bet dookoot nga adi a alo pang Yerusalem. Ngan au i lok galanga ye soo so yo bet alo Yerusalem ngan pombe pang yau, in tiap.

²³ Bong au i lok galanga nen, ye malala maimai tina le imot yo apa pang ye nga, ngan Maro Amunu Silene iwete pau nen, bet rumu dook tiap kidi talnga dikidiki yo bet di tooltool titarau a alo lono nga, inbe urata moonoo masngana yo bet di tooltool tiyei pau nga, ngan alunu san la inamau a ikenen ngo.

²⁴ Bong ngan au i ke bet akamata nepongo kiau ben so dook mata pau, ngan tiap. Yesoo, au i lok mede bet atoo dada yo apa ye koot i, a nen ayei poraia urata yo Tool Mai Yesu ikauu pau i, in le imot ngan. Ngan urata tani i, in ke bet awetewete pang di tooltool ye bingi dook mata ke Maro yo bet

lono pang di a iyei dada dook mata pang di nga.

²⁵ “Mugu ngan ayang tanepe, inbe awetewete pang ye dada yo Maro bet matan kala di tooltool ki ye i. Bong dookoot nga lok galanga nen, pang dama ni nga, ngan ang tina nga le imot ngan sa o ke bet ikamata matak mulu tiap.

²⁶ Ngan nen le dookoot nga bet awete betanga galangana pang nen. Kumata le bet ang tina ngan atu bet ilene nga, ngan in au busunu kiau tiap,

²⁷ yesoo au i awetewete pang nga, ngan atarkoo betanga sa yang ye dada le imot yo Maro lono bet katoo, ngan tiap.

²⁸ Le bet nen nga, ngan ken ang tapmu kakauwai yang dook leu, inbe kakauwai ye di tooltool le imot yo tigaua ye bareme ke Maro nga. Di ngan di tooltool tina yo ye taunu iyimi di ye rara ke Natunu nga, ngan nen le tiyei ben di sipsip ki. Ngan nen le Maro Amunu Silene ipootang bet kayei kuto maimai pang di, le matamu kala di sipsip ke Maro tina ngan dook.

²⁹ Ngan au i lok galanga nen, ye kene yo bet agegang ye in nga, ngan ole di gaunu gok dook tiap la bet timan a man tinepe kataunu yang, a nen ngan man tigarung di sipsip tina nga.

³⁰ Inbe ang tapmu lapau, di tooltool kiang kapala ole timadit a tikap llungunu yang, inbe tipalele betanga yo moolmool i, a bet nen ngan di tooltool yo ke Maro nga, ngan titara lodi medana ye betanga kidi a la titoo di ben di galiudi.

³¹ Le ken kakauwai yang dook leu! Inbe lomu tut ye rai kerana tol yo ayang tanepe ye nga, ngan ye ke le bong tina yo kanakana nga, ngan au i

matak surun du yang, ngan nen le amaryoo ye kaungu noonoongoo pang ang atu atu, ngan tiap.

³² “Ngan nen le dookoot nga, atarang la Maro bene, inbe lok bet lomu tut betanga ke Maro ye dada dook mata yo bet iyei pang nga. Ngan betanga ke Maro tina ngan la bet ipamedang, inbe ikap so dook mata yo Maro lono bet ikap pang di tooltool ki le imot yo ipootoo di panga ye taunu nga.

³³ Ye kene yo ayang tanepe ye in nga, ngan au i matak gorengana ye pat gol le silba, too mala le so ke tool siap.

³⁴ Ang tapmu nga lomu galanga yau ben ye au tauk bek ngan ayei urata ye so yo bet ilonau ye nepongo kiau nga, inbe ayei urata ye so yo bet alon di tooltool yo aye di amnepe, ngan lapau.

³⁵ Inbe ye so tina le imot yo ayei nga, ngan bet apitnaia dada pang nen; kumata le bet idi nga taye i urata le gurada nga, ngan la bet talon di tooltool yo ke bet di tapdi tilon di tiap nga. Ngan nen le ole lod tut betanga ke Tool Mai Yesu yo ye taunu iwete nga. Ngan Yesu tani in iwete nen, ‘Lo ponana ke tool yo ikap so pang ene i, in ole illoso lo ponana ke tool yo ikap so i.’ ”

³⁶ Paulu iwete pang di nen a imot, motong la iye di kuto maimai tina ngan tigung turudi, inbe ipatarau.

³⁷ Ipatarau a imot, motong la di le imot titang, inbe tiwookoo Paulu a tisomo pangana.

³⁸ Ngan di le imot lodi madoko dook tiap, yesoo bong Paulu iwete pang di bet o ke bet tikamata matana mulu tiap. Motong la tikaua Paulu a du titaru ookoo pono nga.

21

Paulu Iyiri Ye Ookoo A Idi Bet Ilo Pang Yerusalem

¹ Di kuto maimai tina ngan tikaua Paulu du titaru lo ookoo pono, motong la amgege di sila tinepe inbe amkooi nga, ngan le amkooi gorro motmot yo Kos in a amla. Le nga amkooi ye ke tani in le le bong a du muntu ye ke san, ngan amdi pombe ye motmot Rodes. Motong la amgege motmot Rodes, inbe amkooi mulu le di pombe ye malala mai Patara nga.

² Amdi pombe, ngan amtauaraia ookoo atu yo bet ikooi a idi pang Ponisia i. Motong la amyiri ye ookoo tani in a amkooi a amdi nga.

³ Ngan amkooi a amdi ngan le amkamata motmot yo Saipras i, in iken pang ke aromam ngas. Inbe amkapusu a amkooi so a amdi pang tana mai Siria, ngan le di amsolo ye malala mai Taia. Ngan di amsolo nango a bet tipadu burum yo bet di tipadu ye malala mai tani in nga.

⁴ Ngan amsolo a amdi tana ngan ampusye Yesu di galiunu pattu, motong la amye di amnepe ye ke limi be ru nango. Inbe Maro Amunu Silene ila Yesu di galiunu tina ngan lodi a ipasongosongo di bet tilele Paulu a ken ilo pang Yerusalem be.

⁵ Bong ngan amnepe le nga lal yo titaru pang ookoo bet ole ikooi ye i, motong la amgege malala mai tani in, inbe ampa mulu a bet amdu pang ookoo pono. Ngan le Yesu di galiunu tina ngan tiye di rimadi le di natudi tikau am a amye di ampa ye dada ke malala mai tani in a amdu pang

diki. Le nga amdu tiek, motong la amye di amgun turumam inbe ampatarau nga.

⁶ Ampatarau a imot, le nga lodi pam a tiparau am, inbe am lapau lomam pang di a amparau di. Motong la amyiri lo ookoo tani in pono, inbe di ngan timulu a tidi pang rumu kidi nga.

⁷ Motong la amkooi mulu a amgege Taia, ngan le la amsolo ye malala mai Tolemes. Ngan amla nango, ngan ampusye di diemam kapala yo titara lodi medana pang Yesu nga, motong la amwete lo ponana kiam pang di, inbe amye di amnepe ye ke atu.

⁸ Le nga mongmongini ki, motong la amgege Tolemes, inbe amkooi mulu le la pombe ye malala mai Sisaria. Motong la amlo amnepe ye rumu ke Pilip. Ye in tool ke rangi bingi dook mata pang di tooltool. Ngan di tooltool limi be ru tina yo tipootoo di bet tilon di aposol ke Yesu nga, ngan atu kidi la ye i.

⁹ Inbe Pilip tani in di natunu garup nene pai ngan ke bet tikaua Maro koonoo inbe tiwetewete betanga ki pang di tooltool.

¹⁰ Le nga amye di amnepe le ke kapala iman a ila, motong la Maro koonoo atu yo ene Agabus i, in ipa ke Yudia a isi pang Sisaria nga.

¹¹ Ngan Maro koonoo tani in isi le si pombe pang yam, motong la ikaua bittoongoo ye Paulu galini, inbe ye taunu ipau kene le bene ye, motong la iyei ne, “Maro Amunu Silene iwete nen, ‘Dada yo dookoot ayeii i, in di Yuda yo tinepe Yerusalem ngo, ole tiyeii pang bittoongoo i taunu, le ole tipau kene le bene, lo ngan bet titaru la di tooltool yo tipa ye rara kidi Yuda tiap nga, ngan bedi.’ ”

¹² Ngan yeiso bet Maro koonoo tani in iwete nen a amlongo, motong la amye di tooltool ke malala mai tani in amwete tootoo pang Paulu a amlele bet ken ilo pang Yerusalem be.

¹³ Bong ngan Paulu tani in iraua betanga kiam nen, “Ai, nga gelei a katangtang a bet kayei au a nen ngan lok madoko nga? Au tauk i araiia lok bet alo a lo titarau lo rumu dook tiap kidi talnga dikidiki lono leu tiap, bong bet tiraumatau le amata ye Tool Mai Yesu ene nga, ngan dook mata lapau.”

¹⁴ Paulu tani in iwete nen, le amkamata ben lon mede bet ole ilo pang Yerusalem. Ngan nen le ke bet amwetekala a ampalele mulu tiap. Bong amman le amyei ne, “Tool Mai ye taunu itoo lono ye soo so yo bet iyeei i.”

¹⁵ Le nga amnepe a ke kapala iman a ila, motong la amkarata so kiam a amlo pang Yerusalem.

¹⁶ Ngan Yesu di galiunu yo ke Sisaria nga, ngan kapala tiyei emam a amye di amlo. Le nga tikau am a aye di amlo le lo titaram ye rumu ke Nason a amye amnepe. Ngan Nason tani in tool ke Saipras, inbe kulkulunu yege bet bingi dook mata pombe pang ye di nga, ngan iportaka lono a iyei ben Yesu galiunu atu lapau.

Paulu Ilo Pombe Yerusalem

¹⁷ Ye kene yo ampa le lo pombe Yerusalem ye in nga, ngan di diemam kapala yo titara lodi medana pang Yesu nga, ngan lodi ponana yam le tikau am.

¹⁸ Le nga lo amnepe a mongmongini ki, motong la amye Paulu amla bet la ikamata Yemis. Ngan le

di kuto maimai ke bareme ke Yesu nga, ngan di le imot timan pompombe ye kene tani in lapau.

¹⁹ Ngan man tigaua, motong la Paulu iwete lo ponana ki pang di, inbe iwete nin so tina le imot yo Maro iyei a pompombe ye urata ki yo iyei kataunu ye di tooltool yo tipa ye rara kidi Yuda tiap nga.

²⁰ Ngan yeiso bet di kuto maimai tina ngan tilongo yo Paulu igasa nen nga, ngan le tiyitmaka Maro ene. Inbe tiwete pang Paulu nen, “Toomam, kumata di tooltool ke Yuda nga, ngan kinkatingi kidi alunu le alunu san la titara lodi medana lapau pang Yesu koot nga. Inbe di tooltool tina ngan di le imot tikodo le timede bet titoo wer ke Maro.

²¹ Bong ngan di tooltool kapala man tigasong pang di nen. Tiyei ne, ‘Paulu ni la ipatomonai di Yuda yo la tinepe kataunu ye di tooltool yo tipa ye rara kidi Yuda tiap nga, ngan bet tiwala muridi pang wer yo Maro ikap pang Mose nga. Inbe iwete pang di bet ken tikoro di natudi tamoto ngan tinidi be, inbe ken titoo momo kapala yo kiidi Yuda nga, ngan lapau be.’

²² Le o tilongo betanga yo kuman koot, ngan oo, le nga ole tayei balai?

²³ Ngan nanga, ole kuyei soo so yo amwete pong ye bet kuyei nga. Ngan am nga di tooltool kiam pai yo amye di amnepe ni nga, ngan titoo momo kidi Yuda le tipamede betanga medana atu pang Maro.

²⁴ Le nga ole kop di tooltool pai tina nga, inbe kuye di katoo dada kiidi Yuda yo bet kakaratang le tinimu galanga dook mata ye Maro matana nga. Ngan nen le so tina yo bet tikap a tiyei paroranga ye pang Maro nga, ngan kulon di a kuyimi pang di, lo ngan bet tikot kutodi raunu kooti. Kumata le bet

kuyei nen nga, ngan la bet di tooltool le imot nga, ngan ole lodi galanga ben betanga yo tisopo koodi ye pong nga, ngan moolmool tiap, ngan o betanga doko. Inbe ole lodi galanga lapau nen, ong taum i nga kutoo wer ke Maro ngan dook mata.

²⁵ Ngan di tooltool yo rara kidi Yuda tiap bong titara lodi medana pang Yesu nga, ngan amwodo rau a amyawari pang di ye betanga yo mugu ngan tawetewete ye, ngan oo. Ngan amwete pang di bet ken tikan kaningi yo di tooltool tiparoro pang di maro yo kai padodo, ngan be. Inbe ken tikan asara yo rara iken ye nga, too asara kapala yo di tooltool tikis guridi a bet timmata nga, ngan be. Inbe ken tikapsap ye dada ke di kerenge be.”

²⁶ Ngan tiwete pang Paulu nen, le nga tinepe a mongmongini ki, motong la Paulu ikap di tooltool pai tina yo tipamede betanga pang Maro nga, ngan a iye di tilo koongoo lono ke bareme mai ke sungunu, lo iye di titoo dada yo bet tika rata di le tinidi galanga dook mata ye Maro matana i. Motong la Paulu tani in lo iwete pang di tooltool maimai ke paroranga so pang Maro nga, ngan ye lal yo bet tiyei urata ke karatanga tinidi in le lo imot ye i, inbe ye so kidi atu atu yo bet tikap pang di lo tiyei paroranga pang Maro ye nga.

Di Yuda Tiparama Paulu Bareme Mai Ke Sungunu Lono

²⁷ Ngan ke limi be ru tina yo tika rata tinidi ye nga, ngan potai bet imot, le nga Paulu imulu a ilo pang koongoo lono ke bareme mai ke sungunu, inbe di Yuda kapala yo tipa ke tana Esia a timan nga, ngan tikamata. Motong la tisokkara di

tooltool malala mai tina ngan lodi le tikap malmal pang Paulu, le nga tila la tikauu a tiparama,

²⁸ inbe koodi le mai nen, “Ai, di tooltool ke Isrel nga, kaman man kalonam! I tool tani yo ipa bet ipatomonai di tooltool ke ni mai i le imot a irautoo di tooltool kiidi ipa ye wer ke Maro inbe bareme mai ke sungunu lapau i, in naiti. Ngan iyei dada nen leu tiap, bong ikap di Girik yo tipa ye rara kidi Yuda tiap nga, ngan tise koongoo lono ke bareme mai ke sungunu i a se tiyeie ni mison i, le giri leu ye Maro matana.”

²⁹ (Di tooltool tina ngan tiwete betanga nen, yesoo mugu ngan tikamata tool ke Epeses yo Toropimus i, in iye Paulu tinepe ye malala mai tani in. Ngan la le tiyeisa o ye la Paulu tani in ikauu lapau a ise koongoo lono ke bareme mai ke sungunu i.)

³⁰ Di Yuda tina ngan koodi nen, le nga di tooltool le imot yo tinepe ye malala mai tani nga, ngan tilongo le titakrai. Le nga tidada ke ni mai i le imot a timan man tigaua inbe tiparama Paulu, motong la tiyolle a idu ke diki ye koongoo ke bareme mai ke sungunu tani in. Inbe palbe leu be titiukalakala dada tina yo ke koongoo nga.

Di Tooltool Ke Patokongo Ke Rom Tikaua Paulu

³¹ Di tooltool tina ngan tiparama Paulu tani a bet tiraumate. Le nga bingi idada le la tool kuto mai yo matan kala di tooltool ke patokongo ke Rom i, in ilongo betanga ben di tooltool le imot yo tinepe Yerusalem nga, ngan tikap malmal a tipamaditi patokongo mai.

³² Motong la kuto mai tani in imadit tina le ikap di tooltool turana bulbulini ke patokongo, tiye di tooltool ke patokongo pattu a tigege rumu kidi, inbe tidada a tidu pang ye ni yo di tooltool malala mai tina ngan tinepe ye i. Yeiso bet di Yuda tina ngan tikamata tool kuto mai tani in iye di tooltool ki ke patokongo tina yo tidu nga, ngan le tiwulai bedi ye Paulu le nga tirauu mulu tiap.

³³ Motong la tool kuto mai tani in iman man iparama Paulu, inbe iwete pang di tooltool ki ke patokongo tina bet tipaua Paulu ye ooro medana ru. Motong la itor di Yuda tina ngan nen, “Tool i sei? Inbe nga iyeie soo so?”

³⁴ Motong la di tooltool malala mai tina ngan kapala koodi ye betanga atu, inbe di kapala ngan koodi ye betanga san. Ngan tipadingi ni mata nen nga, le nga tool kuto mai ke patokongo tani in lon galanga dook ye betanga nangai yo moolmool, in tiap. Motong la iwete pang di tooltool ki ke patokongo tina bet tikaua Paulu a tilo pang ye rumu yo tinepe ye i.

³⁵ Bong ye kene tani in tipawewe Paulu a tiye tila potai pang ye dete ke rumu tani in nga, ngan di tooltool ke patokongo tina ngan tikamata ben di tooltool yo tiyei malmal nga, ngan tikapge bet tiyololo Paulu a tiraumate nga. Motong la di tooltool ke patokongo tina ngan tiyitmaka Paulu le lo titaure ye poopoodi a bet tilo pang rumu.

³⁶ Bong di tooltool malala mai tina yo titoo di nga, ngan koodi le mai nen, “Karaumate le imata! Karaumate le imata!”

Paulu Iwetewete Pang Di Tooltool Malala Mai

Tina

³⁷ Ye kene tani in di tooltool ke patokongo tina ngan tikaua Paulu a bet ilo pang rumu kidi, motong la Paulu iwete pang tool kuto mai kidi in ye di Girik koodi nen, “Ai, ke bet awete betanga atu i pong mugu ngan, too?”

Ngan tool kuto mai tani in iyei ne, “Ona, ong i kuwete di Girik koodi, too?”

³⁸ Ayeisa ong i tool ke Isip atu yo mugu ngan ipamaditi patokongo atu, motong la ikap di tooltool 4,000 yo tiraumata di tooltool ye pul ke patokongo nga, ngan a iye di tila ye ni soorookoonoo i.”

³⁹ Motong la Paulu iraua betanga ki nen, “Au i tool ke Yuda, inbe au ke malala mai Tasas yo iken ye tana ke Silisia i. Ngan malala mai kiau ni, ene mai le imugu pang di malala yo kapala nga, inbe au i ek iken ye rau ke malala tani in lapau. Le lokbet kumalum pau a awetewete pang di tooltool nga kasin ngan.”

⁴⁰ Paulu itoro tool kuto mai tani in nen, ngan imalum panga. Motong la Paulu tani in lo ikodo dete pono, inbe iyei tomonai ye bene a ilele di tooltool malala mai tina bet tiwetewete be a tipalongo. Le nga di le imot sila tinepe moonoombe a tipalongo, inbe Paulu tani in iwetewete pang di ye di Ibru koodi. Ngan le iwete nen,

22

¹ “Di diek inbe di tamak nga, kapalongo. Inbe katar talngamu ye betanga yo bet arau betanga kiang ye nga.”

² Ngan ye kene tani in di tooltool tina ngan tilongo Paulu yo iwete nen pang di ye di Ibru koodi

nga, le nga tiwetewete tiap, bong sila ni kisirbe a tipalongo leu.

Motong la Paulu tani in iwete pang di nen,

³ “Au i tool ke Yuda, inbe tinak ipasui au la malala mai Tasas ngo ye tana ke Silisia, bong au mai nanga la malala mai Yerusalem nga. Inbe au i Gamaliel ipatomonai au dook ye wer yo kidi sasa kiidi nga, le nga akapge bet apamede dada ke Maro yo lono bet tatoo nga, ngan dawa ben yo dookoot ngan ang kayei nga.

⁴ Ngan au i mugu ngan agarung di tooltool yo titoo Dada ke Yesu nga, ngan le di tooltool tina ngan kapala nga, ngan bet araumata di le timmata. Inbe di tamoto le garup kapala ngan aparama di a apau di ye ooro medana, inbe atar di lo rumu dook tiap kidi talnga dikidiki lono.

⁵ Ngan tool kuto mai ke paroranga so pang Maro i, in iye di kuto maimai yo ke karatanga betanga nga, ngan lodi galanga ye dada kiau, le di la bet tiwetewete a tipapos urata kiau yo ayei ngan pang nga. Di ngan la timalum pau a le tiwodo rau atu pang di diede yo tinepe Damaskas ngo a tikauu pau nga. Motong la akauu a ala bet la akap di tooltool ke Damaskas yo titara lodi medana a titoo Dada ke Yesu tani in koot nga, ngan a aparama di ben di tooltool ke talnga dikidiki, inbe akap di a tise pang Yerusalem, a bet nen ngan se di kuto maimai tina ngan tiyemenai di.

⁶ “Ngan au i apa le ala potai pang Damaskas nga, ngan kemai bulana ye so ben ke matana sangaul be ru. Le nga pattuleu inbe so ben sul lulngana ipa ke malala ke Maro a si le si ilangarai au le iwakai.

⁷ Le nga amol a adu tana, inbe alongo tool atu kalngana iwete pau nen, ‘Saolo! Saolo! Nga gelei a bet kugarungau nga?’

⁸ “Alongo tool tani in iwete pau nen, motong la atoru. Ayei ne, ‘Tool Mai, ngan in ong sei?’

“Ngan se iyei ne, ‘I au Yesu tani ke Nasaret yo bet kugarungau i, in naiti.’

⁹ Ngan di tooltool yo aye di amla nga, ngan tika-mata sul lulngana tani, bong di ngan lodi galanga ye betanga yo tool tani in kalngana iwetewete pau ye, nga tiap.

¹⁰ “Motong la atoru nen, ‘Tool Mai, ngan ole ayei balai?’

“Ngan Tool Mai tani in iwete pau nen, ‘Kumadit a kulo pang malala mai Damaskas. Kulo nango, ngan la bet tool atu ole mala iwete pong ye urata le imot yo atar pong bet kuyei nga.’

¹¹ Ngan sul lulngana tani in ilolo mata le lulngana isokkala matak nen nga, le nga matak todotodo. Le nga di tooltool yo aye di ampa nga, ngan titoko bek, inbe tirarau a aye di amlo pang Damaskas.

¹² “Amlo amnepe, motong la tool atu yo ene Annias i, in iman man ikamatau. Ngan ye in igaua lono le atu pang Maro, inbe itoo wer yo ke Maro ngan dook mata le imot. Le di Yuda le imot yo tinepe Damaskas nga, ngan tikamata ben ye in tool dook mata, inbe tipayiti ye dada ki.

¹³ Le nga Annias tani in ipa a iman le man ikodo potai yau, inbe iwete pau nen, ‘Taik Saolo, matam rere mulu a kumata ni ye.’ Ye kene tani in iwete nen, le tina pattu leu be matak rere ngan akamata Annias tani.

14 “Motong la Annias tani in iwete pau nen, ‘Maro kidi sasa kiidi la ipootong bet nen ngan lom galanga ye lono, inbe kumata Tool Noonoonoo ke Maro, inbe kulongo betanga ki yo bet ye taunu iwete pong nga.

15 Ngan ole ong la bet kuyei suanga ye betanga ki, a bet nen ngan kuwetewete pang di tooltool le imot ye so tina yo kumata inbe ye betanga yo kulongo nga.

16 Ngan nen le dookoot nga bet kunama soo so? Bet nen ngan kumadit a arriu ong, inbe kupatarau pang Tool Mai a bet nen ngan igiri sennene kiong.’

17 “Annias tani in iwete pau nen a imot, motong la amulu a alo pang Yerusalem. Ngan alo ngan le lo anepe bareme mai ke sungunu lono a nga apatarau, inbe akamata so atu ben mianga,

18 ngan le akamata Tool Mai iwetewete pau nen. Iyei ne, ‘Ai, palbe be kumadit tarrai, inbe kugege Yerusalem a kudu. Yesoo, kumata le bet kuwete betanga kiau pang di tooltool ke malala mai i nga, ngan o ke bet tilongo koom tiap.’

19 “Motong la awete panga nen, ‘Atoo, Tool Mai, di tooltool nga lodi galanga yau dook, ye yo mugu ngan apa a ala ye rumu kidi Yuda ke gaongo in, le ngan ala ye san, inbe akap di tooltool yo titara lodi medana pong nga, ngan a arau di, lo ngan bet akap di lo atar di lo rumu dook tiap kidi talnga dikidiki lono, ngan oo.

20 Inbe ye kene yo tiraumata Tepan, tool yo ikata suanga ye betanga kiong in nga, ngan au lapau akodo potai, inbe matak kala sousoungu kidi tooltool tina yo bet tiraumate a imata nga.

Ngan dada tani yo tiyeii panga i, in akamata ngan au lok dook mata ye.'

²¹ “Ngan awete nen, bong ngan Tool Mai iwete pau nen, ‘Tiap, ole kula. Au i la bet awangong a kupa le kula ni mooloo i. Le ole kula pang ye di tooltool yo tipa ye rara kidi Yuda tiap nga.’ ”

Paulu Ipapos Ben Ye In Ene Iken Ye Rau Ke Rom

²² Ye kene tani in di Yuda tina ngan titar talngadi pang Paulu le lo tilongo tina yo iwete ye di tooltool yo tipa ye rara kidi Yuda tiap nga, ngan le lodi bet tilongo betanga ki mulu tiap. Le nga di le imot timadit tina le koodi le mai nen, “Karaumate le imata a ikoo ye tana pono i! Tool dook tiap yo nen i, in ke bet inepe matana rrene tiap!”

²³ Ngan di tooltool tina ngan koodi nen, inbe tidut sousoungu kidi yo matolene ngan a tikatte, inbe tigel gauru a titir lo pang ete.

²⁴ Ngan di tooltool tina ngan tiyei nen, le tool kuto mai yo matan kala di tooltool ke patokongo i, in iwete le nga di tooltool ki ke patokongo tina ngan tikaua Paulu a ilo rumu lono kidi. Motong la tool kuto mai tani in iwete pang di tooltool ke patokongo tina bet tiwalisi ye koro, inbe titor panini le ipapos ye soo punu a le di tooltool tina ngan katedi malmal inbe koodi panga nen nga.

²⁵ Le nga di tooltool ke patokongo tina, ngan tirauwata Paulu, inbe tipau kene le bene pang ye kai a bet tiwalisi. Motong la Paulu tani in ikamata tool turana bulbulini ke patokongo in ikododo potai pang ye, le nga itoru nen, “Ai, au i ek iken ye rau ke Rom. Le atorong, ngan i dada dook mata

ke bet kuwalis sorok tool ke Rom yo kupusye toko busunu ki siap i, too?”

²⁶ Paulu iwete nen, le ngan tool turana bulbulini tani in ilongo, motong la ila la iwete pang tool kuto mai yo matan kala di tooltool ke patokongo in nen, “Ona, ole kuyei balai? Tool ni ene iken ye rau ke Rom le ye in tool ke Rom sa.”

²⁷ Motong la tool kuto mai kidi tani in ila la itoro Paulu nen, “Ai, kuwete pau ngan. Ong i em iken ye rau ke Rom moolmool, le ong i tool ke Rom, too?”

Ngan se Paulu iyei ne, “E, au i ek iken ye rau ke Rom.”

²⁸ Paulu iwete nen, motong la tool kuto mai tani in iyei ne, “Atoo, au i atara pat mai a nen ngan timalum pau bet ayei tool ke Rom inbe tiwodo ek lo ye rau ke Rom.”

Ngan Paulu iyei ne, “Au i tiap. Ye kene yo tinak ipasui au ye in nga, ngan tiwodo ek ilo ye rau ke Rom, yesoo tamak in tool ke Rom.”

²⁹ Paulu iwete nen, le nga di tooltool ke patokongo tina yo bet tiwalisi a titoru nga, ngan tilongo, le palbe leu be tiwulai bedi ye. Inbe ye kene yo tool kuto mai ke patokongo tani in lon galanga ben Paulu in ene iken ye rau ke Rom nga, ngan le ye lapau itattadai belebele, yesoo bong iwete pang di tooltool ke patokongo a tipaua Paulu tani ye ooroo medana oo.

*Paulu Ikodo Dama Kidi Tooltool Kuto Maimai Kidi Yuda
Yo Matadi Kala Di Tooltool Ye Momo Le Nepongo Kidi Nga*

³⁰ Tinepe a mongmongini ki, motong la tool kuto mai ke patokongo tani in lono bet ipusye betanga

moolmool, yo a le di Yuda tikapge bet tiwetewete Paulu a tipaposi ye busunu ki nga. Motong la iwanga pang di tooltool maimai ke paroranga so pang Maro nga, ngan tiye di tooltool kuto maimai kidi Yuda le imot yo matadi kala momo le nepongo kidi nga, ngan bet man tigaua. Motong la ipadu Paulu tani in du tana, inbe ikauu lo ipatokode a ikodo dama kidi kuto maimai tina.

23

¹ Motong la Paulu matana pang ye di tooltool kuto maimai kidi Yuda tina, inbe iwete pang di nen, “Ang di diek nga, au i kanakana ngan apa a ayei urata kiau nga dook mata le imot ye Maro matana, ngan le lok dook mata ye dada yo ayeii nen i le se dookoot katai nga.”

² Ngan tina Paulu iwete nen nga, le nga tool kuto mai ke paroranga so pang Maro yo ene Annias i, in iwete pang di tooltool yo tikodo potai ye nga bet tipodo koonoo.

³ Motong la Paulu iwete panga nen, “Ong in ole Maro irau ong, yesoo ong in dawa ben siri minene yo tisama ye kau kookoonoo i, a bet nen ngan di tooltool ke bet tikamata yo imin koot nga, ngan tiap i. Le ong taum in o kuwete bet ngan kutoo wer ke karatanga betanga dook mata, la bet man kuyei tool ke karatanga betanga a kuwur ni inbe kukarata betanga kiau nga, bong ong in kudada wer pono le kuwete pang di tooltool nga bet tirau au.”

⁴ Paulu tani in iwete nen, le di tooltool tina yo tikododo potai ye nga, ngan tilongo le nga titoru

nen, “Ai, nga gelei a kon paseme tool kuto mai ke paroranga so pang Maro i nga?”

⁵ Motong la Paulu iraua betanga kidi nen, “Ona, di diek nga, au i akilala tool i yo ben tool kuto mai ke paroranga so pang Maro, ngan tiap. Ngan Rau ke Maro iwete nen, ‘Ken kawete bele pang di kuto maimai yo matadi kalang, ngan sa be.’[☆]”

⁶ Motong la Paulu tani in lon galanga ben di tooltool kuto maimai tina yo man tigaua nga, ngan di kapala ngan Sedusi, inbe di kapala ngan Paresi. Le nga koonoo pang di kuto maimai tina ngan nen, “Di diek nga, au i tool kidi Paresi, inbe tamak in Paresi lapau. Le au i atar lok le atu nen, bet di tooltool yo timmata koot nga, ngan ole timadit mulu. Ngan ye punu in la le dookoot nga tikau au se akodo ye ni ke karatanga betanga ye i.”

⁷ Ye kene tani yo Paulu iwete nen nga, ngan le di Paresi le di Sedusi tina ngan tiparsu ye betebetanga, le taun di tooltool tina yo tinepe ye gaongo nga, ngan tiparpoto le tinepe ye budanga ru.

⁸ (Ngan tiparpoto nen, yesoo di Sedusi ngan tiwete bet di tooltool yo timmata koot nga, ngan o ke bet timadit mulu tiap. Inbe tiwete bet di bangabangana ke Maro le di so kapala yo taukadi kanodi ben di bangabangana tina ke Maro nga, ngan siap lapau. Bong di Paresi ngan titara lodi medana ye so tina ngan le imot.)

⁹ Ngan tiyei nen, le nga koodi a oorootang le dook tiap yege. Motong la pannoongoo ke wer ke Maro kapala yo di Paresi nga, ngan timadit lo tikodo, inbe tiwete betanga medana nen, “Ai, am

---

[☆] 23:5 Pamulenge (Kisim Bek) 22:28

nga ampusye toko busunu ke tool i siap, yesoo bong o bangabangana ke Maro atu, too so kapala yo taukan kanono ben di bangabangana tina ke Maro nga, ngan atu la o iwete panga i.”

¹⁰ Ngan tina tiyei nen nga, le nga tool kuto mai tani yo matan kala di tooltool ke patokongo i, in ikamata di budanga tina yo ru nga, ngan tiparsu ye betebetanga mata, le nga itattadai. Iyei bet nen ngan di tooltool tina ngan ole tiparrauwat ye Paulu a tisarraki le tiwullutu nga. Ngan nen le nga iwete pang di tooltool ki ke patokongo a tidu du tikaua Paulu tani in ye di Yuda tina ngan bedi, inbe tikauu a tise a tilo pang ye rumu kidi.

¹¹ Ngan tilo tinepe, le nga bong, motong la Tool Mai isi si ikodo potai pang ye Paulu, inbe iwete panga nen, “Ken kutattadai be! Ngan dawa ben tina yo kuwetewete le koom mede ye betanga kiau pang di tooltool ke Yerusalem koot nga, ngan gaongo leu, ole du kuwetewete pang di tooltool ke Rom ye betanga kiau nen lapau.”

Di Yuda Tiraua Betanga Bet Ole Tiraumata Paulu Le Imata

¹² Tinepe le nga mongmongini ki, motong la di Yuda kapala tigaua a tiraua betanga bet ole tiraumata Paulu a imata. Le nga tiwetewete a tipamede betanga kidi nen. Tiyei ne, “Moolmool le ete i, nga ole tasapa ye kainingi le yinungu, inbe tanepe nen le lo taraumata Paulu a imata ngan.”

¹³ Ngan di tooltool tina yo tigaua a tipamede betanga medana nen nga, ngan kinkatingi kidi illoso sangaul pai.

14 Motong la di tooltool tina ngan tilo pang ye di tooltool maimai ke paroranga so pang Maro nga, ngan tiye di tooltool maimai kidi Yuda lo tiwete pang di nen, “Am nga amwetewete a ampamede betanga medana nen, bet ole amkan so tiap, inbe amnepe nen le lo amraumata Paulu a imata ngan.

15 Ngan nen le dookoot nga, ang tooltool maimai ke paroranga so pang Maro nga, ngan kaye di kuto maimai kidi Yuda ole kawanga pang tool kuto mai ke patokongo ni, a bet nen ngan ikaua Paulu a iman pang yang. Ngan kallungu bet ikauu a iman a bet man kator panini dook mulu ngan. Inbe am nga ole la amnat ye dada a iman le man pombe pang yang tiao, inbe amraumate le imata.”

16 Di tooltool tina ngan tiwete pang di kuto maimai nen, bong ngan Paulu lini natunu tamoto yo inepe lapau i, in ilongo betanga ye so tina yo lodi bet tiyei pang Paulu, ngan oo. Le nga imadit a ilo rumu kidi tooltool ke patokongo tina ngan lono lo iwete pang Paulu.

17 Motong la Paulu ikiui tool turana bulbulini ke patokongo in a man iwete panga nen, “Nga ole kouo tamoto kase i a ila pang ye tool kuto mai ke patokongo ni ngan. Ye in betanga ki atu bet la iweta panga.”

18 Ngan nen le tool turana bulbulini tani, in ikaua kase in a ila pang ye tool kuto mai ke patokongo tani, a la iwete panga nen, “Ai, Paulu yo inepe rumu dook tiap kidi talnga dikidiki lono i, in ikiu au la iwete pau bet akaua kase tamoto i a bet iman pang yong. Ye in betanga ki atu bet man iweta pong.”

19 Motong la tool kuto mai ke patokongo tani, in idede kase tamoto tani in bene a yeru leu tila manga mooloo kasin, inbe itoru nen, “Oo, kuwete. Soo betanga kiong bet kuweta pau i?”

20 Motong la kase tamoto tani in iyei ne, “Di Yuda ngo tiraua betanga bet ole man titorong a nen ngan mongmong nga, ngan kouo Paulu a bet idu ikodo dama kidi tooltool kuto maimai kidi Yuda. Ngan ole tikap llungunu yong a tiwete nen, bet Paulu idu a nen ngan du di kuto maimai tina ngan titor panini dook mulu ye betanga ki ngan.

21 Bong ken kulongo betanga kidi a kutoo be. Ngan di tooltool kidi kapala yo kinkatingi kidi illoso sangaul pai nga, ngan la tipamede betanga a tiwete moolmool le ete, bet ole tikan so le tiyin ran tiap, inbe tinepe nen le lo tiraumata Paulu a imata nga. Le dookoot nga di tinepe inbe tinamong bet le kumalum ye betanga kidi.”

22 Motong la tool kuto mai ke patokongo tani in iwete pang kase tamoto tani bet ila, inbe iwete panga nen, “Ken kula ngan kuwete pang tool sa ye yo man kupaposo betanga i pau, ngan be.”

Tidiki Paulu Mulu A Idu Pang Sisaria

23 Kase tamoto tani in ila, motong la tool kuto mai ke patokongo tani, in ikiu di tooltool turadi bulbulidi ru ke patokongo a timan man iwete pang di nen, “Ai, nga ole angru kakap di tooltool ke patokongo ben 200, inbe di tooltool ke patokongo yo tidada ye asara yo oos nga, ngan ben 70, inbe di tooltool ke patokongo yo tipatoko ye yu nga, ngan ben 200 lapau. Ngan kawete pang di a tika rata so

kidi, ole bong katai, ye so ben ke matana limi be pai nga, ngan ole kadu pang malala mai Sisaria.

²⁴ Ole kakarata di oos pattu pang Paulu lapau bet iwur ye, a bet nen ngan kakauu dook le du kataru ye Pilek yo di tooltool ke Rom titaru bet matan kala tana mai i.”

²⁵ Motong la tool kuto mai ke patokongo tani in iwodo rau atu nen,

²⁶ Kuto mai Pilek, au Kolodius Lisias awodo rau naiti, inbe ayawari le ipa ye lo ponana kiau pong.

²⁷ Ngan tool i, di Yuda titokolani a tiparama bet tiraumate a imata. Bong ngan alongo betanga ben ye in ene iken ye rau ke Rom le ye in tool ke Rom, ngan la le aye di tooltool kiau ke patokongo amloni, inbe amkauu a ampamule ye di nga.

²⁸ Ngan au i lok bet apusye betanga moolmool yo a le di Yuda tikapge bet tiweteweta a tipaposi ye busunu ki nga, le nga akauu a idu ye ni ke gaongo kidi kuto maimai kidi.

²⁹ Le nga adu a du ator di nga, ngan tisopo koodi panga ye betanga kapala yo ke wer kidi nga. Bong so sa dook tiap la tool i ikapsap ye a bet taraumate le imata, too bet tataru lo ye rumu dook tiap kidi talnga dikidiki lono ye i, in tiap.

³⁰ Ngan nanga, yeiso bet alongo yo tiraua betanga atu a iken sollono bet ole tiraumata tool i a imata nga, ngan la le palbe leu be ayawari a isila pang yong nga. Inbe awete pang di tooltool tina yo bet tiweteweta a tipaposi ye busunu ki nga, ngan bet di tapdi lapau sila tiwete betanga kidi nga pong, a nen ngan lom galanga ye soo betanga

yo tikadoni ye, a le bet tipatokode lo ikodo ye ni ke karatanga betanga nga.

³¹ Motong la di tooltool ke patokongo tina ngan titoo betanga ke tool kuto mai kidi, inbe tikaua Paulu a tiye tipa ye bong tani in a tidu pang ye malala mai Antipatius.

³² Tidu du tiken le mongmongini ki, motong la di tooltool ke patokongo yo tipa tana nga, ngan timulu a tilo pang ye rumu kidi yo iken Yerusalem ngo. Inbe di tooltool ke patokongo yo tidada ye oos nga, ngan tikaua Paulu a tiye tidu pang malala mai Sisaria.

³³ Ngan tidu pombe Sisaria, motong la tikaua rau tani in pang tool kuto mai tani yo Pilek i, inbe titara Paulu lapau a sila inepe dama ke tool mai tani.

³⁴ Le nga tool kuto mai tani in ikinkata rau tani a imot, motong la itoro Paulu nen, “Ai, ong i tool ke soo tana mai?”

Ngan Paulu iyei ne, “Au i tool ke Silisia.”

³⁵ Motong la tool kuto mai tani in iyei ne, “Ole kunam le kene yo di tooltool yo bet tiwetewetong a tipaposong ye busunu kiong ngan tisi pombe ngan, ngan la bet alongo betanga kiong nga.” Motong la tool kuto mai tani in iwete a tikaua Paulu lo titaru ye rumu maiyoko ke Erot yo ire i, in lono, a bet matadi kala.

24

Paulu Ikodo Dama Ke Pilek Ye Ni Ke Karatanga Betanga

¹ Paulu tani in du inepe, le nga ke limi iman a ila, motong la tool kuto mai ke paroranga so pang

Maro yo ene Annias i, in iye di tooltool maimai kidi Yuda pattu, inbe tool lo galanga atu ke wer kidi Rom yo ene Tetulas i, in iye di tisi pang Sisaria. Di ngan tisi bet si tipatokodo Paulu dama ke tool kuto mai Pilek, inbe tiweteweta a tipaposi ye busunu ki nga.

² Tisi, motong la kene yo tool kuto mai tani in ikiui Paulu a ilo ye in nga, ngan le Tetulas tani in imadit le lo ikodo, inbe iwete panga ye Paulu nen. Iyei ne, “Tool mai Pilek, ye kene yo kuyei tool kuto mai ye in nga, ngan ong in kulonam Yuda dook mata le amnepe ye lo silene dook mata san, le patokongo le so dook tiap sa bet pombe pang yam, ngan tiap. Inbe kuyei dada dook mata pam, le kulon di tooltool kiam a kukarata so alunu kaiye yo mugu ngan iken dook tiap nga le dook mata mulu.

³ Ngan nen le amkamata so tina yo kuyei nga, ngan le lomam dook mata kaiye, inbe amwete lo ponana kiam mai san pong.

⁴ Bong ole nen ngan ayolo betanga mata le ayakalong. Le au i lok bet atorong a bet lom dook mata pam nga, ngan kulongo betanga kiam modono nga.

⁵ “Am nga ampusye tool i ben ye in tool ke geingi moonoo. Le ye in la ipa bet ipamadit malmal le patokongo kataunu ye di tooltool ke Yuda yo tinepe ye ni mai i le imot nga. Inbe ye in la imugu pang di tooltool yo tigege dada moolmool kiam Yuda a la tiyeie budanga san yo tiwete ene ye di Tooltool ke Nasaret i.

⁶⁻⁷ Inbe ye in ikapge bet igarungu bareme mai ke sungunu, a nen ngan giri leu ye Maro matana i,

ngan la le amkauu a amparama nga.*

⁸ A nen ngan ole ong taum kutor panini, ngan ole lom galanga dook ye ye taunu betanga ki ye so tina le imot yo amkauu se ampatokode ye ni ke karatanga betanga, inbe awete pong ye nga.”

⁹ Tetulas iwete nen a imot, motong la di Yuda tina ngan tikata suanga ye betanga ki a tiyei ne, “Betanga tina le imot yo Tetulas in iwete nga, ngan moolmool.”

Paulu Iwete Betanga Ki Pang Pilek

¹⁰ Di Yuda tina ngan tiwete nen a imot, motong la tool kuto mai tani in iyei tomonai ye bene pang Paulu bet iwetewete. Motong la Paulu iwete panga nen, “Au i lok galanga nen, ye rai alunu kaiye la kuyei tool ke karatanga betanga pang di tooltool ke Yuda tina nga le imot nga. Ngan nen le au i lok ponana kaiye bet akodo dama kiong, inbe arau betanga kidi.

¹¹ Kumata bet kutor panin di tooltool nga, ngan ole lom galanga pattu leu nen. Ye kene yo alo pang Yerusalem bet lo asung ye in nga, ngan le so ben ke sangaul be ru leu la iman a ila koot nga.

---

* **24:6-7** Di tooltool kapala yo lodi galanga ye Rau ke Maro nga, ngan lodi tar nen, bet betanga damono kasin mulu la iken ye arono 6 le 7 nga. Ngan betanga tani in nen: *Am nga lomam bet ampatokodo tool i lo ikodo dama kidi kuto maimai kiam ye wer yo kiam nga, bong tool kuto mai yo matan kala di tooltool ke patokongo i, in iye di tooltool ke patokongo nga, ngan tisorpapakam inbe tikaua tool i ye bemam. Ngan la le Lisias tani in iwete nen, bet di tooltool sa lodi bet tiweteweta a tipaposi ye busunu ki nga, ngan timan pang yong bet man kulongo betanga kidi.*

¹² Ngan alo nga, ngan le di Yuda nga tikamatau pa bet aye tool sa amparsu ye betebetanga koon-goo lono ke bareme mai ke sungunu pitiap. Inbe tikamatau pa bet asokkara di tooltool sa lodi a tikap malmal pang di diedi ye rumu kidi Yuda ke gaongo in lono, too ye ni sa ye malala mai ni, ngan tiap lapau.

¹³ Ngan nen le betanga kidi yo dookoot nga se tisopo koodi ye pau ye ni ke karatanga betanga nga, ngan sa moolmool tiap.

¹⁴ Bong betanga yo moolmool in nen. Au i atoo Dada ke Yesu yo tiweta ye budanga san i. Inbe asung pang Maro yo kidi sasa kiam Yuda i, inbe atara lok medana ye betanga ke wer ke Mose, inbe ye betanga kidi Maro koonoo yo tiwodo nga, ngan le imot.

¹⁵ Ngan dawa ben di ngan titar matadi a tinama Maro bet ipamadit di tooltool yo timmata koot nga, ngan gaongo leu, au lapau atar matak a anamu bet ipamadit di tooltool yo noonoodi inbe di tooltool yo dook tiap nga, ngan a timadit mulu nga.

¹⁶ Ngan nen le kanakana nga, ngan akapge bet le atoo dada dook mata yo lok wetewete ye bet atoo nga, ngan ye Maro matana, inbe ye di tooltool nga matadi lapau.

¹⁷ “Ngan au i adu anepe ye malala kapala ye rai alunu kasin, motong la amulu a along a alo pang Yerusalem nga, ngan alo bet lo akap pat le so pang di tooltool kiau yo ballingadi tiap nga, inbe akap so kapala pang paroranga lapau.

¹⁸ Ngan au i lok bet alo bareme mai ke sungunu lono, le nga atoo dada yo bet akarata tinik le

igalanga dook mata ye Maro matana in a imot, motong la alo pang bareme mai ke sungunu lono. Le ye kene tani in tikamatau yo anepe koongoo lono ke bareme mai ke sungunu nga, ngan ayei urata ke paroranga so. Bong ye kene tani in aye di tooltool malala mai sa amnepe, too aye di tooltool sa amparsu a koomam ngaungaube, ngan tiap lapau.

¹⁹ Bong ngan di Yuda kapala yo tipa ke tana mai Esia a tise nga, ngan di la se tikau au a tiparamau nga. Le kumata bet di ngan kadi betanga sa pau nga, ngan dookoot nga di tapdi tise a se tikodo dama kiong, inbe tiwetewetau pong a tipaposau ye busunu kiau.

²⁰ Kumata bet tiap nga, ngan di tooltool tina yo tinepe lapau ye kene yo akodo dama kidi tooltool kuto maimai kidi Yuda ye ni ke karatanga betanga nga, ngan bet nen nga, ngan di tapdi tise a se tiwete pong ye soo busunu yo akapsap ye i.

²¹ Ngan au i lok tar bet betanga atu yo aweta i, in la o lodi ponana ye tiap i. Ye kene tani yo lo akodo kataunu kidi ye in nga, ngan awete le kook maimai nen. Ayei ne, 'Au i atara lok medana nen, bet di tooltool yo timmata koot nga, ngan ole timadit mulu. Ngan ye punu in la le dookoot nga tikau au se akodo dama kiang ye ni ke karatanga betanga i.' "

²² Ngan Pilek tani in lon galanga dook mata ye momo kidi tooltool yo titoo Dada ke Yesu nga. Ngan nen le nga Paulu iwetewete a imot, motong la idiki lal ke karatanga betanga tani in pang dama, inbe iwete pang di Yuda nen, "Nga ole kanam kasin, le kene yo bet tool kuto mai ke

patokongo yo Lisias i, in isi, ngan la bet akarata betanga kiang i nga.”

²³ Motong la iwete pang tool turana bulbulini ke patokongo atu bet ikaua Paulu mulu lo itaru lo rumu dook tiap kidi talnga dikidiki lono. Bong ken ikodo kala mata be, inbe imalum pang di tooltool ke Paulu tani bet tikap so man tikap panga a tiloni ye.

²⁴ Tinepe a ke kapala iman a ila, motong la Pilek tani in iye rimana Durusila timan. Ngan Durusila tani in garup Yuda lapau. Le nga timan, motong la Pilek tani in iwanga pang Paulu bet iman a man ilongo betanga ki. Motong la Paulu tani in man iwete pang di ye dada yo bet tatara lodo medana pang Yesu Kirisi ye i.

²⁵ Motong la yeiso bet Paulu idik koonoo mulu a iwete nin dada yo bet taye tool noonoo ye i, inbe ye dada yo bet takaptutidi dook ye nepongo kiidi, inbe ye lal yo Maro itaru bet iyemenai di tooltool ye i, in pang di nga, ngan Pilek tani in ilongo le itattadai. Le nga iyei ne, “Dookoot! Ole kugegam a kula ngan. Le kene atu bet akamata lal sa dook mata nga, ngan la bet awanga pong mulu a kuman nga.”

²⁶ Pilek tani in iwete nen, motong la inepe a itar tinini pang Paulu. Ngan iyeisa ole Paulu ikaua kan pat sa bet ipallumu ye, a nen ngan lono dook mata a imalum panga, ngan ipadua ye rumu dook tiap a ila. Ngan nen le nga ye ke alunu kaiye la iwanga pang Paulu bet iman a man yeru tiwetewete nga.

²⁷ Tinepe le nga rai ru iman a ila, motong la Posius Pestus bet ilono Pilek a ikoli ye urata ki. Le nga Pilek tani in lono bet iyei di Yuda tina a

nen ngan lodi ponana ye, le igege Paulu sila inepe rumu dook tiap kidi talnga dikidiki in lono.

25

Paulu Iwete Bet Sisa Ilongo Betanga Ki

¹ Pestus tani in se pombe a matan kala tana mai Yudia. Le nga inepe a ke tol iman a ila, motong la imadit a ipa ke malala mai Sisaria, a ilo pang Yerusalem.

² Ilo, motong la di tooltool maimai ke paroranga so pang Maro tiye di tooltool maimai kidi Yuda ngan tilo pang ye bet lo tiwetewete Paulu panga a bet tipaposi ye busunu ki nga. Ngan tilo le lo tikodo dama ke Pestus tani, inbe tiwete tootoo panga nen.

³ Tiyei ne, “Ai, am nga lomam bet kulonam, inbe kuwanga pang Paulu a ise pang Yerusalem.” Ngan tiwete nen, yesoo bong tiraua betanga bet di tooltool kidi du tiko dada a nen ngan bet ise nga, ngan tiraumate le imata.

⁴ Motong la Pestus tani in iraua betanga kidi nen, “Paulu ni ngo inepe ye rumu dook tiap kidi talnga dikidiki lono Sisaria. Le au tauk i nga se anepe le mooloo tiap, inbe ole amulu a adu pang Sisaria.

⁵ Le bet nen nga, ngan ole aye di kuto maimai kiang ngan sa amdu, a nen ngan bet Paulu tani ni iyeie so sa le ikapsap ye nga, ngan ole tikauu lo ikodo ye ni ke karatanga betanga nango.”

⁶ Pestus tani in iwete nen, le nga iye di tinepe ye so ben ke limi be tol, too ke sangaul a imot, motong la imulu a idu pang Sisaria. Le nga du inepe le mongmongini ki, motong la ilo iwur ye kakawa ki

ye rumu ke karatanga betanga, inbe iwete bet la tikaua Paulu a iman lo ikodo dama ki.

⁷ Ngan kene tani in tikaua Paulu a ilo, motong la di Yuda tina yo tipa ke Yerusalem a tisi nga, ngan man tikodo le tigaliu, inbe tiwete betanga dook tiap matana matana alunu san a tisopo koodi panga ye. Bong ngan mala bet tipapos betanga kidi tina ngan punu sa pang Pestus bet nen ngan lon galanga ye bet betanga kidi tina ngan sa moolmool, ngan tiap.

⁸ Motong la Paulu tani iraua betanga kidi nen, “Au i ayei toko busunu sa le adada wer kidi Yuda pono, ngan tiap. Inbe ayeie busunu sa bareme mai ke sungunu lono, too pang Sisa, ngan tiap lapau.”

⁹ Paulu tani in iwete nen, bong ngan Pestus lono bet iyei di Yuda tina a lodi ponana ye. Ngan nen le nga itoro Paulu nen, “Oo, ong i lom dook mata bet kulo Yerusalem lo kukodo dama kiau ye ni ke karatanga betanga, inbe akarata betanga kiong tina ngan nango, too tiap?”

¹⁰ Motong la Paulu iwete panga nen, “Tiap! Rumu yo dookoot nga au i akododo ye i, in rumu ke Sisa ke karatanga betanga. Ngan ni ataleu i, la ke bet kulongo betanga kiau a kukarata ye i. Ngan ong in lom galanga nen, au i ayei toko busunu sa pang di Yuda, ngan tiap.

¹¹ Ngan nen le kumata bet ayeie busunu sa ke bet amata ye nga, ngan dook mata, o amata. Bong kumata bet betanga tina yo di Yuda nga tiwetewetau pong ye ngan bet moolmool tiap nga, ngan tool sa o ke bet itarau la bedi, ngan tiap. Le au i lok bet

Sisa ye taunu la bet ilongo betanga kiau i.”*

¹² Paulu iwete nen a imot, motong la Pestus tani in iwetewete pang di tooltool ki yo bet tikata suanga ye a tikap lo galanga panga ngan a imot. Motong la iwete pang Paulu nen, “Ai, kuwete lom bet Sisa la bet ilongo betanga kiong i, ngan dook mata. Ole kudu pang ye Sisa.”

Pestus Iwetewete Pang Tool Kuto Mai Yo Agiripa I

¹³ Tinepe le nga ke kapala iman a ila, motong la tool mai yo Agiripa i, in iye lini garup yo Benaisi in yeru tisi pang Sisaria bet si tiwete lo ponana kidi pang Pestus.

¹⁴ Ngan tina tisi le si yeru tinepe ye ke alunu la Sisaria nga, le nga Pestus tani in iwete tomonai betanga tina ke Paulu ngan pang tool kuto mai tani. Ngan iwete nen, “Tool atu yo Pilek ikauu mukot a itaru lo inepe rumu dook tiap kidi talnga dikidiki lono i, in ye naii la inepepe go rumu dook tiap tani lono i.

¹⁵ Ngan ye kene yo alo Yerusalem ye in nga, ngan di tooltool maimai ke paroranga so pang Maro, tiye di tooltool maimai kidi Yuda nga, ngan tiweteweta a bet tipaposi ye busunu ki. Le nga titorau bet awete dook, a nen ngan tiraumate.

¹⁶ Bong ngan araua betanga kidi nen. Ayei ne, ‘Am Rom nga, ngan momo kiam sa iwete bet am-raumata sorok di tooltool nen tiap. Kumata le tool

---

* **25:11** Sisa in tool mai kidi Rom yo matan kala tana maimai kapala yo iken potai pang tiek somai yo tiwete ene ye Mediteranian i. Inbe Sisa tani in ye taunu itar di tooltool maimai kapala a matadi kala tana maimai tina yo malala mai Rom in imugu pang di nga.

kan betanga sa bet ye taunu koon sua ye nga, ngan ole lo ikodo dama kidi tooltool yo bet tiweteweta a tipaposi ye busunu ki nga, ngan mugu a irau betanga kidi tina ngan.’

¹⁷ “Ngan nen le kene yo amulu a asi pang Sis-aria ye in nga, ngan aye di tooltool tina ngan amsi. Ngan amsi le anam tiap, bong amsi le mongmongini ki, inbe alo awur ye kakawa kiau ye rumu ke karatanga betanga, inbe awete pang di tooltool pattu bet la tikaua tool tani a iman.

¹⁸ Ngan ise, motong la di tooltool tina yo bet tiweteweta a tipaposi ye busunu ki nga, ngan timadit a bet tiweteweta pau. Le nga ayeisa ole tipaposi ye dada dook tiap sa yo iyei nga, ngan tiap sa.

¹⁹ Bong tiye tool tani in tiparsu ye betanga ke sungunu kidi, inbe ye tool atu yo imata koot i. Ngan tool tani yo imata i, in ene la Yesu i, bong ngan Paulu tani iwete bet imadit mulu ye ni ke matenge oo.

²⁰ Ngan au i lok bet le apusye betanga i punu dook, bong asak ye. Nen le atoru nen, ‘Ong i lom dook mata bet kulo Yerusalem lo kukodo dama kiau ye ni ke karatanga betanga, inbe akarata betanga kiong tina ngan nango, too tiap?’

²¹ Ngan ator nen, bong ngan Paulu tani in iwete bet ye ni lono bet sila inepe nango la rumu dook tiap kidi talnga dikidiki lono ngo, le lo Sisa ye taunu la bet ilongo betanga ki i. Motong la awete panga bet sila inepe dookoot la rumu dook tiap lono ngo, le apusye dada sa, ngan la bet ayawari a idu pang ye Sisa nga.”

²² Ngan Pestus tani in iwete nen a Agiripa ilongo,

motong la Agiripa iwete panga nen, “Ai, au tauk i lok bet alongo betanga ke tool ni pa.”

Motong la Pestus iyei ne, “Ngan dook mata, ole mongmong ngan, lo ngan bet kulongo betanga ki kooti.”

Paulu Lo Ikodo Dama Ke Agiripa

²³ Tinepe le nga mongmongini ki, motong la Agiripa tani in iye Benaisi titar moro kidi yo dook mata nga, inbe yeru tiye di tooltool kuto maimai yo matadi kala di tooltool ke patokongo nga, inbe di tooltool maimai ke malala mai tani, ngan tilo pang rumu ke gaongo lono. Motong la Pestus tani in iwete a la tikaua Paulu a iman nga.

²⁴ Iman, motong la Pestus iwete nen, “Tool kuto mai Agiripa, inbe ang di tooltool le imot yo dookoot man amyang tanepe ni nga, ngan kaka-mata tool i. Di tooltool ke Yuda le imot yo tinepe Yerusalem, inbe yo tinepe ni nga, ngan tikapge bet tiweteweta a tipaposi ye busunu ki. Le di le imot bet koodi pau, a tiwete nen, ‘Kuraumata tool in le imata, bong inepe matana rere mulu be.’

²⁵ Di Yuda tina ngan koodi pau nen, bong ngan akamata ben iyei toko so sa dook tiap yo ke bet tiraumate ye a imata, ngan tiap. Bong ye taunu lono bet Sisa la bet ilongo betanga ki i. Ngan la le awete bet ole ayawari a idu pang Rom nga.

²⁶ Bong ngan lok galanga tiap, ole betanga nangi moolmool bet awode lo ye rau a ayawari pang tool mai kiidi i. Ngan la le tool kuto mai Agiripa, katai nga akaua tool i bet se ikodo dama kiong kuye di tooltool kapala nga le imot. Le nga ole talongo betanga ki, inbe tasere dada dook tiap

nangai yo ikapsap ye i, a bet nen ngan lok galanga dook ye betanga ki yo bet awodo ilo ye rau nga.

²⁷ Kumata le bet ayawara sorok tool talnga dikidiki yo nen ngan atu bet idu, inbe awodo toko betanga yo tiweteweta a bet tipaposi ye busunu ki ngan sa ye rau a ayawari pa ye tiap nga, ngan au i akamata ben in dada dook tiap.”

26

Paulu Iwete Betanga Ki Pang Agiripa

¹ Motong la Agiripa iwete pang Paulu nen, “Oo, dookoot nga amalum pong bet ong taum kuwete betanga kiong ngan.”

Motong la Paulu iyitmaka bene, inbe imadit a iwete betanga yo bet ye taunu ikata suanga ye nga, ngan le iwete nen. Iyei ne,

² “Tool kuto mai Agiripa, au i lok bet arau betanga kidi Yuda yo tiwetewetau pong a bet tipaposa ye busunu kiau nga. Ngan nen le au tauk i lok dook mata ye yo katai ngan tikau au se akodo dama kiong, inbe awete betanga kiau pong a nen ngan kulongo nga,

³ yesoo ong in lom galanga dook ye momo le dada kiam Yuda nga le imot. Inbe lom galanga ye so yo am nga amwetewete ye a amparsu ye i, in lapau. Ngan nanga, au i atorong bet kuwur moonoombe, inbe kutar talngam dook a kulongo betanga kiau yo bet awete nga, ngan dook le imot.

⁴ “Di Yuda nga, ngan di le imot lodi galanga ye dada kiau ye kene yo au kase go inbe aye di rara kiau amnepe ye malala kiam, le se along a lo anepe Yerusalem nga.

⁵ Ngan mukot yege a iman nga, ngan au i lodi galanga yau oo. Le kumata bet lodi nen nga, ngan dook mata ke bet di tapdi tiwete pong ye dada kiau. Di ngan lodi galanga yau nen, ye kene yo au kase paunu go nga, ngan au i ayei ben di tooltool ke Paresi tina ngan atu. Ngan di tooltool yo tinepe ye budanga ke di Paresi nga, ngan tillos di Yuda kapala, yesoo di ngan tiyei urata mai san ye yo bet titoo wer ke Maro ngan dook mata le imot nga.

⁶ Le dookoot katai se akodo ye ni ke karatanga betanga nga, yesoo au i atar matak, inbe anam ye soo so yo Maro ipamede betanga medana pang di sasa kiam ye mukot i. Ngan ye punu in la tipatoko-dau dama ke di tooltool ke karatanga betanga ye i.

⁷ Le betanga tani in la di rara kiam Yuda yo sangaul be ru nga, ngan tisung pang Maro ye ke le bong tina yo kanakana nga, inbe titar matadi a tinam ye betanga tani in kanono bet pombe moolmool nga. Le tool kuto mai Agiripa, ngan au i atar matak, inbe anam ye so tani in lapau. Ngan ye punu in la le di Yuda tiwetewetau a bet tipaposau ye busunu kiau ye i.

⁸ Le nga gelei, bet ang tooltool kapala nga, ngan lomu tar bet o ke bet Maro ipamadit di tooltool yo timmata koot nga, ngan mulu ye ni ke matenge, tiap nga?

⁹ “Mugu ngan au lapau lok mede bet ole ayei gogo dada matana matana yo nen nga, a nen ngan arautoo Yesu ke Nasaret in ene ye.

¹⁰ Ngan le dada tina ngan lo ayei nango la Yerusalem ngo. Motong la di tooltool maimai ke paroranga so pang Maro ngan timalum pau, ngan le atar gogo di tooltool alunu ke Maro la tilo rumu

dook tiap kidi talnga dikidiki lono nga. Inbe ye kene yo di kuto maimai tina ngan tiraua betanga bet tiraumatamata di a timmata ye in nga, ngan au lapau ataula ye di a awete bet tirau di tooltool tina ngan a timmata.

¹¹ Ngan nen le kanakana ngan apa a alo ye rumu kidi Yuda ke gaongo in lono, le ngan alo ye san a ayemenai di tooltool tina, inbe akapge bet ayei di a nen ngan di tooltool tina ngan tiwete betanga dook tiap a tikan paseme Yesu ye. Inbe au i katek malmal pang di dook tiap, le apa a ala ye malala maimai yo iken ni mooloo nga, ngan la asere di a bet nen ngan agarung di ye yo titoo Yesu nga.”

Paulu Igasa Ye Yo Le Iyei Yesu Galiunu Nga

¹² Motong la Paulu iwete mulu nen, “Ngan tina di tooltool maimai ke paroranga so pang Maro tipamede betanga inbe timalum pau nga, motong la kene atu ngan tiwangau bet ala pang malala mai Damaskas nga.

¹³ Atoo, tool kuto mai Agiripa, ngan apa le ala dada ngan kemai bulana ye so ben ke matana sangaul be ru, inbe akamata so ben sul lulngana ipa ke lang katene a isi le si ilangarai au. Ngan sul tani, in lulngana gurana san le illoso ke lulngana, le isi le si ilangarai au ipa ye di tooltool tina yo aye di ampa nga.

¹⁴ Le nga am le imot bet ammol du tana. Motong la alongo tool atu kalngana iwete pau ye di Ibru koodi, a itorau nen, ‘Saolo, Saolo, nga gelei a bet kugarungau nga? Ong taum i nga kouo masngana pong ye yo kukiki so matana mata i nga.’

¹⁵ “Alongo tool tani in iwete pau nen, motong la ayei ne, ‘Tool Mai, ngan in ong sei?’

“Motong la Tool Mai tani in iwete nen, ‘I au Yesu tani yo bet kugarungau i, in naiti.

¹⁶ Bong kumadit a kukodo. Dookoot nga au i asi pombe pang yong nga, ngan bet si apootong a nen ngan kuyei ben kapraingi kiau a kutoko urata kiau. Ngan nanga, ong in ole kuwetewete pang di tooltool ye so yo dookoot kumata nga, inbe ye so kapala yo bet pang dama ni ngan apitnai pong nga.

¹⁷ Ngan au i ole matak kalong dook ye di tooltool kiong taum, inbe ye di tooltool yo tipa ye rara kidi Yuda tiap nga, ngan lapau, le ke bet tiyei dada dook tiap sa pong, ngan tiap. Le au i la bet awangong a kula pang ye di i,

¹⁸ a bet nen ngan la kupere matadi, a nen ngan tiwala muridi pang ni yo todo lono i, inbe tiportak lodi a man tinepe ye ni yo galangana i. Inbe awangong pang di a bet nen ngan la kulon di a tigege gurana ke tool dook tiap Satan yo tinepe parmana i, inbe kop di a man titoo Maro. Le kumata bet titara lodi medana pau nga, ngan ole agiri sennene kidi, inbe di ngan timan man tinepe kataunu kidi tooltool ke Maro yo ipootoo di panga ye taunu nga.’

¹⁹ “Ngan nen le tool kuto mai Agiripa, au i akamata so yo ben mianga ipa ye malala ke Maro a isi i, le ke bet asak betanga ki tiap.

²⁰ Le amadit ye urata kulkulunu nga, ngan le awetewete betanga ke Maro pang di tooltool ke Damaskas mugu a imot, motong la alo Yerusalem lo awetewete betanga ke Maro pang di tooltool ke

Yerusalem, inbe ye ni kapala yo iken ye tana mai Yudia nga, inbe pang di tooltool yo tipa ye rara kidi Yuda tiap, ngan lapau. Ngan le awete pang di nen, 'Kaportak lomu, inbe katara lomu medana pang Maro. Inbe katoo dada dook mata yo ke Maro nga, a bet nen ngan di tooltool tikamatang nga, ngan tikilalang ben ang ngan kaportak lomu moolmool oo.'

²¹ Ngan betanga nga la au i awete nga. Ngan ye punu in la le di Yuda tikau au a tiparamau koongoo lono ke bareme mai ke sungunu, inbe tikapge bet tiraumatau ye i.

²² Bong ngan Maro ilonau le au i anepe dook mata san ye ke tina yo kanakana nga le imot le se dookoot katai nga lapau. Ngan nen le dookoot nga se akodo ni nga, ngan bet se awete pang di tooltool yo edi maimai tiap nga, inbe pang di tooltool yo edi maimai nga, ngan lapau. Au i o ke bet awete betanga san pang tiap, bong bet awete tootoo pang ye betanga tina yo mugu ngan di Maro koonoo tiye Mose tiwetewete pang di ye bet ole so nen ngan pombe nga.

²³ Ngan di Maro koonoo tina ngan tiye Mose tiwete nen, 'Kirisi ole isolo masngana mai a imot, lo ngan bet Maro ipamaditi le imugu pang di tooltool yo bet timadit mulu ye ni ke matenge nga. Inbe ye la bet ole iwetewete pang di Isrel, inbe di tooltool yo tipa ye rara kidi Yuda tiap nga, ngan ye dada yo Maro bet ikap di a ipamulu di ye i.' "

Paulu Iwete Pang Agiripa Bet Itara Lono Medana Pang Yesu

²⁴ Paulu tani in iwetewete pang di tooltool tina ngan nen go, inbe Pestus isulukati a iwete nen. Iyei ne, “Paulu! Ong in kuyei kapa! Lo galanga kiong yo mai mata i, in la iyei ong a le kuyei kapa ye i.”

²⁵ Motong la Paulu iraua betanga ki nen, “Atoo, tool mai Pestus, au i nga ayei kapa tiap. Betanga yo awete nga, ngan moolmool, inbe lok galanga ben nga betanga dook mata ngan la awete nga.

²⁶ Ngan tool kuto mai Agiripa in lon galanga dook ye so le imot yo awetewete ye nga. Ngan nanga, au i atattadai tiap, bong awete pobe panga, yesoo au i lok galanga nen, so tina le imot yo awetewete ye nga, ngan sa yo iko le lon galanga ye tiap, ngan tiap. Inbe ye in lon galanga ye betanga kiau nga le imot, yesoo so tina ngan pombe sollono tiap.”

²⁷ Motong la Paulu iwete pang Agiripa nen, “Tool kuto mai, ngan kutara lom medana ye betanga kidi Maro koonoo lapau, too tiap? Au i lok galanga nen, bet ong in ngan kutara lom medana ye.”

²⁸ Paulu tani in iwete nen, motong la Agiripa itoru nen, “Ai, nga gelei? Lom tar bet ye manga modono kasin leu nga, ngan ole kuyei au le ayei ben tool ke Kirisi, too?”

²⁹ Motong la Paulu iraua betanga ki nen, “Ngan dookoot, bet manga modono nga too manga mooloo, bong ole apatarau pang Maro nen, bet kuye di tooltool yo dookoot katai ngan kalongo betanga kiau nga, ngan ang le imot ole katara lomu medana panga lapau le kayei dawa ben au i. Bong au i lok bet tipau kemu le bemu ye ooroo

medana, inbe titarang lo kanepu rumu dook tiap kidi talnga dikidiki lono be.”

³⁰ Paulu iwete nen, motong la tool kuto mai tani yo Agiripa i, in iye tool mai Pestus ye Benaisi, inbe di tooltool yo tiye di tiwurur nga, ngan di le imot timadit,

³¹ inbe tigege rumu lono tani in a tila. Le nga tipa a tila, motong la di tapdi tiwetewete nen, “Tool ni iyei toko so sa dook tiap yo ke bet tiraumate ye a imata, too ke bet titaru lo inepe rumu dook tiap kidi talnga dikidiki lono ye, ngan tiap lapau.”

³² Motong la Agiripa tani in iwete pang Pestus nen, “Nga dook mata ke bet kupadu tool ni si tana a ila, bong ki la ye taunu iwete bet ole nen ngan Sisa ilongo betanga ki nga.”

27

Paulu Ikooi Ye Ookoo A Bet Idu Pang Rom

¹ Ye kene tani in tikarata betanga yam bet ole amkaua ookoo sa, inbe amkooi ye a amdu pang tana mai Itali. Ngan le tisukete Paulu tani in iye di diene kapala yo tinepe ye rumu dook tiap kidi talnga dikidiki lono nga, ngan la Yulies bene. Ngan Yulies tani in tool turana bulbulini ke patokongo, inbe ye in iyei kuto mai pang budanga atu yo tiwete edi ye Di Tooltool Ke Patokongo Ke Sisa nga.

² Ngan ookoo tani yo amyiri lo pono i, in ookoo ke malala mai Adaramitium. Inbe ookoo tani in bet ikooi a idewe launu ke malala yo iken ye tiek ke tana mai Esia nga. Motong la tiruku ooroo a bet amkooi a amdu nga, ngan le Aristakus ke malala mai Tesalonaika yo iken ye tana mai Masedonia i, in iyiri lapau a amye amdu.

³ Le nga amkooi ye ke tani le lo mongmongini ki nga, ngan le la amsolo ye malala mai Saidon. Ngan Yulies tani in iyei dada dook mata pang Paulu, le nga imalum panga bet idi tana di ikamata di tooltool ki, a bet nen ngan tiloni ye so yo imaka ye nga.

⁴ Amnepe kasin nango, motong la amgege Saidon a bet amkooi mulu a amdu nga, ngan le amtoo kooingi dadana tiap, yesoo amsosala eng lapau. Le nga amkooi kataunu ye motmot Saipras, inbe tana pu a amla.

⁵ Amkooi a amla, motong la bet amkooi a amdu nga, ngan le amsautu tiek yo potai pang ye tana ke Silisia le Pampilia i, inbe amkooi le du pombe ye malala mai Maira yo iken ye tana mai Lisia i.

⁶ Ngan du amsolo nango, motong la tool turana bulbulini tani in ikamata ookoo atu ke malala mai Aleksandia in idaudau. Ngan ookoo tani in bet ikooi a idu pang Itali, le tool mai tani in ikau am la amyiri ye a amdu.

⁷ Ngan le amkooi mosmos ye ke alunu, yesoo eng mai la ipa ke dama a amsosali i. Le nga amkooi a amdu potai ye malala mai Nidas, bong ngan eng mai san le ke bet amsosali, inbe amkooi popobe pang dama tiap. Ngan nen le nga amportaka ookoo, inbe amkooi a amla pang ye motmot Kirit potai pang ye matana ke Salmone. Ngan le amkooi so le la amkoo ye motmot tani in kapala ki.

⁸ Amla ke motmot tani in kapala ki, motong la amkooi mosmos a amdada tana le le la pombe ye ni atu yo tiwete ene ye Launu Dook Mata i, in iken potai pang ye malala mai Lasia.

⁹ Ngan tina amkooi mosmos nen le ke alunu

iman a ila, inbe lal maiyoko kidi Yuda ke sapanga ye kaningi in imot oo. Ngan nen le amlo ye lal yo bet eng tani in imadit le dook tiap yege i, le nga Paulu ikap betanga pang di tooltool tina ngan nen.

¹⁰ Iyei ne, “Di tamoto nga, kapalongo! Au i akamata nen, kumata le bet takooi dookoot nga, ngan ole tapusye lal dook tiap, le ookoo kiidi ole perbe, inbe burum le so alunu la bet ilene nga. Inbe idi nga ole tallede lapau.”

¹¹ Paulu iwete nen, bong ngan tool turana bulbulini tani in ilongo betanga ki tiap. Bong itoo betanga ke koddenge ke ookoo, inbe ke ookoo tamana.

¹² Ngan launu tani yo amdau ye i, in launu dook mata ke bet ookoo idau, inbe iko dook ye yoro, ngan tiap. Ngan nen le nga di tooltool yo tinepe ookoo pono nga, ngan alunu la lodi bet amkooi mulu, inbe amgege ni tani in a amla nga. Ngan lodi tar nen, bet amkooi le dook nga, ngan ole amkooi a ampa so le la pombe ye launu san ke Kirit yo Pinik i, a nen ngan la amko ye yoro, inbe amnaia eng tani in nango le katen si ngan. Ngan launu tani in la isanga yoro le eng yo ipa ke sawa ngan tiap i.

Eng Le Kokor Maimai

¹³ Amnepe nango, le nga karaka ipa surunu mosmos dook mata. Ngan nen le lodi tar bet ole amkooi dook mata le amla ye launu tani yo tiweta i. Le nga tiyaua pat yo tikatte du iparama ookoo i, in se ete, inbe amkooi a amdada tana ke Kirit a amla.

¹⁴ Ngan amkooi a amla le mooloo tiap, inbe yoro mai imadit le gurana san. Ngan yoro tani in ipa ke

motmot Kirit kapala ki ke kono ni a ilong le dook tiap yege.

¹⁵ Ngan tina ampusye eng nen nga, le nga amkapege bet amrookoo kokor ye ookoo tani, inbe amsosala eng a amla, ngan tiap. Ngan nen le nga ampas le amdau leu, inbe eng isuru ookoo tani in a amdu.

¹⁶ Amdu ngan le amkooi ke motmot maitiap yo tiwete ene ye Kauda in murini ke kono. Ye kene tani in du amko kasin ye muru ye motmot tani in murini, motong la amyeyi urata mai a amkapege bet amyiti ookoo kase yo amyole in se ookoo mai pono.

¹⁷ Le nga di loningi ke koddenge ke ookoo tani in tiyiti ookoo kase tani se ete se tipauu ye ooro le imede, motong la tikatte rre le ipa ke ookoo mai tani in parmana, inbe tipauu ye le imede a bet nen ngan iparama. Ngan titattadai bet amkooi a amdu ngan le du amsauloko ye ululu yo iken tiek lono potai pang ye Aprika i, le nga tirau le ke ookoo tani, inbe ampas le amdau bet eng isuram leu a amdu.

¹⁸ Ngan eng tani in isuram a amdu nga, ngan dugu le kokor ki maimai leu le tina iwulam dook. Le nga ke tani in imot, inbe amlo ye ke san, motong la di loningi ke koddenge tani ngan timadit a tikatte burum kapala du tiek lono.

¹⁹ Amkooi nen le ye ke tol ki, motong la di loningi ke koddenge tani ngan timadit a tikatte le ke ookoo ngan le ipa ye rre le so ki, ngan du tiek lono.

²⁰ Ngan eng tani in isitoo pa nen a irau am nga, le nga ke alunu yo amkooi ye nga, ngan ke le bong tina yo kanakana nga, ngan le mala bet amkamata toko ke le kanpitiki pitiap yege. Ngan nen le nga

lomam tar nen, nga ole dook yam tiap, bong ole am le imot amllemam.

²¹ Amkooi sorok kaiye ye ke alunu, le nga di tooltool tikan toko so pitiap. Motong la Paulu tani in imadit lo ikodo kataunu kidi tooltool tina, inbe iwete pang di nen. Iyei ne, “Di tooltool kiau nga, kakamata koot? Ngan yo bet kulkulunu nga, ngan kalongo kook le tagege motmot Kirit tiap nga, ngan matin nga le tapusye lal dook tiap i tiap, inbe so sa bet ilene tiap lapau.

²² Bong dookoot nga ole awete pang nen, ken lomu mede leu, yesoo idi nga sa o ke bet ilene tiap, bong ookoo leu la bet ole ilene i.

²³ Au i tool ke Maro, inbe asung panga lapau. Le bong katai a le muntu nga, ngan bangabangana ki atu isi le si ikodo ke gigik,

²⁴ inbe iyei ne, ‘Paulu, ken kutattadai be! Ong in ole du kukodo dama ke Sisa ye ni ke karatanga betanga. Inbe kulongo, Maro ilongo pataraungu kiong oo, le ole iyei dada dook mata pang di tooltool le imot yo kuye di kakooi ye ookoo i nga, le o ke bet sa ilene, ngan tiap.’

²⁵ Le di tooltool kiau nga, ngan ken lomu mede leu, yesoo au i atara lok medana pang Maro bet ole iyei so tina a pombe le imot ben yo iwete pau ye nga.

²⁶ Bong bet nen ngan ole eng isuru ookoo i a tadu le du isauloko ye motmot sa.”

²⁷ Amdaudau le bong sangaul be tol iman a ila, le ye bong sangaul be pai ki in nga, ngan amdaudau ye tiek mai yo Mediterenian i. Le nga bong kataunu ngan di loningi ke koddenge ke ookoo

tani ngan tiyetai ben ookoo o idau a idi potai ye tana oo.

²⁸ Le nga bet titouo tiek, motong la tikaua ooroo ke touanga tiek in a tipadua a idu bet tikamata ole tiek idu lopo go, too tiap. Ngan le tipusye touanga tani in rowo ki ben sangaul ru. Motong la ookoo ikooi kasin mulu pang tana le mooloo tiap, inbe tipadu ooroo tani mulu du. Ngan le tipusye touanga tani in rowo ki ben sangaul be limi leu la idu pang lopo nga.

²⁹ Ngan nen le nga titattadai bet kumata le ookoo ikooi a idi le di isauloko ye ni yo pat ki in nga, ngan ole perbe. Motong la tikatte pat yo bet iparama ookoo nga, ngan pai idu ke ookoo kirini ke mur a bet du iparama ookoo, inbe tipatarau bet palpalbe be ke se ipiti matana tarrai.

³⁰ Ngan tikamata ookoo yo bet di isauloko nga, le nga di tooltool yo tiyei urata ye ookoo nga, ngan lodi kua urata bet ole titarkooledi a tikoo ye ookoo tani. Motong la tiyitmaka ookoo kase yo iken ookoo mai pono i, in du idau, inbe tillung bet du tikatte pat ke ookoo damono a bet iparama ookoo.

³¹ Motong la Paulu imadit a iwete pang tool tu-rana bulbulini tani in iye di tooltool ke patokongo tina ngan nen, “Ai, kumata le bet di tooltool ke ookoo ngo tinepe ye ookoo i tiap nga, ngan ole ang nga kallemu.”

³² Le nga di tooltool ke patokongo tina ngan tisaputu rre yo tiwata ookoo kase tani in ye a iparama i, inbe idau a ila.

³³ Motong la sila tinepe le nga potai bet ke se ipiti matana, motong Paulu iwete le koon mede ye

betanga pang di tooltool tina ngan le imot a bet tikan so pa. Le nga iwete pang di nen, “Atoo, ye ke sangaul be pai yo ila koot nga, ngan lomu madoko le kakan toko kaningi sa ye manga mooloo i tiap, inbe kanepe sorok.

³⁴ Le dookoot nga awete le kook mede pang bet kakan so pa, a nen ngan itokang. Ngan awete pang nen, ang le imot nga, ngan o ke bet so sa igarungang tiap. Ole kanepe dook mata.”

³⁵ Paulu tani in iwete pang di nen a imot, motong la ikap porong pattu, inbe imadit lo ikodo dama kidi, a iwete lo ponana ki pang Maro ye, motong la itepala porong tina a ikan.

³⁶ Di tooltool tina ngan tikamata Paulu yo iyei nen nga, le nga ipamede di, motong la di le imot lodi dook mata a tikan so lapau nga.

³⁷ Ngan am tooltool tina le imot yo amnepe ye ookoo tani in pono nga, ngan kinkatingi kiam ben 276.

³⁸ Di tooltool tina ngan tikan so dook le kapodi sung, motong la tikatte dingding patunu ke kaningi, ngan idu tiek lono, a bet nen ngan ookoo imarra, inbe sukbe pang ete.

Ookoo Isauloko

³⁹ Ye kene tani in sila amnepe le nga ke ise bet se ipiti matana, ngan di tooltool ke ookoo tani ngan tikamata tana, bong tikilala ni tani in tiap. Bong tikamata launu atu yo ululu ki dook mata i. Le nga lodi tar bet kumata le guradi nga, ngan ole tiyeie ookoo a ikooi le di isauloko ye ni tani in.

⁴⁰ Motong la tisaput rre ye pat tina yo tikatte du iparama ookoo ngan le imot sila ikino tiek lono. Inbe tipolo rre yo tipau poi maimai ru yo ke

kaungu poi ye ookoo nga, ngan lapau. Motong la tiyiti le yo iken ke ookoo damono i, in ilo ete, a nen ngan bet muru itingi nga, ngan ookoo tani in ikooi a idi pang tana.

⁴¹ Bong ngan ookoo ikooi a amdi nga, ngan le di isaurai le isauloko ye ululu yo iken tiek lono nga. Le nga ookoo tani in damono isaurai le imede le ke bet ipulles tiap. Ngan nen le dugu maimai iraua kirini ke mur i, in le le perperbe le dook tiap.

⁴² Le nga di tooltool ke patokongo lodi kaua urata bet ole tiraumatamata di tooltool yo ke rumu dook tiap kidi talnga dikidiki lono nga, ngan le imot a timmata. Ole nen ngan bet tiwe a tidi tana nga, ngan tikoo.

⁴³ Bong ngan tool turana bulbulini ke patokongo in lono bet ilono Paulu. Ngan nen le nga iwetekala di tooltool ke patokongo tina bet ken tiraumatamata di tooltool tina ngan be. Motong la iwete pang di tooltool yo lodi galanga ye benge nga, ngan bet tipas mugu a tidu tiek lono, a nen ngan tiwe a tidi tana.

⁴⁴ Inbe di tooltool yo kapala nga, ngan ole tikap siri le ookoo soonoo kapala yo perperbe nga, a nen ngan tisur ye le tidi tana. Motong la tiyei nen, ngan le am le imot di amsolo tana dook mata.

28

Paulu Inepe Motmot Malta

¹ Am le imot amwe di amsolo tana dook mata. Motong la amlongo betanga ben motmot tani in ene la Malta i.

² Inbe di tooltool ke motmot tani ngan tiyei dada dook mata pam. Le nga tipata ei, inbe tiwete pam

am le imot bet la ei tani in iloo am, yesoo ki mol le ni isil san.

³ Le nga amla, motong la Paulu la inokrai kai a man itar lo ei pono. Ngan moto dook tiap atu yo inepe kai tina ngan lono i, in iyetaia ei gesene, le nga ipas ke ei lono a isi pang diki le si ikana Paulu bene a ikara ye dongana le imede sila itungu ye.

⁴ Ye kene tani in di tooltool ke motmot in tika-mata moto tani yo ikana Paulu bene a sila itungu ye nga, le nga di tapdi tiwetewete nen. Tiyei ne, “Ona, tool i o tool ke raumatenge di tooltool, yesoo kasin le bet ilene tiek lono a imata, ngan le tiap. Bong yo dookoot nga maro yo ke yemenaingi di tooltool i, in o ke bet imalum panga a inepe magurene mulu tiap.”

⁵ Bong ngan Paulu itirkede moto tani in le idu ei lono, inbe so sa pombe pang ye tiap.

⁶ Motong la di tooltool tina ngan titar matadi a tiyeisa ole tinin sarer, too ole palbe leu be imol du tana a imata. Bong ngan di tooltool tina ngan tinam tinam le tiap, inbe tikamata so sa yo pombe pang ye Paulu, ngan tiap. Motong la tipalele lodi mulu, inbe tiwete nen. Tiyei ne, “Tiap, i o maro atu naii.”

⁷ Ngan ni tani yo amsolo ye i, in potai pang ye tana ke tool kuto mai yo ene Pulias i. Ye in iyei kuto mai pang motmot tani in. Le nga tool tani in ikiu am la amnepe ye rumu ki a ipakanam, inbe matan kalam dook mata ye ke tol.

⁸ Ye kene in amye Pulias tani amnepe, inbe matamatenge mai ikaua tamana le nga ikenen kakawa pono ki ke kenongo. Ngan matamatenge tani yo ikauu i, in tinin ges ye, inbe imin tene ngan

ran ran leu. Le nga Paulu ipa a ilo bet lo ikamata, motong la ipaloko bene lo pono, inbe ipatarau ye, ngan le tinini dook mata mulu.

⁹ Ngan yeiso bet tikamata Paulu tani yo iyei nen nga, motong la di tooltool ke motmot tani ngan kapala yo matamatenge ikap di nga, ngan timan pang ye Paulu man ikarata di le tinidi dook mata mulu.

¹⁰ Ngan di tooltool tina ngan tiyei dada dook mata matana matana pam, le nga ye kene yo amkaratam bet amkooi mulu ye in nga, ngan le tikap so tina le imot yo ammaka ye nga, ngan pam bet ilonam ye kooingi kiam tani in.

Paulu Ila Pombe Rom

¹¹ Amnepe ye motmot tani yo Malta i, in ye taudu tol a imot, motong la amyiri ye ookoo san mulu yo itattadaia eng a idaudau ye motmot tani in a bet amkooi mulu. Ngan ookoo tani in ke malala mai Aleksandia, inbe tisap tomonai maro kidi tamoto ru yo bokoboko nga, ngan kannungadi ilo ye ookoo tani in damono.*

¹² Motong la amkooi ye ookoo tani in a amla nga, ngan le la pombe ye malala mai Sirakus, le nga la amnepe ye ke tol nango.

¹³ Motong la amkooi mulu a amgege Sirakus, ngan le la pombe ye malala mai Rekium. Le nga la amnepe a mongmongini ki, motong la bet amkooi mulu ngan karaka ipa lapau, le nga amkooi ye ke

---

* **28:11** Ngan maro atu kidi Rom in ene la Sus i. Inbe Sus tani in di natunu tamoto ru yo bokoboko nga, ngan tisap tomonai kannungadi ilo ye ookoo tani in damono. Ngan di bokoboko ru tina ngan edi la Kasto ye Poluk nga.

ru, motong la amla pombe ye malala mai Putioli nga.

¹⁴ Le nga amkooi di amsolo, ngan amkamata di diemam kapala yo titara lodi medana pang Yesu nga. Motong la titoram bet sila amye di amnepe kasin ye ke limi be ru ngan. Ngan nen le amye di amnepe a imot, motong la amgege di sila tinepe, inbe ampa a amla pang malala mai Rom.

¹⁵ Ngan ye kene tani yo bet amla ye in nga, ngan di diemam kapala yo titara lodi medana pang Yesu a tinepe Rom nga, ngan tilongo betanga ben am la ampa dada a bet amla nga. Motong la tipakalam a timan, ngan le di kapala tipa le man titauarai am ye ni ke gaongo yo ke Apius i, inbe di kapala ngan tipa so le man titauarai am ye ni yo tiwete ene ye Rumu Tol Kidi Lowo i. Ngan yeiso bet Paulu ikamata di diemam tina yo timan nga, ngan le lono dook mata, inbe iwete lo ponana ki pang Maro.

¹⁶ Ye kene tani in ampa le la pombe Rom, motong la tool kuto mai ke Rom imalum pang Paulu bet ye taunu inepe kandot ye rumu atu, inbe tool ke patokongo atu ole yeru tinepe a matan kala.

Paulu Iwetewete Pang Di Tooltool Ke Rom Ye Bingi Dook Mata

¹⁷ Amla amnepe, le nga ke tol iman a ila, motong Paulu tani in ikiu di tooltool kuto maimai yo kidi Yuda nga, ngan bet man tigaua. Le nga man tigaua, motong la Paulu iwete pang di nen, “Ang di diek nga, ngan au i ayei toko so sa dook tiap pang di tooltool kiidi, too bet awil momo yo kidi sasa kiidi nga, ngan tiap. Bong tina nanga la tikau au

Yerusalem a tiparamau, inbe titarau la di tooltool kuto maimai ke Rom bedi nga.

¹⁸ Ngan di kuto maimai tina ngan tilongo betanga kiau a titor paninau, ngan tipusye toko dada dook tiap sa yo ayeii ke bet tiraumatau ye a amata, ngan tiap. Le nga lodi bet ole timalum pau a ala.

¹⁹ Bong ngan kene tani in di Yuda lodi pang betanga kidi tiap. Le nga dada kiau sa mulu siap, bong awete bet nen ngan Sisa la bet ilongo betanga kiau i. Bong o ke bet ayeie betanga sa pang di diek Yuda, a nen ngan agarung di ye ni ke karatanga betanga, ngan tiap.

²⁰ Ngan ye punu in la le akiu ang bet kaman a man akamatang, a nen ngan man awete betanga i pang nga. Au i atar matak, inbe anam ye soo so yo idi Isrel le imot bet tanamu i, ngan ye punu in la le dookoot nga tipau au ye ooro medana ye i.”

²¹ Motong la tiwete pang Paulu tani nen, “Am nga, di tooltool ke Yudia sa tiwodo rau pam pot bet pot iso talngamam yong, ngan tiap. Inbe tooltool sa ipa ke nin a ipot bet pot igasa pam, too iwete betanga dook tiap sa yong, ngan tiap lapau.

²² Bong am nga lomam bet ong taum kuwete lom a amlongo, yesoo lomam galanga nen di tooltool ke ni mai i le imot nga, ngan tiwete betanga dook tiap pang ang tooltool yo kagegam a la kayeie budanga san nga.”

²³ Tiwete nen a imot, motong la tiye Paulu tika rata betanga bet ole tigaua ye lal atu. Motong la ye ke tani ngan di tooltool alunu le alunu kaiye la man tigaua ye rumu tani yo Paulu inepe ye i. Le nga ye ke mooloo tani in muntu le du rrai nga, ngan Paulu iwetewete pang di a iwete nini dada

yo Maro bet matan kala di tooltool ki ye i, in pang di. Inbe ikapge bet ipapos betanga kapala ke wer ke Maro yo iwete pang Mose a iwodo nga, inbe ye rau kidi Maro koonoo, ngan pang di lapau. Ngan bet iwete pang di nen a bet ipamadit lodi, a nen ngan titara lodi medana pang Yesu.

²⁴ Ngan Paulu iwete nen, le nga betanga ki iso di tooltool tina ngan kapala lodi, bong di kapala ngan titara lodi medana ye betanga ki tiap.

²⁵ Motong la di tooltool tina ngan di tapdi tiwetewete a tiparsu ye betanga, le nga timadit a bet tigege Paulu a tila. Bong ye kene yo bet tila ye in nga, ngan Paulu iwete betanga atu mulu pang di nen. Iyei ne, “Ai, Maro Amunu Silene ipasongosongo Maro koonoo yo Esai i, in bet la iwete betanga moolmool pang di sasa kiidi nen,

²⁶ ‘Ole kula pang ye di tooltool ngo la kuwete pang di nen,

“Kanakana ngan ole kalongo betanga yo Maro iwete nga, bong o ke bet lomuga galanga ye tiap.

Inbe kanakana ngan ole kakamata so yo Maro iyei nga, bong o ke bet kakilala tiap.”

²⁷ Yesoo, di tooltool tina ngan lodi parkat le betanga ke Maro ilo lodi tiap, inbe tidikidiki talngadi le ke bet tilongo betanga ye tiap, inbe matadi kilikili le ke bet tikamata ni ye tiap.

Ngan yo bet tiyei nen tiap nga, ngan matin nga le tikamata so ye matadi, inbe tilongo betanga ye talngadi, inbe lodi galanga ye,

a bet nen ngan tiportak lodi a timulu pang yau man akarata di le dook mata.'☆ ”

28-29 Paulu iwete pang di tooltool tina ngan nen, motong la iyei ne, “Ngan nen le au i lok bet ang nga lomu galanga nen, betanga ke Maro yo bet Yesu ikau idi a ipamulidi ye so dook tiap yo bet igarungidi i, in la dookoot nga ikauu pang di tooltool yo tipa ye rara kidi Yuda tiap nga. Ngan di la bet tilonga nga.”†

30 Paulu tani iwete pang di nen, motong la sila inepe ye rai kerana ru ye rumu tani. Inbe ikap pat pang rumu taunu tani a bet inepe ye. Inbe di tooltool yo bet timan pang ye bet man tikamata nga, ngan lon ponana ye di a ikap di le imot a tilo rumu ki.

31 Inbe ipatomonai di ye betanga ke Tool Mai Yesu Kirisi, inbe iwetewete pang di ye dada yo Maro bet matan kala di tooltool ki ye i. Ngan le Paulu tani in ke bet itattadai tiap, inbe tool sa ke bet ilele ye betebetanga, ngan tiap lapau.

☆ **28:27** Esai (Aisaia) 6:9-10 † **28:28-29** Di tooltool kapala yo lodi galanga mai mata ye Rau ke Maro nga, ngan lodi tar bet betanga damono kasin la iken ye arono 28 le 29 nga. Ngan betanga tani in nen: *Paulu iwete pang di Yuda tina a imot, motong la di Yuda tina ngan tigege Paulu tani a tila. Ngan le di Yuda tina ngan katedi malmal a di tapdi tiwetewete a tiparsu ye betanga tani.*

clxxxii

Rau Ke Maro
The New Testament in the Arop dialect of the
Arop-Lokep language of Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Arop-Lokep long
Niugini

copyright © 2022 Wycliffe Bible Translators, Inc.

© Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Arop-Lokep

Dialect: Arop

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2025-03-20

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 20 Mar 2025

6d295e13-7d74-5276-9c6d-7f0499d3adf2